

Riksdagens protokoll

2011/12:108

Torsdagen den 3 maj

Kl. 12.00 – 17.37

Protokoll
2011/12:108

1 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 maj

SoU13 Funktionshindersfrågor

Punkt 1 (Funktionshinderspolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

170 för utskottet

94 för res. 1

35 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 21 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 1: 94 S

Avstod: 19 MP, 16 V

Frånvarande: 18 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 3 V, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Behovsbedömning vid personlig assistans)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

283 för utskottet

17 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 93 M, 19 MP, 21 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 3: 17 V

Frånvarande: 17 S, 14 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 2 V, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (Ledsagarservice)

1. utskottet

2. res. 6 (MP, V)

Votering:

170 för utskottet

36 för res. 6

94 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 21 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 6: 19 MP, 17 V

Avstod: 94 S

Frånvarande: 18 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 2 V, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Kompetenskrav inom LSS)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

267 för utskottet

19 för res. 7

15 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 94 M, 19 MP, 21 FP, 19 C, 2 V, 17 KD

För res. 7: 9 SD

Avstod: 15 V

Frånvarande: 17 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 2 V, 2 KD, 1 -

Punkt 7 (Hjälpmedel)

1. utskottet

2. res. 8 (MP)

Votering:

265 för utskottet

19 för res. 8

17 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 94 M, 21 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 8: 19 MP

Avstod: 17 V

Frånvarande: 17 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 2 V, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Justerades protokollet för den 26 april.

3 § Avsägelse

Talmanen meddelade att *Jelena Drenjanin* (M) avsagt sig uppdraget som ersättare för riksdagsledamot.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Minskning av antalet suppleanter i skatteutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i skatteutskottet skulle minskas från 24 till 23.

Kammaren medgav denna minskning.

5 § Utökning av antalet suppleanter i kulturutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i kulturutskottet skulle utökas från 27 till 28.

Kammaren medgav denna utökning.

6 § Val av extra suppleant i kulturutskottet

Företogs val av extra suppleant i kulturutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i kulturutskottet

Désirée Liljevall (S)

7 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen

Talmanen anmälde att följande granskningsrapport inkommit från Riksrevisionen:

RiR 2012:10 Statens försäljningar av apotek

8 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2011/12:Fö9 till försvarsutskottet
2011/12:T12 och T13 till trafikutskottet

Kulturskaparnas villkor och kultur i det offentliga rummet

9 § Kulturskaparnas villkor och kultur i det offentliga rummet

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU6
Kulturskaparnas villkor och kultur i det offentliga rummet.

Anf. 1 CHRISTINA ZEDELL (S):

Herr talman! Kulturen är och måste få vara själva grunden, själva fundamentet i hur vi bygger ett starkt samhälle tillsammans.

Som socialdemokrat drivs jag av våra grundvärderingar. Jag vill ha ett samhälle som bygger på demokrati, jämlikhet och rättvisa, ett samhälle som präglas av solidaritet och frihet.

Som socialdemokrat vill jag se ett demokratiskt samhälle där människor ses som medborgare och inte som kunder på en marknad, medborgare som har bred bildning och ges möjlighet att delta i ett rikt kulturliv.

Det ska vara en kultur som är självständig och kritiskt tänkande, ett demokratiskt kulturliv präglad av tillgänglighet och mångas delaktighet.

Kultur är inte – och får inte vara – någon sorts välfärdspolitiskt grädde på moset, en politik som ligger vid sidan av alla andra politikerområden, skild från de värderingar och bedömningar som görs inom dessa andra områden.

Kulturpolitiken är ofrånkomligen en ideologisk arena. Den är det av samma skäl som exempelvis arbetsmarknadspolitik eller socialpolitiken är en ideologisk arena: Det handlar i grunden om makt och maktfördelning.

Kultur har att göra med det latinska ordet cultivare, som betyder odla, förädla. I enlighet med det skulle man kunna beskriva kulturpolitik som det som har att göra med odling och förädling av tankar och känslor. Därmed blir kulturpolitikens inriktning en fråga just om makt – makten över tanken och hur den ska fördelas.

Därför måste kulturen vara fri och obunden. Kommersiella krafter ska inte tillåtas styra utbudet. Inte heller ska politiker styra. Däremot måste det offentliga ge förutsättningar för kulturlivets utveckling och garantera tillgänglighet för alla.

En av grundförutsättningarna för ett rikt och levande kulturliv är att kulturskaparna har goda grundförutsättningar, möjligheter och villkor.

Utan kulturskaparna ingen kultur – utan konstnärer ingen konst. Därför är det av samhälleligt intresse att kulturskaparna kan leva på och utveckla sina yrken.

Jag har märkt att respekten många gånger är låg för det konstnärliga arbetet, inte minst på politisk nivå. Det finns en underliggande misstro eller misstanke om att konstutövare egentligen är lata drönare som vill

sko sig på samhällets bekostnad. Det är en borgerlig retorik som vi alltför väl känner igen även när det gäller andra grupper i samhället.

Jag är övertygad om att konstutövare vill göra rätt för sig och kunna försörja sig på sina arbeten. En majoritet av våra kulturskapare lever under väldigt tuffa villkor. Villkoren har också försämrats under en följd av år. Många inom scenkonsten har tvingats ut i en osäker frilanstillvaro.

Den borgerliga regeringens försämrade a-kassevillkor har slagit hårt mot kulturarbetare som tidigare har kunnat lyfta a-kassa mellan olika engagemang. De olika alliansarrangemangen, som är bra och som finns inom teater, dans och musik, har bara delvis kunnat kompensera detta.

Herr talman! En annan sak som är viktig att nämna i sammanhanget är att en lösning när det gäller scenkonstpensionerna måste komma till stånd. Två gånger har ett enigt utskott gett regeringen ett tillkännagivande i denna viktiga fråga. Det nuvarande pensionssystemet medför negativa konsekvenser för såväl scenkonstinstitutionerna som de konstnärliga yrkesutövarna och publiken.

Att skapa förutsättningar för kultur att blomstra är att skapa förutsättningar för ett levande demokratiskt samhälle. Att uttrycka sig konstnärligt är berikande för ett kreativt samhälle. Sverige behöver mer, inte mindre, kreativitet för att lösa alla de komplicerade samhällsutmaningar vi står inför.

En socialdemokratisk politik vill göra det enklare för kulturskaparna att leva på sitt arbete. Vi föreslog exempelvis i vårt budgetalternativ för 2012 ökade resurser till bland annat fria grupper, konstnärer och ideella kulturarrangörer, vilket skulle ha skapat arbetstillfällen för kulturskaparna. Men vi fick inte gehör för vårt förslag.

Enligt vår mening bör riksdagen genom ett tillkännagivande uppdra åt regeringen att utarbeta en strategi som har till syfte att långsiktigt stärka kulturskaparnas villkor.

Sedan 2009 finns ett nytt utställnings- och medverkansersättningsavtal, MU-avtalet, som likt ett kollektivavtal garanterar konstnären en viss minimisättning vid en utställning på en statlig institution. Problemet är att många konstinstitutioner, däribland regionala och lokala offentliga museer och konsthallar runt om i landet, har valt att inte använda sig av avtalet trots att det är normerande för konstbranschen.

Vi anser att nu när kulturpolitiken regionaliseras ska regionerna i sina kulturplaner slå fast att all utställningsverksamhet som finansieras med offentliga medel ska följa MU-avtalets miniminivåer. Vi föreslår också att regeringen ska utarbeta riktlinjer för att alla institutioner som får statliga bidrag ska följa MU-avtalet. Vi vill också att Kulturrådet får uppdraget att ansvara för en årlig uppföljning av hur MU-avtalet efterlevs.

Herr talman! En så kallad enprocentsregel har funnits sedan 1937 och är en rekommendation om att 1 procent av kostnaderna för offentliga byggnationer ska gå till offentlig gestaltning och konst. Konst i våra stadsmiljöer, både inom- och utomhus, skapar både skönhetsupplevelser och trygghet. Ofta leder den till reaktioner och berikande samtal mellan medborgarna. Dessutom skapar den arbetstillfällen för konstnärer som får marknadsmässigt betalt.

Vi välkomnar den förestående kartläggningen av hur denna regel efterlevs. Men vi anser att det dessutom ska göras en utvärdering av hur den fungerar i praktiken. En grundlig analys av detta slag bör även inklu-

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Kulturskaparnas
villkor och kultur i
det offentliga rummet*

dera privata aktörer som byggbolag med flera. Vi anser också att lämpliga aktörer bör få i uppdrag att parallellt med utvärderingen förstärka informationen om enprocentsregeln.

Herr talman! Socialdemokraterna har tre reservationer i detta ärende, men jag yrkar bifall endast till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 2 TINA EHN (MP):

Herr talman! Frihet är garantin för ett levande kulturliv. Kulturen är en del av välfärden och demokratin. Därför måste samhället skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv.

I Miljöpartiet anser vi att kulturen tillhör alla. Alla ska ha möjlighet att ta del av både kulturupplevelser och kulturskapande. Kulturpolitiken behöver därför sträva mot inkludering och garantera tillgänglighet när det gäller både kostnader, tid och rum. En stor spridning av kulturverksamhet i hela landet måste eftersträvas. Kulturpolitiken måste vara en politik inte bara för den kultur vi går för att ta del av på konsthallar och museer utan också för den kultur som ger liv och kraft på människors arbetsplatser och i offentliga miljöer som gator och torg, skolor och sjukhus. Vi driver en politik för bland annat kraftfulla satsningar på förbättrade villkor för kulturskapare, ökade regionala resurser och en stärkt folkbildning.

Detta var inledningen på den höstbudgetmotion som Miljöpartiet lämnade på kulturområdet. Där visade vi på vilka ambitioner som vi tycker behövs i närtid. En fråga gällde scenkonstpensionerna, med omställningsersättning och omskolningsmöjligheter. Konstnärsstipendier bör göras skattepliktiga och pensionsgrundande. I budgeten avsatte vi också pengar till utställningsersättningar.

Vi sade också att vi anser att företags avdragsrätt för konst och kultur skulle behöva utredas. Vi ville ge ökat anslag till allianserna som utgör en bra förebild för att skapa en trygg arbetsmarknad. Vi vill även värna rätten att förhandla bibliotekstersättningen. Detta är några av alla de förslag som vi tycker är värda att driva, ta fram och genomföra.

Det ska vara nära till kultur, och den är självklart en del av våra liv.

I betänkandet finns en reservation som handlar om utsmyckning och gestaltning av den offentliga miljön. I den föreslår vi från Miljöpartiet att kulturperspektivet ska få ett större genomslag i samhället än det har i dag.

Som miljöpartist är jag mycket intresserad av samhällsplanering från flera olika perspektiv, och det finns många avgöranden i hur vi planerar våra samhällen och hur våra liv formas utifrån platsen vi lever på. Om vi bygger bostäder med hållbara energisystem, om vi bygger samhällen som motsvarar människors behov av gemenskap och kreativitet ger vi bättre förutsättningar för trygghet och framtid.

Var finns det möjligheter för spontana kulturyttringar för medborgare? Jag kommer inte på så många platser, måste jag erkänna. Här finns det alltså utrymme för oss att skapa fler möjligheter till det.

Å andra sidan läste jag i min regionala tidning Bohusläningen om dessa elskåp som står överallt i samhället – grå elskåp som man springer på ibland när man ska till bussen. De ska nu få en kraftfull utsmyckning i Uddevalla. Jag såg att detta är något som sprider sig över landet och som

är en rolig sak. Den involverar gymnasieelever som går på konst- eller bildprogrammet.

En reservation handlar om det gamla förhållningssättet, den överenskommelse om en enprocentsregel som funnits sedan 1937 och som är en rekommendation om att 1 procent av kostnaden för offentlig byggnation ska gå till offentlig gestaltning och konst. Vi hörde det av tidigare talare också. Men hur fungerar det i praktiken? Hur många av våra kommuner, till exempel, lever upp till den gamla överenskommelsen? Det här skulle vi vilja ha ett bra svar på.

En annan reservation handlar om centrumbildningar och hur betydelsefulla dessa är för kulturskaparnas villkor.

Ytterligare reservationer handlar om kulturskaparnas villkor. Det finns en orolig situation för många som valt det svåra att försöka leva på sitt kulturutövande.

Vi måste i Sverige bli bättre på att förstå att en kulturarbetare, liksom andra, har en lång utbildning och ett hårt jobb att utföra. Det är inte så att man gör ett litet konstverk då och då. Det är ofta ett heltidsengagemang. Det kräver kunskap och tid. Det är ett jobb, ett yrke, precis som andra yrken.

Det borde gå att förbättra villkoren för professionella kulturskapare. Det borde gå att få till ett breddat stödsystem för fler konstnärer än i dag, och det borde gå att ha trygghetssystem som kallas trygghetssystem och som är trygghetssystem. Det skulle ge människor handlingsutrymme och möjligheter att leva med sitt skapande i första rummet, som konstnärer.

Det finns en annan fråga om det offentliga rummet som upprör mig personligen väldigt mycket. Jag har debatterat frågan utifrån andra perspektiv i andra utskott här i kammaren. Det handlar om att väldigt många ytor för oss människor privatiseras.

En fråga som jag har debatterat är externa köpcentrum, och det har jag gjort utifrån att jordbruksmark tas i anspråk och utifrån att bilberoendet ökar. Men det handlar även om att det blir en privat yta som inte är tillgänglig för alla att göra kreativa saker på.

Jag läste en artikel om att det här också sker mycket i våra städer. Ytor privatiseras genom gallerior, och kulturen och yttrandefriheten i det offentliga rummet börjar komma i kläm. Det handlar mycket om att allt fler offentliga ytor blir privata och kommersialiserade. Det blir egentligen ett slags gränsland mellan offentligt och privat, men också mängden reklam ökar runt omkring oss hela tiden.

Det finns inte heller utrymme för oss att vara medborgare där, utan vi blir mer konsumenter bara. Är det så vi vill ha det? Eller har det blivit så utan att vi har tänkt på det? I så fall är det dags att börja tänka på det.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 2, men jag ställer mig självklart bakom Miljöpartiets samtliga reservationer.

Anf. 3 LARS OHLY (V):

Herr talman! Hela det här betänkandet bygger på förslag från oss riksdagsledamöter. Det är många bra förslag som framförs. Det är lite signifikativt för den nuvarande regeringen att de inte tar ett helhetsgrepp, att de inte kommer med en proposition om kulturskaparnas villkor, totalt sett. Men när man läser utskottsmajoritetens avslagsyrkanden när det

gäller samtliga motioner kanske man förstår varför. De är nöjda. Ni är jättenöjda med hur det ser ut. Allting är bra. Ingenting behöver förändras.

Med den inställningen kommer inte heller kulturskaparnas villkor att förbättras. Det kommer inte att ske automatiskt. Vi kommer inte att få mer utrymme för kultur i det offentliga rummet med en regering och en riksdagsmajoritet som sitter och är liknöjd och som mest utmärks av förnöjsamhet.

Det skulle behövas en kulturpolitik som tog sitt avstamp i att kulturen faktiskt tillåts spela en mindre roll i vårt samhälle. Den kommersialiseras och marknadsanpassas i stället för att ses som en samhällelig tillgång.

Jag önskar mig en regering som lägger fram förslag om kulturskaparnas villkor, som löser pensionsfrågan för scenkonstnärerna, som förbättrar villkoren för den fria kulturens utövare, som ser till att kollektivavtalsvillkor är standard på hela kulturarbetsmarknaden och som ökar stödet till offentlig konst och utsmyckning.

Det skulle jag vilja se, men det kommer vi inte att få se så länge vi har den här utskottsmajoriteten. Det har de tydligt visat i sina avslag på samtliga motioner i det här betänkandet. Den här regeringen är väl lika trött på kulturområdet som på alla andra områden.

Nå, vad vill vi då? Ja, först gäller det kulturskaparnas villkor. Konstnärsnämnden har visat i en mycket omfattande undersökning att det är en grupp som hör till dem som har de sämsta villkoren på arbetsmarknaden.

Det finns självklart undantag. Det finns till och med de som blir rika på sitt kulturskapande, men de är så oerhört få att det nästan inte ens är värt att nämna dem. De allra flesta kulturarbetare arbetar på villkor som de flesta lönearbetare skulle anse vara orimligt dåliga.

Här behövs det ordentliga förbättringar. Då säger utskottsmajoriteten att det redan görs mycket, och så avslår de motioner som kräver att det ska göras mer. Jag instämmer i yrkandet på den gemensamma reservationen, reservation 1, som Socialdemokraterna och Vänstern har.

När det gäller centrubildningarna, som är en organisationsform för att förbättra de fria kulturutövarnas villkor och möjligheter att utöva sin konst på ett rimligt sätt, säger utskottsmajoriteten i princip ingenting i sitt svar.

Om någon av företrädarna som ska komma upp efter mig i talarstolen skulle vilja tala om vad det egentligen står där är ni väldigt välkomna att göra det, för när jag läser ert yrkande om avslag på motionerna finner jag bara snömos. Det finns inte ett argument. Det finns inte någon form av debatt eller argumentering kring ert avslagsyrkande.

Jag skulle därför vilja yrka bifall till reservation 3, som jag menar på ett tydligt sätt lyfter fram vikten av att centrubildningarna för de fria kulturutövarna får bättre möjligheter att uppfylla sitt uppdrag.

Sedan gäller det medverkans- och utställningsavtalet, som är viktigt just därför att det garanterar nivåer som är rimliga för kulturutövarna och också ger möjlighet att ställa krav på dem som köper kultur och som har ansvar för att se till att kulturell utsmyckning till exempel kommer till stånd.

Det står i utskottsmajoritetens avslagsyrkande att det vore bra och önskvärt om det här avtalet tillämpades av fler. Ja, men yrka i så fall bifall till reservation 4! Ni gör ju ingenting för att det ska tillämpas av fler. Ni uttrycker bara en allmän önskan om att det vore bra och att det

vore önskvärt, men ni tycker egentligen inte att det är värt att göra någonting för att det ska bli verklighet.

När det gäller enprocentsregeln vill jag säga att det finns en stor samstämmighet här. Jag är av den åsikten att det är bra ifall man lyfter fram det som skiljer de politiska uppfattningarna åt, men låt mig för en gångs skull göra ett undantag. Vi är, tror jag, helt överens om att det beslut som fattades 1937 om att införa enprocentsregeln, som innebär att 1 procent av kostnaderna för offentliga byggnader och offentliga projekt ska gå till kulturell utsmyckning och konst, var ett fantastiskt framsynt beslut. Det är oerhört viktigt.

Där vill jag verkligen inte pådyvla någon på majoritetssidan en annan uppfattning. Däremot tycker jag att det är lite synd att ni bara hänvisar till att det ska göras en utvärdering, att det ska göras en undersökning. För egentligen skulle ni kunna vara med på att det också skulle spridas mer kunskap om enprocentsregeln till dem som har ansvaret i kommuner, landsting och regioner. Egentligen skulle det inte ha kostat någonting. Det är inte en budgetfråga. Det är inte en fråga som ni hade haft anledning att avslå.

Eftersom jag är övertygad om att ni i den frågan faktiskt tycker att enprocentsregeln ska följas tycker jag också att det är lite snålt av er att inte fullfölja det genom ett bifallsyrkande. Men så är politikens villkor. Ibland avslår man saker som man kanske egentligen tycker är ganska okej bara därför att man måste, för att man måste vara lojal med en regering som inte vill ändra någonting och som är nöjd med allting som sker eller, rättare sagt, som inte sker på kulturområdet.

Vi är inte så nöjda med det. Vi vill att det ska ske mer. Vi vill att kulturskaparna ska få bättre villkor. Vi vill se till att vi som samhälle tar ansvar för kulturen på ett väsentligt bättre sätt än som har gjorts hittills. Det är därför vi har reservationerna i det här betänkandet.

Anf. 4 ANNE MARIE BRODÉN (M):

Herr talman! Detta är ett betänkande som handlar om kulturskaparnas villkor. Jag tänkte ändå börja med att läsa ett litet stycke från regeringsförklaringen. Jag misstänker att oppositionen inte riktigt har läst det, så jag tänkte påminna om vad som står där.

Där står: ”Vi vill att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och oberoende kraft med yttrandefriheten som grund. Med utgångspunkt i kulturens frihet och egenvärde ska vi stärka dess betydelse i samhället och verka för att den kommer fler människor till del, oavsett bakgrund och förutsättningar.”

Detta är från regeringsförklaringen 2010. När man har hört oppositionens företrädare känner man att de kanske har missat lite av vad som sades där av statsministern.

Herr talman! Vi ska tala om kulturskaparnas villkor. Detta är en tid då kulturen verkligen debatteras och där kulturen också har kommit in på väldigt många olika områden.

Det fanns tidigare en kulturpolitisk portalparagraf om att kulturen ska motverka kommersialismens skadeverkningar. Det känns lite som ett vingslag från en svunnen tid. Man bör ändå påminna sig om att det var först 2009 som denna formulering togs bort.

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Kulturskaparnas
villkor och kultur i
det offentliga rummet*

Riksdagens beslutade 2009 att ställa sig bakom propositionen *Tid för kultur*. Genom detta beslut lades grunden för en ny och modern kulturpolitik. Vi ska också komma ihåg att det var 35 år sedan vi senast hade en kulturproposition av den omfattning som *Tid för kultur* visade sig ha.

Nu handlar debatten alltmer om kulturens roll i ett öppet demokratiskt samhälle och hur en fri och obunden kultur kan bidra till tillväxt och välfärd.

Vi moderater anser att kulturen ska ta plats, ta mer plats och finnas överallt i samhället. Det innebär inte att vi inte tycker, precis som i regeringsförklaringen, att kulturen också ska vara fri och obunden och gärna utmanande.

Man kan heller inte diskutera kulturskaparnas villkor i Sverige utan att tala om just denna nya kulturpolitik. Den är en del av den proposition som jag nämnde där vi också har samlingsnamnet aspektpolitik. Det finns de som är kritiker till detta och hävdar att det påverkar det fria kulturlivet. Men när vi lyssnar runt och talar med inte minst de som arbetar inom kulturen visar det på en helt annan bild av detta.

Det ger nya arbetstillfällen. Det ger möjlighet att vara med i de regionala kultursamverkansmodellerna och kulturplanerna. Flera av de saker som är nämnda här ingår i de kulturplaner som finns på den regionala nivån.

Låt mig ta två exempel för att visa lite på kulturpolitikens båda sidor. Det ena exemplet hämtar jag från en av våra mer kända kulturkommuner, Sunne. Selma Lagerlöfs magnifika författarskap och spännande liv lockar varje år tiotusentals turister till Sunne kommun.

De besöker Mårbacka, Berättarladan och graven vid Östra Ämterviks kyrka. Karaktärerna i författarinnans böcker och hennes liv, där hon i smått och stort bröt mot dåtidens sociala konventioner, fascinerar oavbrutet. Alla dessa besökare äter, dricker, bor och handlar i Sunne, vilket skapar arbetstillfällen och tillväxt.

Det andra exemplet är en skådespelare som spelar en samhällskritisk pjäs på en mindre scen tre föreställningar i veckan. Övrig tid arbetar han som dramapedagog inom ramen för regeringens stora reform Skapande skola. Som ni alla vet satsar vi 150 miljoner om året på reformen Skapande skola.

Skådespelaren bidrar på scenen till att ifrågasätta och peka på orimligheter i vårt samhälle. Det är en central och viktig uppgift för kulturen. Samtidigt bidrar han i sitt arbete i skolan till en bättre skolmiljö och att barn och ungdomar får växa upp genom att lära sig att uttrycka sig på scen.

Min poäng med detta är att Selma Lagerlöfs författarskap och skådespelarens kulturella gärning varken blir mindre relevant, mindre viktig eller sämre bara för att vi också ser och talar om kulturutövarnas möjligheter att påverka hälsan, tillväxten eller välfärden.

Herr talman! Det är bra att påminna sig om detta när enskilda politiker talar om kulturpolitiken som att den är på väg utför. Då glömmar man alla de satsningar som regeringen har gjort. Den har dessutom värnat kulturpolitiken under två ekonomiskt tuffa kriser.

Andra länder har halverat sin kulturbudget. Vi har inte bara bevakat och bevarat utan också ökat anslaget med 12 procent sedan 2006. Det är naturligtvis oerhört viktigt med de saker som är nämnda när det gäller en breddad arbetsmarknad och kulturskaparnas villkor. Det är mycket som pekar på att kulturskaparna vill vara med och diskutera, och så har det också varit.

Jag förstår att Lars Ohly inte riktigt kände till alla våra utvärderingar och rapporter som vi i majoriteten och också hela utskottet har tagit fram. Det finns två viktiga saker som jag ska nämna där.

Det ena är pensionsfrågan, som är nämnd här. Där finns det ett tillkännagivande. Jag tror att det var Christina Zedell som nämnde det. Ett enigt utskott tillkännagav att det till budgeten 2013 ska komma ett förslag på det området.

Jag ledde det arbetet. Vi har verkligen borrar ordentligt. Man kan konstatera att inte bara denna regering utan också förra regeringen verkligen har misslyckats med att lösa frågan. Det är en uppgift framför oss att ta tag i för att lösa ut frågan. Det finns bra förslag i utvärderingen, och jag hänvisar till att läsa mer om det.

Det andra som vi har tittat på är scenkonstallianserna. Där var vi helt eniga i förslaget i utskottet om vad som är bra och vad som är mindre bra. Där har det skett en ordentlig förstärkning med pengar till allianserna. Det är också en viktig politisk sak som regeringen och Alliansen har drivit på. Det är imponerande att gå från 10 till 62 miljoner på cirka tio tolv år.

Herr talman! Det handlar också om att debattera det regionala kulturarbetet genom kultursamverkansmodellen. Jag, regeringen och vi alla i Alliansen tycker att det är oerhört lyckat och bra. Jag vet att det fanns mycket motstånd i början. Men allt fler inser att det betyder att kulturen får ta mer plats.

Det har visat sig att det fungerar väl och att man i kulturplanerna för in inte minst avtal. Vi har här talat om MU-avtalet. Man för också in andra goda exempel på hur man ska arbeta så att kulturen ska få ta större plats.

Herr talman! Debatten om kulturskaparnas villkor handlar om att vara företagare och entreprenör. Men det handlar också om att söka svaren på hur framtidens välfärd ska kunna se ut.

Vi talar om kreativa näringar. Jag nämnde Skapande skola, Kultur och hälsa, Kultur på recept och Kultur för äldre. Att detta är områden som regeringen har satsat på och fortsatt kommer att satsa på.

Till slut vill jag nämna enprocentsregeln. Vi har tagit upp detta med SKL:s beredning när vi träffade den, och vi har på olika sätt lyft fram frågan med SKL. Det är givet att vi alla tycker att det är en bra fråga. Vi kommer att jobba vidare med att påverka kommuner och landsting där frågan ligger.

Man kan gå tillbaka och titta på den kartläggning som nu kommer att ske. När vi kikade på det såg vi att det är ganska många som lever upp till detta. Men det skulle kunna vara ännu fler. Jag är övertygad om att om ni går hem till era egna län och kommuner kan ni säkert lyfta upp frågan på nytt också där.

När man läser oppositionens motioner och förslag till beslut i betänkandet ser man att det handlar väldigt mycket om det som redan sker, är

på gång eller förbereds. Då är det naturligt att jag och vi i majoriteten yrkar avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 5 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Det kanske är i det som Anne Marie Brodén började med som den verkliga konflikten finns. Ska vi minska kommersialismens negativa effekter eller inte? Eller ska vi bejaka kommersialismen och marknadsanpassningen också av kulturen?

Där finns den ideologiskt viktigaste frågan för alla dem som är intresserade av ett brett kulturutbud och ser det som en samhällsuppgift och inte vill att enbart det som är kommersiellt gångbart ska produceras.

Om det handlar om att en väsentligt mycket större del av kulturen ska utövas av kulturskapare som inte behöver ta den sortens hänsyn är det tydligt att den nuvarande regeringen inte är alternativet.

Utifrån det här betänkandet säger Anne Marie Brodén att det mesta är på gång och att det görs väldigt mycket. Samtidigt blir jag inte riktigt klok på ert avstyrkande av vårt förslag om stöd till centrumbildningarna, som ju har en viktig uppgift för att se till att fria kulturutövare kan få goda villkor. Vi säger att vi ska ha ökat stöd till de centrumbildningarna. Majoriteten säger så här: "Centrumbildningarna spelar en viktig roll när det gäller förmedlingsverksamhet. Det är en uppgift för regeringen att i det sedvanliga budgetarbetet väga olika angelägna stödändamål mot varandra och i det sammanhanget pröva utformningen av framtida stöd till centrumbildningarna."

Kanske Anne Marie Brodén kan upplysa mig om ni vill öka stödet eller inte. Det här säger ju ingenting. Det säger att ni överlåter åt någon annan, nämligen regeringen och kulturministern, att avgöra frågan, men ni har inte själva någon uppfattning. Tycker ni att stödet ska öka eller inte? Är det viktigt, och är ni i så fall beredda att ta fajten för det? Vill ni göra det även om det står mot ytterligare skattesänkning för miljonärer, som ni är så bra på att genomföra?

Anf. 6 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Först ska jag säga att *Tid för kultur* och de målsättningar som finns i den propositionen lever väl upp till det väldigt många människor runt om i landet tycker att kulturen i dag ska handla om. Vi är väldigt stolta och glada över den kulturpropositionen. Vi tycker inte att det behövs något mer. Jag delar inte uppfattningen att den står för att vi skulle se det som att man ska tjäna pengar på kulturen. Där har Lars Ohly helt missuppfattat Alliansens hela politik.

När det gäller den andra frågan, om centrumbildningarna, är det givet att det blir en budgetfråga. Lika givet är det att vi i Alliansens kulturkommittéer diskuterar med regeringen vad vi vill se för satsningar. Vi har gjort stora satsningar i en ganska tuff tid. Vi har alltså fått pengar till Skapande skola. Vi vill gärna se en fortsatt utbyggnad av den. Vi har sett att allianserna gör ett väldigt viktigt arbete, och vi har kommit fram till att man där skulle kunna se att det byggs ut. Vi kan räkna upp många andra saker, pensionsfrågan som kostar en hel del pengar att lösa ut och så vidare. Det är givet att det måste ske en prioritering, och den priorite-

ringen sker i budgetsammanhang, därav det svaret. Det är inte något nytt för Lars Ohly. Det är så det går till i alla partier och i alla olika konstellationer.

Det som är tydligt är väl att vi ändå har lyckats satsa 730 miljoner under de år alliansregeringen har varit ansvarig för kulturpolitiken. Det är nästan mer än man kan säga om tidigare regeringar.

Anf. 7 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Det var ju inte svar på min fråga. Den frågan var: Vad tycker Anne Marie Brodén? Vad tycker ni som sitter i majoriteten i kulturutskottet här i riksdagen? Ni säger ju inte något. Ni instämmer i att de har en viktig roll, men det konkreta förslaget att öka stödet avstyrker ni. Jag kan förstå det av budgettekniska skäl, men vad tycker ni då? Tycker ni att stödet ska öka? Tycker ni att det ska ske på bekostnad av annat, som till exempel skattesänkningar, som i det här landet har genomförts på upp till ungefär 150 miljarder de senaste sex åren. Tycker ni att det är rimligt att vi faktiskt skapar bättre villkor för kulturskaparna genom centrumbildningarna? Det finns ingenting som tyder på det eftersom ni inte vågar ha en uppfattning i ert avslagsyrkande på motionen.

Samma sak går egentligen igen i allting. Nu ska inte Anne Marie Brodén klä skott för någon annans uttalande, men jag har hört alliansföreträdare säga att den viktigaste kulturpolitiska reform som har genomförts de senaste åren är jobbskatteavdraget. Därigenom skulle tanken vara att folk har fått lite mer pengar för att kunna köpa kultur.

Då har man först och främst synen att arbetslösa och sjuka inte ska ha någon kultur över huvud taget, för de har ju fått det väsentligt sämre. Men det är också synsättet att just tillgången till kultur ska vara beroende av att man själv, privat har pengar att satsa på det.

Jag tycker tvärtom. Jag tycker att vi ska tillgängliggöra kulturen, till exempel genom att ta bort avgifterna på statliga museer, gärna på regionala museer också för att skapa förutsättningar för kulturen att spridas. Men för att det ska kunna ske måste också kulturskaparnas villkor bli bättre, väsentligt bättre än vad de är i dag.

Det finns undersökning på undersökning, inte minst Konstnärsnämndens fantastiskt genomgripande utredning av kulturskaparnas villkor, som är alarmerande. Därför skulle jag önska mig en kulturminister och en regering som tog frågan på allvar.

Anf. 8 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik:

Herr talman! Jag kan lova Lars Ohly att vi tar frågan på allvar och att vi verkligen tittar på detta. Det är därför som vi också vill lösa ut en del av de frågor som vi faktiskt har ärvt, som är ett bekymmer. Naturligtvis är det ett bekymmer om man inte kan leva på det man gör, om man har för låga inkomster. Men vi ska inte helt nonchalera jobbskatteavdraget utifrån att det riktar sig till låg- och medelinkomsttagare. Det glömde Lars Ohly att nämna.

Vad jag tycker är viktigt och angeläget är ju att vi har slagit fast att kulturen ska ha ett ökat anslag, ska ta mer plats. Vi ser att till exempel Skapande skola, som ni har varit väldigt kritiska till, har gett många nya möjligheter för personer som arbetar inom kulturområdet. Vi kan se på

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Kulturskaparnas
villkor och kultur i
det offentliga rummet*

Kultur för äldre, som vi har satsat 30 miljoner på, som ger väldigt många nya möjligheter för människor att både utöva kultur och få kultur till sig.

Det är klart att vi kan göra ännu mer. Det är det jag säger. Vi ligger på i budgetarbetet och vi tycker att många saker är viktiga. Ska allianserna, som vi har diskuterat mycket, ha mer pengar? Är det någonting som ska vägas in? Det är klart att man måste prioritera och väga saker mot varandra. Jag är inte där i dag och budgetarbetet står inte där i dag att vi kan ha alla svar. Men det är riktigt och rimligt att det hamnar i höstens budgetdiskussion som en viktig prioritering bland många andra.

Anf. 9 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! Det är delvis ett högt tonläge i debatten så här långt. Det tycker jag är mycket bra. Vi behöver höja tonläget i kulturdebatten generellt i riksdagen. Jag välkomnar därför Lars Ohly som ny debattör i kammaren i kulturfrågor. Det vore ännu bättre om det fanns någon form av grund bakom den kritik som han nu för fram, åtminstone någon form av egen idé om vad man vill göra i stället.

Christina Zedell påstod att politiker ibland tycker att kulturutövare är lata. Jag känner inte någon som har påstått detta. Jag hör faktiskt aldrig att någon säger att politiker tycker att kulturutövare är lata. Jag tycker att det är ett märkligt uttalande, särskilt eftersom Socialdemokraterna inte heller har några egna förslag på det här området som skulle vara kraftfullt avvikande från det som regeringen nu presenterar och som alliansföreträdarna i utskottet presenterar.

Lars Ohly kritiserar att det inte finns någon proposition när det gäller kulturutövarnas villkor. Den som bläddrar i det betänkande som vi nu debatterar kan ju leta efter om det finns någon motion från Vänsterpartiet om kulturutövarnas villkor. Det finns det inte. Det är lite märkligt att man har den höga svansföringen gentemot Alliansen när man själv inte har skrivit någon motion i ärendet.

Det finns ett antal reservationer från oppositionen, men inte särskilt skarpa, får jag säga. Det handlar om att det behövs strategier. Det handlar om att det behövs utredningar. Det handlar om att det behövs utvärderingar, det vill säga lite grann mer information. Dessutom finns det något förslag om att stärka allianserna. Men det är ganska tunt jämfört med den retorik som ibland förs fram från oppositionen, få egna konkreta förslag. Då tycker jag också att man kan anpassa och fundera lite grann på vilket tonläge man ska ha. Gärna högt tonläge, men bygg under det med egna förslag!

Centrumbildningar, som diskuteras i princip, kan vi konstatera fungerar väldigt bra. Vi kan också konstatera att Vänstern vill göra det till en budgetfråga. Men vi andra partier i den här kammaren har sagt att vi vill att vissa budgetregler ska gälla. Därför fattar vi inte beslut om budgetfrågor utifrån ett motionsbetänkande. Jag kan förstå att Vänstern inte gillar detta, men ni får åtminstone acceptera att vi andra håller fast vid de budgetregler som finns i riksdagen.

Alliansregeringen har gjort bra saker på kulturområdet de senaste åren. Vi har infört, som Anne Marie Brodén och andra har nämnt, Skapande skola, som är en satsning som lyfter in kulturen i skolan men också ger många nya möjligheter för kulturutövare. Vi bygger ut allianserna. Vi har gjort en regionalisering som har inneburit att fler kulturutövare fak-

tiskt kommer med i diskussioner om vad som ska prioriteras lokalt och regionalt. Vi bygger ut stödet till kulturella och kreativa näringar, vilket jag tror på lång sikt kan bli ganska bra. Vi har också stött centrumbildningarna på olika sätt.

Det är ganska stora satsningar. Inte minst om man jämför med de förändringar som sker i europeisk kontext är det väldigt stora satsningar på kulturen som alliansregeringen nu gör. Det innebär inte att jag är nöjd. Folkpartiet ser gärna att vi har en ännu mer ambitiös kulturpolitik. Jag skulle vilja säga att en sak som är särskilt prioriterad från oss den närmaste tiden är att vi får en lösning på det som andra har tagit upp, nämligen scenkonstspensionerna. Jag märker när jag reser i landet att det är en fråga som vi inte har lyckats lösa under flera år, och det ställer till stora bekymmer runt om i landet för institutioner och kulturutövare. På den frågan måste vi gemensamt försöka hitta en bra lösning. Det är högt prioriterat från Folkpartiet.

Anne Marie Brodén nämnde en av mina favoritförfattare, Selma Lagerlöf. Hon kämpade väldigt länge med rösträttsreformen och för kvinnors rättigheter innan hon 1934 var med och startade det parti som jag företräder i riksdagen.

När man läser hennes böcker kan man fundera på om hon är en liberal propagandamänniska när hon skriver romaner. Jag skulle vilja säga att hon inte är det. Möjligtvis kan man i exempelvis romanen *Jerusalem* hitta en stor förståelse för marknadsekonomi och frihandel, men det är ganska sällan hon har politiska ståndpunkter. Men Selma Lagerlöf, liksom alla andra kulturutövare, är viktiga för samhället ändå. De lär oss att känna andra människor i grunden. Att läsa en bok är att lära känna människor och nya personligheter – hur de agerar, hur de funderar och vilka drivkrafter de har. På samma sätt bidrar kulturutövare till vår förståelse av mänskligheten och samhället.

Man kan också säga att kulturutövare som Selma Lagerlöf och många andra i dag vidgar våra vyer. De låter oss se vad som är möjligt att göra i ett samhälle. Genom yttrandefriheten, som är en central del av Alliansens kulturpolitik och liberal kulturpolitik, vidgas vyerna för vad som är möjligt och vad som kan göras. Jag tycker att Selma Lagerlöf är ett bra exempel som Anne Marie Brodén tog upp. Hon har nära nog magisk realism i sina romaner, långt innan termen och idén var född. På så sätt hjälper kulturskapandet till att förbättra samhället och att vidga vyerna för vad som är möjligt.

Herr talman! Jag tror att det finns ett antal stora frågor som vi i kulturutskottet och i riksdagen måste fundera ganska mycket på framöver när det gäller kulturskaparnas villkor. Den digitala utvecklingen innebär enormt stora möjligheter att nå och få nya människor till sin konst, till sin litteratur eller till sin kulturutövande verksamhet. Men den innebär också en hel del utmaningar, inte minst när det gäller rätten till sitt eget verk, det vill säga upphovsrätten.

Jag tror att det finns stora chanser att kulturen tar ännu större plats i samhället i och med digitaliseringen. Men jag ser också att det finns en hel del utmaningar som vi måste ta till oss och fundera på. Det blir ett utökat utbud, och det blir fler människor som kan få utlopp för sin kreativitet. Därmed ökar kreativiteten i samhället, vilket jag tror är bra. Men det innebär också en del problem.

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Kulturskaparnas
villkor och kultur i
det offentliga rummet*

Kulturens närvaro i det offentliga rummet och i samhället som helhet är en fråga som vi måste fundera mycket mer på. Sverige och andra samhällen behöver mer av kultur och mer av kreativitet för att vi ska förstå den omvärld som vi är på väg in i och de förändringar som sker. Det handlar också om att möta de stora utmaningar som mänskligheten står inför. Då behövs mer av kreativitet. Kulturen och kulturskaparna kan vara avgörande delar i detta sökande.

Jag tror att vi mycket tydligare än nu kommer att möta konflikter om yttrandefriheten. Som Anne Marie Brodén sade är det en central grund i den kulturpolitik som Alliansen står för, och jag tror att övriga partier i oppositionen också står för det. Men man kan se att det förmodligen kommer att uppstå en hel del konflikter om yttrandefrihetsmöjligheterna och rätten att yttra sig fritt i samhället. Det påverkar också villkoren för kulturen och kulturutövarnas möjligheter.

Herr talman! En hel del intressanta motioner behandlas i betänkandet. Jag ser fram emot att vi för bra samtal också framöver om detta, men just nu yrkar jag bifall till utskottets förslag och därmed avslag på motionerna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anna Steele (FP).

Anf. 10 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för det vänliga välkommandet till kulturdebatten, som vi förhoppningsvis ska kunna fortsätta att föra i både högt och lågt tonläge. Jag vill gärna sträcka ut en hand och säga att det ibland är bra att vi har ett lågt tonläge – när vi är överens. Och visst är vi överens till exempel om enprocentsregeln och om vikten av att vi fortsätter att kulturellt utsmycka allt det som vi bygger tillsammans. Visst är vi överens också om mycket av de vackra orden om kulturen. Anne Marie Brodén läste till exempel upp fina ord till och med från regeringsförklaringen. Problemet är när orden ställs mot en verklighet där andra prioriteringar görs före kulturen. Det är då det blir problem.

Christer Nylander sade att jag gärna hade sett en proposition. Ja, jag hade gärna sett en proposition. Men den hade nog behövt läggas fram av en annan regering. Denna regering skulle inte kunna lägga fram den proposition jag skulle vilja se – en proposition där man på allvar tar upp kulturskaparnas villkor ur perspektivet att vi måste se till att det är ett samhällsansvar att kulturskaparna får möjlighet att fortsätta att arbeta med att skapa den kultur som de gör.

Vi skulle knappast få en proposition av den här regeringen som stärker kollektivavtalsvillkoren på kulturarbetsmarknaden. Vi skulle knappast få den starka koppling till kulturskaparna som grupp som jag skulle vilja se i motsats till det synsätt om entreprenörskap – att var och en ska ha sin egen F-skattsedel och att alla kulturarbetare i princip ska vara egna företagare – som denna regering står för.

Därför är nog min önskan om en proposition lagd i malpåse. Jag önskar mig i stället en ny regering – en regering som tar kulturpolitiken på allvar, som tar kulturarbetarnas villkor på allvar och som på allvar också skulle lägga fram propositioner. I det fallet skulle jag inte kritisera Chris-

ter Nylander om han inte skulle väcka någon motion, för då skulle han sitta utan någon som helst makt att påverka i alla fall.

Prot. 2011/12:108
3 maj

Anf. 11 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Jag ser inte fram emot den proposition som Lars Ohly nu hotar med, utan jag hoppas att vi får en alliansregering som fortsätter att utveckla kulturpolitiken. Vi gör inte allting rätt. Vi kan göra mer, och vi kan göra annat. Men vi flyttar fram kulturpolitikens positioner på en lång rad områden där detta tidigare inte fanns.

I ett av de förslag som vi nu har sker en ganska kraftig utbyggnad av kulturens närvaro i skolan, som jag vet att också Vänsterpartiet välkomnar. Det sker en ganska kraftig utbyggnad när det gäller kontakten på den lokala och regionala nivån mellan kulturutövare och dem som fattar beslut om var resurserna ska satsas. Det sker en ganska kraftig utbyggnad av Alliansen som är en viktig del i att se till att arbetsmarknaden för kulturutövare fungerar.

Jag förvånas över att Lars Ohly fram till dess att han någon gång får skriva en proposition inte skriver en motion på ett område som han tycker är så centralt för kulturen. Jag skulle gärna se att det fanns en ökad kreativitet i oppositionen när det gäller vilka kulturpolitiska åtgärder som behöver vidtas mer än fler utvärderingar, mer information och fler analyser. Jag tycker att detta är ett centralt område, och det är viktigt för Sverige att vi flyttar fram kulturens positioner ytterligare. Sverige behöver mer av kreativitet, mer av bildning och mer av förståelse för sin omvärld. Men då måste också oppositionen bidra.

Vi kommer att fortsätta att driva en offensiv kulturpolitik från Folkpartiets och från Alliansens sida. Men för att det ska bli så bra som möjligt krävs det också en kraftfull opposition, och jag välkomnar Lars Ohly i debatten.

Anf. 12 LARS OHLY (V) replik:

Herr talman! Jag kan glädja Christer Nylander med att jag lovar att återkomma i både motionsform och debattform med förslag och en genomtänkt syn på hur kulturpolitiken ska utvecklas. Det är förhoppningsvis sista gången som jag behöver säga att jag ursäktar mig med att jag inte har varit kulturpolitisk talesperson så oerhört länge och att jag därför inte känner att jag har kunnat fullgöra detta ansvar ännu.

Men det finns en hälsosam självkritik i det som Christer Nylander nu säger. Det finns mycket som ännu inte är löst, och det finns mycket som inte är gjort. Det går inte alls igen i betänkandet. Där är i princip liknöjdheten överställd allting.

Låt mig också vara lite självkritisk. När det gäller scenkonstpensionerna är det inte enbart denna regering som har misslyckats. Under tiden 1998–2006 satt jag, ibland mer centralt och ibland mindre centralt, men ändå placerad i ett samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet där vi hade möjligheter att påverka. Jag tror att vi lyfte fram scenkonstpensionerna vid varje budgettillfälle, men vi lyckades aldrig få igenom en tillräckligt bra gemensam politik. Därför löstes inte frågan.

Anne Marie Brodén och Christer Nylander har rätt i att frågan har ärvts av regeringen. Men jag är oerhört kritisk till att man hittills har tagit snart sex år på sig utan att komma fram med ett förslag. Jag hoppas att

*Kulturskaparnas
villkor och kultur i
det offentliga rummet*

den ambition som kulturutskottet har uttryckt också blir verklighet senast 2013. Jag skulle gärna se att den kom så snart som möjligt under hösten 2012.

Kulturskaparnas villkor, som betänkandet handlar om, är en av de viktigaste frågorna. Tillgänglighet – att människor både ska ha tillgång till professionellt utövad kultur och tillgång till att själva utöva kultur – förutsätter att de som skapar den professionellt utövade kulturen får möjlighet att fortsätta göra det. Då måste de ekonomiska villkoren förbättras. Då måste konstnärer och kulturskapare få möjlighet att leva på sitt arbete. Då ska man inte tvingas att svälta för att kunna utöva kultur.

Anf. 13 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Det är bra att jag och Lars Ohly har en gemensam bild av vad som krävs av oss när det gäller scenkonstpensionerna. Jag och Folkpartiet förväntar oss att regeringen nu verkligen ger besked i budgetpropositionen för 2013 om hur man tänker lösa detta på ett bra sätt. Det behövs verkligen. Jag märker ute i landet att det problem som har funnits i flera år riskerar att lamslå många institutioner. Man vågar inte planera ordentligt för framtida uppsättningar och satsningar. Det är ett stort bekymmer runt om i landet.

Det finns en gemensam inställning till att det är nyttigt med självkritik. Det är så vi utvecklas, och det är så vi hela tiden måste fundera. När omvärlden förändras kan man inte vara säker på att just de lösningar som man själv hade eller som ens eget parti tyckte var bra för något år sedan fortsatt är de som är de viktigaste och de som löser framtidsproblem.

Här har vi från Folkpartiet nu satt oss ned och funderat på hur ett nytt kulturpolitiskt program kan se ut för vårt parti. Jag tror att det är viktigt att alla partier bidrar i den funderingen. Det som vi nu ser är en rätt så kraftfull förändring av grundförutsättningarna för kulturen, där vi har en ökad internationalisering och en ökad digitalisering som gör att mycket av det som vi tidigare har tagit för givet har kommit att ifrågasättas.

Vi har nu ett intensivt programarbete att fundera kring i Folkpartiet, och jag hoppas att Lars Ohly och de andra partierna också har det. Det är i debatten, i självkritiken och i utbytet av idéer som vi kan utvecklas.

Anf. 14 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Jag tänkte börja med att nämna det som Christer Nylander tog upp, detta med yttrandefrihet, hur viktigt det är och att det kan stöta på motsättningar i framtiden. Jag kan också se att det finns många olika områden. Selma Lagerlöf nämndes. Då kommer jag gärna in på frågan om det offentliga rummet och möjligheten att uttrycka åsikter, att vi som samhällsmedborgare kan göra det, i förhållande till den utökade kommersialisering som vi ser på många håll.

Då undrar jag vad Selma Lagerlöf kunde tänkas tycka om utbyggnaden av externa köpcentrum i Värmland. Det hade varit intressant att veta, även i förhållande till vad som händer i våra städer med ökad kommersialisering på många områden. Den frågan kan det vara intressant att få ett svar på från Folkpartiet, vad man anser om den yttrandefrihetsbegränsning som faktiskt sker i och med att vi får fler och fler sådana områden.

Sedan kan jag hålla med om att det är bra att vi står här och bryter våra åsikter, men jag tror inte att ett höjt tonläge alltid är detsamma som en bra substans i politiken.

Anf. 15 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Yttrandefrihet är på något sätt grunden för kulturpolitiken och kulturutövarnas möjligheter att utföra det man vill. Det är också tack vare kulturutövarna som vi står där vi står, med en bred uppfattning om vad som får göras och vad som får sägas. Vi märker att det ifrågasätts i ett internationaliserat klimat men också i ett klimat där mediediskussionen ibland går lite för snabbt, och då får vi stanna till och fundera: Vad är detta? Vad är grunden för det som nu diskuteras? Jag tror att vi kan lära oss något av det.

Då kommer jag också in på behovet av ett offentligt rum för medborgerligt samtal. Vi har ingen aning om vad Selma Lagerlöf skulle tycka om detta. Jag vet inte ens vad hon tycker om att hon just nu finns på 20-kronorssedeln, vilket gör att hon kommer in på alla dessa köpcentrum som Tina Ehn ogillar.

Jag och Folkpartiet har en syn kring samhällsutveckling som handlar mycket om att människor måste få yttra sig och diskutera och att det ska finnas utrymme och möjligheter för den typen av fördjupande samtal i samhället. Jag ser också att det kan finnas problem i delar av utvecklingen i samhället som gör att den typen av samtal blir svårare, inte minst genom att medieutvecklingen inte alltid främjar fördjupade samtal. Där har vi som politiker ett ansvar att fundera på vilka andra arenor det kan finnas. Jag skulle vilja säga att biblioteken är en central arena i det perspektivet.

Anf. 16 TINA EHN (MP) replik:

Herr talman! Ja, det håller jag med om – bibliotek är en hjärtefråga för mig personligen och en otroligt viktig framtids- och samhällsfråga. Där har vi verkligen en arena som är för oss alla över generationer och mellan nationer.

Jag kan passa på att ställa en annan fråga i sammanhanget. Jag vet att alla som sitter i kulturutskottet är intresserade och ambitiösa när det gäller kulturpolitik och kanske vill mycket mer än vad man lyckas nå fram med. Det som vi ofta hör från alliansregeringen är om satsningen på Skapande skola, hur viktig och bra den är. Jag kan hålla med om att den säkert är alldeles utmärkt för många konstnärer och kulturutövare.

Men jag ser också en problematik med det som vi i dag har i våra kommuner, de kommunala musik- och kulturskolorna. Senast i går kunde man läsa i Svenska Dagbladet om hur illa ställt det är i vissa kommuner och hur ojämlikt detta är. Det är sällan jag hör någon från alliansregeringen prata om våra musik- och kulturskolor och vikten av att slå vakt om dem. Även om Skapande skola kan vara en bra grej kanske den inte kan ersätta allting annat vi har.

Vi har också en skolminister som har bestämt sig för att ta bort de estetiska ämnena som obligatoriska i gymnasieskolan och som säger att det är en prioritering man har gjort. För mig är det väldigt märkligt. Jag tycker att ju mindre vi prioriterar kulturen, desto oviktigare gör vi den i

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Kulturskaparnas
villkor och kultur i
det offentliga rummet*

samhället. Det tror jag att varken allianspolitikerna i kulturutskottet eller någon annan i kulturutskottet tycker.

Anf. 17 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Det är väl viktigt att kulturen tar ett ökat ansvar och ett ökat utrymme i skolan. Om det måste ske i ett särskilt ämne eller inte kan man naturligtvis diskutera. Men kom ihåg att det som sker samtidigt är att det blir mer historia och mer svenska i svensk skola. Jag tror att det är viktigt också ur ett kulturperspektiv att så sker.

När det gäller musikskolan och kulturskolan är det ett väldigt viktigt område. Men samtidigt har den egentligen inte några nationella styrdokument, och därför blir det kanske inte mycket diskussion om det i riksdagsmiljön.

Jag tror fortfarande att det är rätt att detta är en kommunal angelägenhet, men jag ser också att det finns väldigt stora skillnader mellan olika kommuner dels när det gäller avgifter, dels när det gäller kvalitet och utbud i olika kultur- och musikskolor. Min analys är att det måste förbli en kommunal angelägenhet, men jag tror också att det behövs någon form av nationell diskussion kring detta. Jag är inte beredd att säga att det ska vara ett nationellt styrdokument. Däremot funderar vi i Folkpartiet kring om det inte det skulle behövas ett nationellt kunskapscentrum för att förbättra kunskapen om hur situationen faktiskt ser ut i musik- och kulturskolorna runt om i Sverige.

Anf. 18 PER LODENIUS (C):

Herr talman! I Centerpartiet ser vi kulturens betydelse i många dimensioner. Dess unika värde för oss som enskilda människor är en del. Det handlar om kulturens betydelse för hälsa och välbefinnande, för personlig och samhällelig bildning och för utmaning av konventioner.

Vi ser hur kulturen bidrar till ett mer tolerant samhälle. Kulturen och kulturskaparna har också stor betydelse för innovationer och entreprenöriell utveckling.

Hela samhället har behov av ett brett och omfattande kulturliv. Vi är mångfasetterade både som människor och som samhälle och vet att vi lockas och inspireras av de mest skilda kulturella uttryck.

Kulturen hjälper oss att se världen runt omkring oss. Kulturen kan berika oss i alla livets situationer. Den kan roa och oroa.

De professionella kulturskaparna är våra vägledare på denna resa. Kulturskaparen är vår lärare och mentor som roar oss men också kan skapa oro, så att vi måste tänka till och ta ställning.

Centerpartiet vill värna kulturens egenvärde och förstår dess betydelse som samhällsberättare och aktiv part i samhällsutvecklingen, en samhällsutveckling där våra kulturskapare är centrala och betydande spelare på samhällets palett.

Konstnärer är en ofta högutbildad grupp i vårt samhälle som utför viktiga gärningar genom sitt konstnärliga arbete, ett arbete som inte alltid får den ekonomiska uppskattning det är värt.

Därför har också den politik för konstnärligt skapande som regeringen driver under lång tid verkat för att skapa bättre villkor för professionella konstnärer att livnära sig på det konstnärliga arbetet. Man måste också konstatera att konstnärer i dag inte enbart är löntagare utan även

ofta är näringsidkare med ett eget bolag eller verkar i en ideell eller ekonomisk förening.

Med det sagt är det inte enbart kulturpolitiken som påverkar konstnärers möjligheter, utan även alla andra politikområden spelar självklart in, till exempel förenklade regler för småföretagare.

De kulturella och kreativa näringarnas betydelse för nationell och regional tillväxt, jobb och innovationer blir allt tydligare. Ett livskraftigt kulturliv bidrar också till en Orts eller regions attraktionskraft både vad gäller att locka till sig nya invånare och för att exempelvis öka kulturturismen.

Centerpartiet i regeringen har därför tagit fram en handlingsplan för de kulturella och kreativa näringarna. Målet är att göra det enklare för konstnärerna och kulturskaparna att leva på sitt eget skapande.

Handlingsplanen går ut på att skapa långsiktigt goda villkor för dessa näringar. Det kan handla om insatser som rådgivning till dem som vill starta eller utveckla sitt företag, att lära ut entreprenörskap i de kulturella och kreativa utbildningarna och att skapa mäklarfunktioner där konstnärerna har möjlighet att skapa kontakter, sälja sina varor och tjänster samt lära sig ta betalt för sitt skapande.

Entreprenörskap och konstnärskap har många beröringspunkter. Båda handlar ytterst om att tänka och skapa nytt. Därför finns det väldigt mycket att vinna på att utveckla mötet mellan just kulturen och näringslivet.

Kultursamverkansmodellen är också en viktig motor för att utveckla kulturen och samarbetet mellan aktörerna som finns i en region. Men för att det ska fungera är det viktigt att dialogen som regionen för med kommunerna, det fria kulturlivets organisationer, studieförbunden, de ideella kulturorganisationerna och inte minst de professionella aktörerna blir så bra som möjligt. Med en väl genomförd dialog och ett gott samarbete inom regionen får också kulturlivet och de professionella kulturskaparna ett uppsving.

Herr talman! Skapande skola har nämnts här av i princip alla som varit uppe i talarstolen, och jag tycker att Skapande skola är ett mycket bra exempel på hur kultur ger mervärde. Det handlar om professionella kulturutövare och kulturskapare som delar med sig av sin kunskap för att inspirera barn och ungdomar. Samtidigt får också kulturskaparen en inkomst och en möjlighet att använda, utveckla och sprida sitt kunnande.

Men kulturen kan bidra med så mycket mer till skolans värld. Jag har faktiskt själv haft förmånen att få arbeta som just professionell kulturskapare inom bland annat skolans värld. Det var långt innan satsningen på Skapande skola fanns.

Jag fick möjlighet att jobba i skolan tack vare framsynta och modiga rektorer och lärare som såg styrkan i att dansa i skolan. Förutom nyttan och styrkan av att dansa i skolan kunde det handla om att stävja bråk och mobbning i en klass eller att föra samman grupper av skolungdomar som annars inte hade mötts.

Jag har massor av exempel som jag skulle kunna berätta om här, men jag tar bara väldigt kort ett exempel.

Det handlar om en mellanstadieklass på en skola där eleverna var rädda för eleverna i en särskoleklass på samma skola. Man gick stora omvägar när man såg särskolans elever. Det fanns också tydliga tenden-

ser till mobbning, och glåporden var inte långt borta. Men genom att dansa lärde man känna varandra och se varandra för den man är. Efter några veckor – det handlade om bara exakt tre veckor, tre danstillfällen – var rädslan borta. I stället hade eleverna som tidigare undvek varandra funnit nya vänner.

Dansen, kulturen, byggde broar, skapade ett bättre klimat, bättre förutsättningar för eleverna och övervann hinder, rädsla och fördomar. Och jag vet att i dag, 13 år efter att det här hände, är det flera från denna mellanstadieklass som jobbar inom omsorgens och särskolans värld.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 19 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Sverigedemokraternas uppfattning är att staten har ett tungt ansvar för att skapa goda grundförutsättningar för ett levande kulturliv, säkerställa en god infrastruktur för kulturskapare genom att bland annat tillhandahålla utbildningar och statliga kulturinstitutioner av hög kvalitet liksom ett fungerande regelverk anpassat till kulturskaparnas särskilda arbetsvillkor och en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Som ett positivt exempel på det sistnämnda tycker jag att regeringens satsning på entreprenörskap inom de kulturella och kreativa näringarna förtjänar att nämnas.

Ett annat positivt exempel som förtjänar att lyftas fram är scenkonstallianserna. Jag hade själv förmånen att få delta i den uppföljningsgrupp som utvärderade alliansernas verksamhet, och jag är glad över den rådande politiska samsynen om alliansernas positiva inverkan på kulturskaparnas villkor. Jag hoppas dock att regeringen följer uppföljningsgruppens rekommendation att se över den del av nuvarande regelverket som bidrar till att utestänga de kulturarbetare som har varit verksamma inom den privata sektorn.

Ett annat område där jag också hoppas att regeringen följer kulturutskottets uppmaning är frågan om scenkonstpensionerna, som har nämnts av flera andra talare här. Även om regeringen har ärvt frågan av tidigare regering har man ett stort ansvar för hur man hanterat frågan. Hanteringen har varit så dålig att den har gränsat till det tragikomiska. Det pris som scenkonsten och de enskilda scenkonstnärerna har fått betala för detta har varit väldigt högt.

Satsningen på Skapande skola lyfts fram i betänkandet som en åtgärd som har förbättrat kulturskaparnas villkor. Jag delar denna uppfattning, men jag tycker samtidigt att det är synd att regeringen har valt att inte lyssna till Sverigedemokraternas förslag om att utöka satsningen till att även omfatta förskolan.

Herr talman! Även om de statliga ansvarsområden som jag hittills har nämnt har stor betydelse för kulturskaparnas villkor, finns det ett statligt ansvar som enligt min mening är tyngre och viktigare än alla andra. Jag talar då om värnandet av den konstnärliga friheten.

Yttrandefriheten är demokratins bärande pelare. I yttrandefriheten ingår rätten att fritt uttrycka sig i form, rörelse och bild. I takt med att pola-

riseringen i samhället har ökat under de senaste decennierna har tyvärr också hot och våld mot konstnärer, vandalisering av konstverk och försök att inskränka den konstnärliga friheten blivit allt vanligare. Hot och våld mot kultursektorn har kommit från såväl nazister och vänsterextremister som kristna fundamentalister, men den absoluta merparten av problemen har varit kopplade till islamistiska krafter i Sverige. Det är också i samband med detta hot som kulturinstitutionerna och samhället i stort har visat en oroväckande oförmåga att oreserverat stå upp för den konstnärliga friheten. Jag har hört många fina ord här i dag om yttrandefrihet från flera olika partier. Tyvärr, menar jag, har inte de höga principerna återspeglats i handling.

År 2005 plockade Världskulturmuseet i Göteborg ned två konstverk av en fransk konstnär efter att man mottagit hot och klagomål från islamistiska grupper.

När Sverigedemokraterna 2006, som en sympatityttring till den följde danske karikatyrtecknaren Kurt Westergaard, lät publicera en tämligen modest teckning av profeten Muhammed kontaktade det svenska Utrikesdepartementet vår internetleverantör, som med omedelbar verkan släckte ned vårt partis hemsida under ett valår. Den dåvarande utrikesministern Laila Freivalds skrev sedan ett brev till Jemens utrikesminister där hon fördömde teckningen och lugnade den jemenitiska regeringen med att den svenska regeringen nu hade vidtagit åtgärder genom att stänga ned Sverigedemokraternas hemsida.

År 2009 censurerade Nobelmuseet en film om islam genom att låta en reaktionär imam klippa bort de delar av filmen som han inte gillade. Till saken hör att den nederländske regissör som hade gjort filmen mördades av en islamist just på grund av filmens innehåll och att temat för museets utställning var yttrandefrihet.

År 2010 censurerade Världskulturmuseet, återigen, Elisabeth Ohlson Wallins utställning Jerusalem genom att plocka bort en bild och en bok som ansågs kunna vara stötande för muslimer.

År 2011 stoppades en dansföreställning på Stockholms kulturhus efter muslimsk kritik.

Värst har dock konstnären Lars Vilks drabbats.

År 2007 skapade Vilks en serie av teckningar där den muslimske profeten Muhammed skildras i form av en så kallad rondellhund. Av rädsla för våldsamma reaktioner från islamistiska grupper stoppades Lars Vilks från att delta vid den utställning i Värmland där teckningarna var tänkta att visas upp. Vilks erbjöd då en rad svenska gallerier och kulturinstitutioner att visa teckningarna, men samtliga avböjde. Till dags dato har ingen svensk kulturinstitution velat visa hans bilder.

Flera av världens värsta terroristorganisationer har uttalat en fatwa, en dödsdom, över Lars Vilks. Under bara de senaste två åren har han attackerats fysiskt vid flera tillfällen. Hans föreläsningar om yttrandefrihet har stoppats, hans hem har attackerats med brandbomber, mordplaner mot honom har avslöjats. I december 2010 attackerades Stockholms innerstad av en islamistisk självmordsbombare. Vilks teckningar angavs som ett huvudmotiv för attentatet.

Så sent som i februari 2012 attackerades Lars Vilks av islamister i samband med en föreläsning om yttrandefrihet på Karlstads universitet. I samband med denna attack fick Vilks ett antal ägg kastade mot sig. Ett

av dessa ägg gick mirakulöst nog inte sönder. Vilks tog då ägget och målade ytterligare en Muhammedkarikatyr på ägget, och bilden fick stor spridning på internet.

Min uppfattning är att statens och politikens uppgift är att fungera som denna trotsiga äggmålning av Muhammed. Våldsverkare och extremister från alla läger måste få klart för sig att samhället aldrig kommer att kompromissa med yttrandefriheten och att attacker mot ett konstverk är dömt att misslyckas och bara kommer att leda till ökad exponering av det som man försöker skyla eller förstöra.

I en motion som egentligen var avsedd för detta betänkande, men som i stället hänvisades till justitieutskottet, har jag bland annat föreslagit att straffet för att med hot och våld försöka inskränka yttrandefriheten och kväva den konstnärliga friheten måste skärpas kraftigt.

Jag har också föreslagit att en nationell handlingsplan ska tas fram i syfte att förebygga hot och våld mot kulturarbetare liksom tydligare nationella riktlinjer för hur institutioner och arbetsgivare bör agera i krissituationer och vart man kan vända sig för att få stöd och råd när man utsätts för påtryckningar från antidemokratiska grupper.

Jag hoppas att dessa eller liknande förslag förverkligas. Samhället kan inte fortsätta att sända ut signaler om att hot och våld lönar sig.

Undfallenheten har redan börjat få konsekvenser. I en undersökning som genomfördes av SVT:s *Kulturnyheter* i juni 2010 uppgav nästan var tredje svensk bildkonstnär att förföljelserna av Lars Vilks har resulterat i att man har börjat censurera sina egna konstverk av rädsla för repressalier. Detta är helt oacceptabelt.

Det är knappast någon hemlighet att jag anser att det skattefinansierade stödet till konst vars huvudsyfte är att provocera och chocka bör begränsas till ett minimum. Till sådan konst räknar jag också Vilks ron-dellhund.

Den provocerande eller till och medäcklande kulturens rätt att existera måste vi dock försvara med näbbar och klor. När en kulturskapare som håller sig inom lagens ramar utsätts för våld eller allvarliga hot på grund av sitt konstnärskap måste samhället träda in och visa sitt stöd.

Även om jag personligen aldrig haft några varma känslor för vare sig Ecce homo-utställningen eller Vilks Muhammedkarikatyrer tycker jag att det var helt rätt att upplåta plats i riksdagen åt Ecce homo när Elisabeth Ohlson Wallin hotades av kristna fundamentalister.

Jag tycker också att det var bra att mitt parti för en tid sedan lämnade in en begäran till talmannen om att den betydligt värre drabbade Lars Vilks skulle beredas samma möjlighet.

Tyvärr visade det sig dock att samma partier som förbehållslöst stöt-tade Ecce homo och Ohlson Wallin nu lika bestämt sade nej till Lars Vilks.

Jag menar att detta är ett farligt och exempellöst hyckleri som knappast kan tolkas på något annat sätt än att vissa av riksdagens partier anser att stödet till utsatta konstnärer bör vara avhängigt av vem som jagar dem – eller för att citera en av våra främsta kulturskapare, Björn Ulvaeus:

”Vi kan nu konstatera att det finns ett inofficiellt hädelseförbud när det gäller islam, i praktiken agerar ju många kulturinstitutioner som om det finnes.

Denna smygande censur är vidrig. I ett samhälle som vårt borde den inte ha någon plats. Den förgiftar sakta och lömskt samhällsklimatet utan att vi märker att det sker, den förorenar livsluften för demokratin. Varje gång vi säger till oss själva. 'Ja, men det är väl inte så farligt. Vi undviker ju i alla fall bråk.' Varje gång vi säger det tar självcensuren ett pyttelsteg in i våra huvuden och så småningom märker vi inte att den har flyttat in och bor där."

I detta anförande instämde Per Ramhorn (SD).

Anf. 20 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Det är bra att Mattias Karlsson lägger så mycket tid på att hävda yttrandefriheten. Det är bra att Mattias Karlsson varnar för risken för censur men också för risken för självcensur, för den märks ofta inte förrän det är för sent. Det är därför centralt att vi tar denna debatt och diskussion mycket seriöst.

Jag delar mycket av det Mattias Karlsson sade om oron och rädslan som kan finnas på institutioner men också hos oss politiker för att vara provocerande. Jag noterar dock att när vi tidigare har diskuterat kulturpolitik i kammaren, inte minst jag och Mattias Karlsson, har Mattias Karlsson varit noga med att han tycker att det är bekymmersamt när konst är provocerande. Men är man för yttrandefrihet och provokationer kan man inte bara vara det när det gynnar ens egen politik och ideologi. Är man för yttrandefrihet gäller den i allt.

Det är därför angeläget att Mattias Karlsson slår fast att det är viktigt att kulturpolitiken också är öppen för att stödja provokativ konst, även sådan provokativ konst som Mattias Karlsson och Sverigedemokraterna inte gillar.

Anf. 21 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Christer Nylander har uppenbarligen missuppfattat mig. Jag har aldrig sagt att provocerande konst inte ska få finnas eller att jag personligen anser att provocerande eller äcklande konst i stil med vissa av de utställningar vi har debatterat här med inslag av barnpornografi, djurpornografi med mera inte ska få finnas. Det handlar i stället om vad som ska skattefinansieras och inte skattefinansieras.

Jag tror att det ökar polariseringen och motsättningarna om det uppfattas som att staten sponsrar ett verk som upplevs vara riktat mot en själv, oavsett vilken grupp man hör till.

Men när någon tar till hot eller våld för att försöka stoppa en konstnär från att uttrycka sig måste samhället tveklöst gå in. Det gör dock inte Christer Nylander och regeringen.

Christer Nylander säger att jag ska vara konsekvent i mitt tänkande när det gäller dessa frågor. Men hur konsekventa är ni? Vad är skillnaden mellan Ecce homo och Lars Vilks rondellhundar? Varför stödde ni det ena men sade bestämt nej till det andra? Företrädare för ditt parti har till och med försökt misstänkliggöra dem som har velat likställa dessa två.

Jag har mina principer klara för mig. Vi ska ha en fullständig konstnärlig frihet. Allt måste dock inte skattefinansieras.

Vid alla former av hot och våld mot konstnärer är jag beredd att agera kraftfullt oavsett vem som drabbas och vem som jagar. Frågan är om

Christer Nylander och regeringen är beredda att göra samma ställnings-
tagande.

Anf. 22 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Ja, det är jag, och det är Folkpartiet. Folkpartiet har varit tydligt och kritiserat dem som ibland har tvekat och inte vågat på grund av yttre hot. Det är till och med så att när vi nu planerar ett nytt kulturpolitiskt program funderar vi på om det inte behövs en särskild myndighetsform som ger kulturinstitutionerna ett särskilt skydd, delvis just på grund av den diskussion som vi har om yttrandefrihet.

Det är centralt för ett samhälle som ska vara levande och utvecklas att det finns ett stort utrymme för vad som får lov att sägas och att det är mycket svårt att begränsa det som får sägas och det som får uttryckas i konst.

Det är viktigt att Mattias Karlsson inte bara i retorik utan också i praktisk handling visar att yttrandefriheten inte bara ska gälla det som gynnar hans egen och hans partis ideologiska utgångspunkter.

När Mattias Karlsson säger att det inte ska ges statsstöd till provocerande konst för att det kan polarisera samhället och samtidigt säger att riksdagen ska öppna sina portar för det Mattias Karlsson tycker är viktigt att statsstödja visas inkonsekvensen i hela resonemanget.

Är man för yttrandefrihet är man det helt och fullt, inte delvis och tveksamt.

Anf. 23 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag försökte förklara hur jag ser på det, men jag var kanske inte tillräckligt tydlig. Jag ber om ursäkt för det i så fall.

När någon försöker tysta en konstnär genom hot och våld måste samhället träda in oavsett hur provocerande, äcklande och chockerande det än är. Oavsett vad man tycker om det rent politiskt måste samhället visa ett förbehållslöst stöd för de konstnärer som någon försöker tysta med hot och våld. Där finns det inga som helst åsiktsskillnader mellan oss, tror jag. Jag har alltid varit tydlig med detta oavsett vilken konstnär eller vilket konstverk det gäller.

Det är dock inte detsamma som att man måste skattefinansiera all typ av konst. Det är två helt olika frågor, och jag förstår inte varför Christer Nylander envisas med att blanda ihop dem.

Jag ska försöka vara konsekvent i mitt tänkande och agerande, och jag hoppas att Christer Nylander också är det. Jag har fortfarande inte hört någon förklaring till varför man sade nej till att upplåta utrymme till Lars Vilks när man sade ja till Elisabeth Ohlson Wallin trots att situationen är exakt densamma. Christer Nylander uppmanar mig att visa i praktisk handling vad jag tycker, och jag hoppas att han gör detsamma.

Jag hoppas att Folkpartiet i justitieutskottet tillstyrker min motion om att skärpa straffen för dem som använder hot och våld för att stoppa den konstnärliga friheten. Det handlar om att upprätta en nationell handlingsplan för institutionerna för hur man ska förebygga hot och våld mot konstnärer och om riktlinjer för hur institutionerna ska bete sig i pressade situationer. Det håller inte att som i dag en stor del av institutionerna ger med sig på grund av hot och våld. Det måste finnas riktlinjer och en konsekvens från kultursektorn i detta avseende.

(TALMANNEN: När det gäller utställningar är det ett talmansbeslut. Beslutet om Ecce homo-utställningen togs av dåvarande talmannen Birgitta Dahl efter samråd med gruppledarna. Det är dock talmannen ensam som fattar beslut. I det senare fallet fattade jag ensam beslut efter samråd med gruppledarna, så partierna tar inte alltid ställning.)

Anf. 24 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Herr talman! Vi behöver kulturen. Den ger oss rötter till vår historia, mening i nuet, visioner för framtiden och möjlighet att ingå i ett sammanhang. Det är denna helhetssyn som ligger till grund för Kristdemokraternas kulturpolitik.

På den nationella nivån har staten ett stort ansvar för nationalscener och ansvarsmuseer och över huvud taget för den kulturella infrastrukturen i hela landet. Den ideella sektorn är en viktig kraft och en tillgång i det kulturella nätverket. Det är en kraft som inte kan dirigeras uppifrån men den kan och ska, utifrån ett subsidiärt synsätt, understödjas på ett positivt sätt av stat, landsting och kommun.

Det ömsesidiga utbytet mellan kulturen och det samhälle där den verkar inrymmer också den privata sektorn. Företag har ofta behov och ansvar som sträcker sig utanför den rent affärsmässiga verksamhet som de bedriver.

Alliansregeringens politik på konstnärsområdet har som syfte att professionella kulturskapare ska kunna leva på sin konstnärliga och kulturella yrkesverksamhet. Självfallet delar kulturutskottet detta syfte. Det finns inga delade meningar om det.

Konstnärsnämnden har genomfört en omfattande kartläggning av konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster. Undersökningarna omfattar samtliga konstområden och redovisar utfallet för både utövare och upphovsmän. Av rapporten framgår att konstnärer i jämförelse med den övriga befolkningen är mer högutbildade men att deras medianinkomst trots det är lägre än vad som gäller för befolkningen i dess helhet. Av studien framgår också att konstnärernas position på arbetsmarknaden är svag och att en stor del av dem går arbetslösa. Vidare visar rapporten att konstnärer trots hög kvalifikationsnivå ofta måste kompletteringsarbete för att klara sin försörjning.

Herr talman! Jag vill göra några reflexioner och dela med mig av några egna erfarenheter från min egen familj som bekräftar Konstnärsnämndens rapporter. Min son är i dag en mycket aktiv konstnär som framför allt målar i olja. Han jobbar deltid inom hemtjänsten för att försörja sig. Min far var skulptör. Han finns bland annat representerad med ett 50-tal stora monumentalskulpturer runt om i vårt land från Pildammsparken i Malmö i söder till Luleå i norr. Visserligen försörjde han sig på sin konst under senare delen av sitt liv, även om han levde ganska sparsamt, men under många år handlade det om att kompletteringsarbete för att klara försörjningen. Jag vet att det är så för många.

Betänkandet redovisar flera framåtsyftande frågor som jag ska gå in på.

Jag kommer ihåg att min far med glädje ställde upp när han som konstnär blev inbjuden till olika skolor för att medverka i undervisningen med sitt skapande. Han tyckte att det var givande att möta skolelevernas

intresse med sin expressionistiska konst, men jag tror inte att han fick någon ersättning för att han ställde upp. Därför är det med särskilt stor glädje som jag tar del av kulturutskottets uppföljning av satsningen Skapande skola som visar att en stor andel av både aktörerna och skoleleverna är nöjda med satsningen. Skapande skola är viktig för att stimulera elever till kreativitet och aktivt skapande samtidigt som det stärker konstnärernas försörjningsmöjligheter.

Herr talman! Konsten skänker ett mervärde i livet för alla människor. Det är därför viktigt att de konstnärer och kulturskapare som skapar de konstverk, musikstycken, dansverk och böcker som vi alla får glädje av ges drägliga livsvillkor och möjlighet att utöva sin konst utan att ekonomiskt behöva stå på ruinens brant. Professionella kulturskapare ska kunna leva på sin konst.

Sänkta inkomstskatter har lett till att konstnärernas ekonomiska situation har förbättrats samtidigt som hushållens ekonomiska utrymme att ta del av kulturupplevelser har ökat. Det finns andra sätt att stimulera. Ett sätt är att stimulera marknaden genom att införa avdragsrätt för inköp av konst till företag. I dag kan ett företag göra avdrag för designade möbler men inte för konstföremål. Att utöka avdragsmöjligheten till att även omfatta konstföremål skulle öka efterfrågan på konst och därmed stärka konstnärernas möjlighet att försörja sig.

Ett annat sätt är att stärka konstnärernas företagande. Eftersom arbetslösheten är hög och fasta anställningar svåra att få är det inte ovanligt att konstnärer och kulturskapare driver enskild firma för sina konstnärliga uppdrag. Därför är det viktigt att konstnärliga utbildningar på alla nivåer innehåller grundläggande moment om företagande och entreprenörskap.

Herr talman! Regeringen beslutade 2009 om en handlingsplan för kulturella och kreativa näringar samtidigt som ett antal uppdrag gavs till bland annat Tillväxtverket och Vinnova. Det övergripande målet för handlingsplanen är att stärka entreprenörskap och företagande inom kulturområdet samt att främja kulturell och kreativ kompetens i näringslivet för ökad konkurrens och innovationsförmåga.

Handlingsplanen omfattar bland annat insatser som rådgivning till företag, programsatsning på inkubatorer för kulturella och kreativa näringar samt mellanhänder, nätverk och modeller för samverkan och entreprenörskap i kulturella och kreativa utbildningar.

Enprocentsregeln har tagits upp i debatten; den tas också upp i en motion. Den är viktig att tillämpa som ett riktvärde. Det är utmärkt att Konstnärsnämnden och Statens konstråd tillsammans med SKL genomför en kartläggning om hur det ser ut i landet som helhet. Enprocentsregeln har ett värde, och det är viktigt att följa upp att den fungerar.

Däremot är det mer rimligt att konstinköpen görs utifrån en kulturpolitisk bedömning snarare än utifrån byggindustrins pris- och kostnadsutveckling.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på de motioner som inlämnats.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU9

Integritetsfrågor m.m. (skr. 2011/12:67)

Integritetsfrågor m.m.

Anf. 25 JONAS ÅKERLUND (SD):

Herr talman! Utskottets betänkande handlar om integritetsfrågor, någonting som blir allt viktigare. Vi behöver bara tänka på det antal elektroniska spår som vi lämnar efter oss överallt; man fruktar övervakningssamhället.

I Sverige är det kanske särskilt viktigt eftersom vi avviker när det gäller integritetsfrågor. Man uppfattar ju det som man är uppvuxen med som något helt naturligt. Det gäller till exempel våra personnummer som är en del i vårt folkbokföringssystem. Det har tjänat oss väl, och det finns ingen anledning att ändra på det men man bör vara medveten om att det kanske beror på att vi har sluppit krig och ofärd. I många andra länder är detta något som man är rädd för. Dåvarande Sovjetunionen såg med skräckblandad förtjusning på vårt system och övervägde att införa det, men avstod huvudsakligen för att erfarenheterna från Holland under andra världskriget avskräckte. Det var just i Holland som den tyska ockupationsmakten hade det allra lättast att kontrollera civilbefolkningen. Holland hade ett folkbokföringssystem som var snarlikt vårt.

Vi instämmer med det som framförs i betänkandet så när som på några få punkter. Där har vi ett par reservationer som jag yrkar bifall till.

En av våra reservationer gäller skolans verksamhet. Vår uppfattning är att en skattefinansierad skola ska hanteras likadant alldeles oavsett vem som är huvudman. Det bör inte vara så att skattepengar göms bakom ett skynke bara för att utföraren är privat.

En annan reservation gäller avvägningen mellan värnandet av integriteten och möjligheten att bekämpa brott. För ett tiotal år sedan sade man här i kammaren att människor dess värre drabbas av brott – det gäller unga, gamla, kvinnor och män – men att det inte finns någonting som heter hedersvåld. Acceptansen för den tesen har kostat liv och lidande.

I dag säger man att de intagna på våra fängelser utgörs av två kategorier, svenska medborgare och de som inte är det. Låt oss inte göra om misstaget. Låt oss skaffa oss möjligheter att kartlägga hur mönstren ser ut för att kunna bespara så många människor som möjligt utsikten att bli brottsoffer.

Vi har även ett särskilt yttrande som gäller de så kallade Stasiarkiven. Där anser majoriteten att frågan om det så kallade Rosenholz-kartoteket är en fråga som berör USA och Tyskland men inte Sverige. I den frågan har vi en annan uppfattning.

Anf. 26 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation i detta betänkande.

Detta betänkande är ganska spretigt. Vi behandlar ganska många olika frågor i detta betänkande med titeln *Integritetsfrågor m.m.* Det är motioner från allmänna motionstiden men också regeringens skrivelse *Uppgifter hos Säkerhetspolisen om misstänkt samröre med Stasi.*

Den personliga integriteten har vi diskuterat många gånger under de senaste åren här i kammaren. Det är inte bara i detta betänkande utan i många olika betänkanden som dessa frågor tas upp. Vi har bland annat haft frågan om datalagringsdirektivet uppe. Vi har även haft frågan om överföring av PNR-uppgifter uppe. Det är många olika områden som i dag berör den personliga integriteten.

Vår kommunikation har mer och mer gått över till att ske via internet, vi använder sociala medier för att skicka meddelanden, och vi använder e-post i stället för den tidigare klassiska modellen med vanlig trådtelefon och brev.

Detta gör också att möjligheten till insyn och intrång i den personliga kommunikationen ökar riskerna för att det som man själv skriver och kommunicerar sprids.

Vi har en motion som handlar om allmän kommunikationshemlighet just för att det behöver tas ett samlat grepp om dessa frågor.

Lagstiftningen om brevhemlighet och det som anknyter till det har moderniserats. Men det behövs ändå en översyn av helheten. Utskottet avstyrker denna motion med hänvisning till att det pågår beredning om hemlig telefonavlyssning och hemlig teleövervakning. Men det handlar om hur myndigheterna hanterar den kommunikation som pågår och vilken rätt man har att gå in och avlyssna vad som sägs i kommunikationen och också övervaka hur den går till. Men det är inte helt ovanligt att andra människor går in och läser olika personers privata kommunikation. Det är förbjudet att bryta brevhemlighet, och vi måste titta vidare på denna fråga. Därför har vi skrivit en reservation om detta.

Vi tycker som sagt att det är viktigt med den personliga integriteten. Därför tycker vi inte heller att vi ska utöka övervakningen av personer, till exempel registreringen vad gäller fängelser. Det finns ingen anledning att börja kategorisera människor och föra register över vilken typ av personer som gör vilken typ av saker. Allt sådant motsätter vi oss givetvis.

När det gäller frågan om Stasiarkiven och skrivelsen tycker vi att det är bra att man har tagit fram en samlad skrivelse om vad det är som har skett och vad som egentligen finns samlat i de så kallade arkiven. Det är bra att det har tydliggjorts. Det har varit många spretiga uppfattningar och en ganska yvig diskussion om vad som egentligen finns i Stasiarkiven. Skrivelsen är därför mycket bra. Där har vi ingen annan uppfattning. Vi har bara en reservation som jag, som sagt, yrkar bifall till.

Anf. 27 PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande. Jag tänkte bara kortfattat kommentera ett par av frågorna.

En fråga som tas upp i detta betänkande handlar om kränkningar på internet.

En annan fråga som berörs i betänkandet handlar om kränkande fotografering. Denna fråga har regeringen arbetat med. En utredning har lagt fram ett förslag, och regeringen har lagt fram ett förslag. Nu har Lagrådet avrått från att man ska genomföra denna lagstiftning. Vi får se vad som händer framöver med det. Jag tycker att det finns skäl att införa en skarp lagstiftning när det gäller kränkande fotografering. Men det förslag

som kom nu var inte tillräckligt bra. Vi får hoppas att man kan komma fram med ett bättre förslag senare.

Kränkningar på internet är också ett problem, och jag hoppas att regeringen fortsätter att se över den frågan. Också vi i riksdagen kan fortsätta att se över den framöver. Men i dag finns det inte några tydliga förslag som är möjliga att genomföra.

En annan del i detta betänkande handlar om offentliggörande av de så kallade Stasiarkiven. Stasiarkiven har blivit offentliga till viss del och behandlas genom en särskild lagstiftning i Tyskland i och med att Östtyskland försvann som land. Det finns enorma arkiv som rör många människor där nere. De som är berörda av detta har möjlighet att ta del av det. Det har på senare tid även blivit en debatt om att offentliggöra de svenska Stasiarkiven. Då har vi haft en diskussion mellan alla riksdagspartier och justitieministern. Det har varit en bra diskussion. Det har varit ett antal möten som har landat i det som Mia Sydow Mölleby tidigare talade om här, nämligen att vi har fått fram en så kallad vitbok som behandlar dessa frågor därför att diskussionen och debatten om detta har varit rörig.

Sverige har inte något Stasiarkiv trots att denna diskussion har förts, som jag sade tidigare. Däremot finns det ett antal uppgifter i Säpos allmänna arkiv som berör några personers samröre med Stasi. Det finns naturligtvis också uppgifter om ett antal personers samröre med KGB och Sovjetunionens hemliga organisationer, polska underrättelsetjänster och en rad andra. Säpo menar i detta sammanhang att man inte ser något särskilt skäl till att just deras olika punktkommentarer eller arkiverade detaljer kring enskilda människor skulle särskiljas när det gäller Stasi i förhållande till KGB eller andra underrättelsetjänster. Det kan ju vara så.

Svenskar kan också få ut uppgifter från de tyska Stasiarkiven på ungefär samma villkor som tyska medborgare. När det gäller själva grundfrågan om det stora arkivet som finns i Tyskland har svenskar tillgång till det på ungefär samma sätt som man har i Tyskland. Man kan också i Sverige ansöka om att få se vad Säpo har för uppgifter om en själv när det gäller dessa frågor.

Sammantaget är jag väldigt nöjd med den information som vi fått från regeringen och Säkerhetspolisen. I den vitbok som skrivits går de här frågorna igenom på ett bra sätt. Jag tycker inte att det egentligen finns något rimligt skäl i dag att göra en undantagsbestämmelse när det gäller de få uppgifter som finns i Säpos arkiv i de här frågorna.

Jag tänker avsluta anförandet med att läsa upp några meningar från betänkandet:

”Säkerhetspolisen” – den svenska – ”kunde år 2001 konstatera att det fanns 57 personer i Sverige för vilka det fanns indikationer på att de på något sätt hade verkat för den östtyska underrättelsetjänsten. Av dessa hade cirka en fjärdedel varit föremål för förundersökning. Dessa utredningar hade lett fram till att två personer år 1971 hade dömts till fängelse för förberedelse till spioneri. Övriga förundersökningar lades ned med anledning av att brott inte kunde styrkas eller att handlingen inte var brottslig.”

Det är egentligen detta som är det grundläggande. Det är svårt att se varför man skulle lämna ut handlingar om enskilda personer för vilka man inte kan styrka brott utifrån Säpos arkiv oavsett om de har koppling

till Stasi eller till andra underrättelsetjänster. Antagligen skulle det skapa problem både för Säpo och för många enskilda och i en del fall ge helt felaktiga misstankar som man skulle lämna ut till allmänt beskådande.

Anf. 28 PER BILL (M):

Herr talman! Jag tänker använda mina sex talarminuter först till att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och sedan till att lite grann djupdyka i den vitbok som regeringen i samarbete med alla övriga partier i riksdagen tagit fram.

Jag tycker att vi där på ett väldigt bra sätt tagit ganska många frågetecken och rätat ut dem till utropstecken så att vi nu har en samlad skrift där vi vet vad som är nuläge och de bedömningar regeringen sedan gör, vilka alla partier står bakom utom när det gäller en liten, marginell, del där Sverigedemokraterna skiljer sig.

Herr talman! Det är lätt att förstå att människor var upprörda för drygt ett år sedan när det kom fram en hel del nytt om Stasi. Vi ska komma ihåg att Östtyskland, forna DDR, är en av de kusligaste kommunistiska diktaturer vi haft. Trots det hade de inflytande och kompisar långt in i det här huset. Forna VPK-ledare och andra deltog i aktiviteter anordnade av DDR, och företrädare här inne hyllade detta land långt in på 1980-talet. Det är det värt att komma ihåg.

Det sägs att över 100 000 personer jobbade för Stasi när Stasi var som störst. Man kan se spåren. De Stasiarkiv som i dag finns i Tyskland innehåller 111 hyllkilometer dokument och ca 1,7 miljoner foton. Dessutom har man försökt förstöra delar av arkiven. Därför har man 15 000 säckar med tuggat papper. Det var således inte så konstigt att det blev en debatt om det här när forskaren Birgitta Almgren började komma ut med sitt material.

Tyvärr blev debatten ofta ganska spretig. En del missförstånd dök upp. Jag tror att nästan alla trodde att det fanns ett svenskt Stasiarkiv – kanske inte 111 hyllkilometer dokument men åtminstone ett litet rum eller så. Men, som utskottets ordförande var inne på, det finns det inte.

Justitieministern kom på den goda idén att säga: Låt oss samla alla riksdagspartierna. Låt oss titta på vilka frågor som finns. Låt oss också titta på de interpellationer och frågor som börjat dyka upp även i det här huset.

Vi skaffade oss en nulägesbeskrivning, och regeringen hade sedan ganska tydliga idéer om vad som behövde göras. Man kom fram till att egentligen behövde ingenting göras, utan det var ganska bra som det var. Dessutom skilde sig det svenska sättet att reglera inte särskilt mycket från våra grannars – naturligtvis bortsett från Tyskland som ju har en helt annan historia.

Det var väl framför allt tre saker som var väldigt viktiga.

Det första handlade om att de enskilda som kände sig utpekade skulle ha en möjlighet att titta i de så kallade Stasiarkiven, det vill säga Säpos arkiv, på frågor om sig själva.

Det andra var att se till att det fanns ett bra regelverk för att man skulle kunna forska på området.

Det tredje handlade om uppgifter som hade kommit i väg – i samband med att DDR föll hamnade en hel del dokument i USA:s händer och

fanns inte längre i Tyskland – och om huruvida dessa skulle flyttas från USA till Tyskland när de var färdiga.

Det konkreta resultatet blev en vitbok där regeringen med alla åtta riksdagspartiernas stöd konkret går igenom del för del för del: Det här är nuläget. Det här är de regleringar vi har. Det behövs inte särskilt mycket mer.

Säpo kunde intyga att man hade begärt ut den information som fanns om de svenska medborgare som fanns med i de delar av Stasiarkiven som hade hamnat hos CIA.

Herr talman! Utskottets ordförande nämnde hur många personer det handlar om. Jag hade tänkt läsa upp exakt samma meningar. Det intressanta är också, tycker jag, att man inte stoppade där år 1971, utan Säpo har senare också gått igenom uppgifterna om alla de 57 personerna utom dem som avlidit eller som emigrerat. Man har fått kontakt med alla utom två.

Ungefär tio personer har medgivit att man gjort uppdrag åt Stasi. Ungefär lika många medger kontakter med Stasi men inte att man utfört något uppdrag – även det spännande information, tycker jag.

Herr talman! Sammantaget tycker jag att det här har varit ett väldigt bra sätt att reda ut en svår fråga. Jag hoppas och tror att det här arbetssättet kan användas även i fortsättningen.
(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

11 § Frågestund

Frågestund

Anf. 29 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Vi övergår nu till dagens frågestund, och jag vill hälsa statsråden välkomna.

Ungdomsarbetslösheten

Anf. 30 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Sverige har klarat den ekonomiska krisen relativt väl när det gäller statsfinanserna, men sämre har det gått när det gäller arbetslösheten. Särskilt allvarig är ungdomsarbetslösheten som nu har ökat från 19 procent till 25 procent. Om någon månad kommer mer än 100 000 ungdomar att lämna gymnasieskolan och högskolan, och många av dem kommer att gå ut i arbetslöshet.

Prot. 2011/12:108
3 maj

Integritetsfrågor m.m.

Min fråga går till statsrådet Hatt: När tänker regeringen lägga fram förslag för att ungdomar ska få jobb?

Anf. 31 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Tack för den angelägna frågan från Ylva Johansson!

Som Ylva Johansson säkert känner till har ungdomsarbetslösheten varit en prioriterad fråga för alliansregeringen sedan vi tillträdde 2006. Vi har gjort en rad insatser, förstärkt utbildningarna inom folkhögskolan, gjort om hela gymnasieskolan, halverat arbetsgivaravgifterna för unga. Allt detta har gjort att dagens ungdomar har lättare att bli anställningsbara än vad de skulle ha varit om vi inte hade genomfört dessa förändringar.

Jag noterade att när Socialdemokraterna så sent som i går presenterade sitt budgetalternativ lade de fram förslaget att avskaffa den halverade arbetsgivaravgiften för de unga arbetslösa. Jag skulle vilja fråga Ylva Johansson: På vilket sätt möter detta ett problem i samhället? Vilken samhällsanalys ligger bakom att Socialdemokraterna vill göra det dubbelt så dyrt att anställa unga?

Anf. 32 YLVA JOHANSSON (S):

Fru talman! Statsrådet svarar inte på min fråga. Jag frågade: När tänker regeringen lägga fram förslag för att ungdomar ska få jobb? Statsrådet svarar med att det har varit en prioriterad fråga under hela regeringsperioden. Det är lite allvarligt att en prioriterad fråga leder till att ungdomsarbetslösheten har ökat från 19 procent till 25 procent. Sverige ligger sämre till än många jämförbara länder i Europa.

Inom en månad kommer vi att spåda på den ungdomsarbetslösheten väsentligt. Unga välutbildade ungdomar kommer att lämna gymnasieskolan och högskolan och längta efter sitt första riktiga jobb. När tänker regeringen lägga fram förslag för att ungdomarna ska få jobb?

Anf. 33 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Jag delar Ylva Johanssons engagemang för att unga ska få ett jobb och tidigt komma in på den svenska arbetsmarknaden. Det är också bakgrunden till att regeringen under en rad år har prioriterat reformer som kommer att göra det lättare för unga att få jobb. Det är därför som vi har gjort om hela gymnasieskolan. Vi kunde se att i Socialdemokraternas gymnasieskola, den som vi ärvde, blev ungdomar inte anställningsbara. Det är därför vi har prioriterat att halvera arbetsgivaravgiften för unga så att arbetsgivare ska våga risken att anställa en ung person som inte har någon arbetslivserfarenhet och inte kunnat hävda sig på arbetsmarknaden. Det är därför vi har gjort stora satsningar, och gör stora satsningar, via folkhögskolorna. Det är därför vi inför lärlingsprovanställningar för unga.

Regeringen har i varje budget som regeringen har lagt fram gjort stora insatser för att hjälpa unga. Jag är helt övertygad om att vi i kommande budgetar kommer att fortsätta att göra samma starka insatser för att hjälpa unga in på arbetsmarknaden.

Anf. 34 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Peter Norman.

Regeringen tillsatte för ett år sedan en utredning för att se över hur förvaltningen av företag med statligt ägande ska organiseras. Utredningen som presenterades i mars hade till syfte att klarlägga en lämplig organisationsform för de statliga företagen. Det var dels utifrån målen för verksamheten, dels för att säkerställa en effektiv och ändamålsenlig förvaltning.

Samtidigt var det viktigt för regeringen att riksdagens möjlighet till inflytande över de statliga bolagen skulle säkerställas på ett rimligt sätt.

Hur bedömer statsrådet att utredningens förslag lever upp till önskemålen, bland annat beträffande riksdagens inflytande?

Frågestund

Anf. 35 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! De direktiv som låg bakom utredningen som Hans Dalborg gjorde och lämnade till mig för drygt en månad sedan var tydliga. De handlade om att riksdagens kontroll och insyn inte skulle äventyras, vidare om det går att göra arbetet bättre och mer effektivt än i dag.

Verkligheten är sådan att det finns 58 bolag i statens ägo. En del av dem jobbar på kommersiella villkor och en del av dem jobbar på icke-kommersiella villkor, till exempel Dramaten, Operan, AB Göta kanalbolag och andra.

Utredaren föreslår att det finns skäl att ha två typer av bolagsformer. Den ena formen ska hantera de bolag som i första hand är kommersiellt utsatta. Den andra formen ska hantera de bolag som i första hand har ett samhällsuppdrag.

Jag tycker att det verkar vara en rimlig ordning, och jag kan garantera att riksdagens kontroll och insyn inte ska begränsas.

Anf. 36 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag delar statsrådets bedömning och tycker att det låter trevligt att riksdagens inflytande framöver ska säkerställas.

Det vore intressant att höra hur regeringen ser på den vidare hanteringen av utredningen och förslagen som presenteras där. Finns det en tidsplan för när riksdagen kan tänkas få ta ställning till förslag på området?

Anf. 37 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Utredningen är nu ute på remiss. Det vore fel av mig att recensera utredningen eller de remissvar som har kommit in. Vi kommer att hantera dem på sedvanligt sätt.

Vad gäller tidsplanen tror jag – om jag inte minns fel – att det här kan sjösättas någon gång i början av 2013 om allt går väl. Jag vill åter betona att anledningen till att vi satte i gång utredningen var för att se om det är möjligt att göra de statliga bolagen mer effektivt skötta än i dag. De är bra skötta i dag, men det finns vissa trögheter som vi eventuellt kan komma till rätta med.

Vi ska vara på det klara med att här finns ett värde på 600 miljarder kronor. Det är ungefär 70 000 kronor per svensk, som är delägare i alla bolagen. Det är mycket pengar. Om vi kan förbättra skötseln lite grann är det fråga om mycket pengar för var och en.

Miljöhänsyn vid skogsavverkning

Anf. 38 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! I helgen fick även läsare av Dagens Nyheter ta del av det som är verklighet för många som bor i skogsbygderna. I två långa reportage fick vi följa storforsbornas kamp för sin skog och för att få skogsbolagen att ta den hänsyn till människa och miljö som de enligt lagen är skyldiga att ta.

Vi fick ta del av deras stora häpnad när de insåg att miljöbalkens regler inte gäller när man hugger ned skog och att tillåtelse att hugga ned skog är ett icke-beslut som inte kan överklagas, ens om det fattas på felaktiga grunder.

Vi fick ta del av deras stora frustration när de insåg att den som bryter mot skogsvårdslagens hänsynsregler inte ens kan få böter för det så länge inte Skogsstyrelsen skriftligen meddelar att hänsynsreglerna gäller också det fallet och preciserat hur. År 2010 hände detta i åtta fall av 67 000 avverkningar. När man har undersökt avverkningar i efterhand har det framkommit att runt en tredjedel inte har levt upp till skogsvårdslagens krav.

Tycker landsbygdsministern att det är okej?

Anf. 39 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack för frågan!

Vi reviderade den skogslagstiftning som nu gäller för bara något år sedan, och dessa frågor penetrerades då förhållandevis – enligt mitt tycke – noggrant.

Det är som frågeställaren Helena Leander säger, nämligen att om någon ska bli dömd för att inte ha visat natur- och miljöhänsyn krävs att Skogsstyrelsen har förelagt den enskilde att ta sådan hänsyn eller rent av förbjudit den enskilde att vidta någon viss åtgärd.

I den proposition som har presenterats för riksdagen pekas det på att Skogsstyrelsens roll i första hand är att ge råd i stället för att lägga fram förelägganden och att förbjuda människor att göra något. Alltså en frihet under ansvar, kan vi väl kalla det.

Anf. 40 HELENA LEANDER (MP):

Fru talman! På flesta andra områden har vi vissa regler som säger att man inte får göra så och så, även om polisen inte har sagt till just dig att du inte just här och just nu får göra så. Man har regler som gäller generellt. Man skulle kunna tänka sig att det också skulle gälla i skogsbruket eftersom det har en stor påverkan på miljön och på de människor som bor runt omkring. Jag tror att det skulle vara en bättre utveckling.

Låt oss återgå till DN-reportaget. Reportern har också talat med frustrerade medarbetare på Skogsstyrelsen. De menar att de stillatigande måste se på när man skövlar skog i strid med de regler som egentligen

gäller. De försöker skärpa tillsynen men hävdar att de då får bannor från Landsbyggsdepartementet som säger att de inte får göra detta. En tjänsteman säger till och med att Skogsstyrelsen har blivit en lydmyndighet där det egentligen är Eskil Erlandsson som dirigerar. Är det så?

Prot. 2011/12:108

3 maj

Frågestund

Anf. 41 Landsbyggsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Svaret på frågan är nej. Myndigheter har att följa de lagar och förordningar som är beslutade av regeringen i sin helhet.

Biståndsmedel till riskkapitalbolaget Swedfund

Anf. 42 HANS LINDE (V):

Fru talman! I Sveriges Radio i går avslöjades att det statliga riskkapitalbolaget Swedfund, som finansieras med biståndsmedel, investerat 90 miljoner kronor i företaget Addax Bioenergy i Sierra Leone. Det är ett företag som odlar sockerrör som omvandlas till bioenergi för den europeiska marknaden.

Sockerrören odlas på åkermark som man i många fall lurat småbönder på. Bönder berättade för Sveriges Radio hur de blev lovade arbetstillfällen, skolor och sjukhus när de arrenderade ut sin mark på 50 år. Detta är löften som inte har infriats. I dag står de här småbönderna utan åkermark, utan arbeten, utan möjligheter till försörjning och många gånger utan möjligheter att mätta sig själva.

Det här är ett klassiskt exempel på landgrabbing, ett växande problem i Afrika där småbönder luras eller bestjäls på sin åkermark. Det bidrar till fattigdom och hunger.

Därför skulle jag vilja fråga biståndsministern vilka initiativ som man nu tar för att skärpa direktiven för Swedfund så att svenska biståndsmedel inte används till att lura småbönder på deras åkermark.

Anf. 43 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Tack för en angelägen och viktig fråga! Vi har diskuterat det statliga riskkapitalbolaget Swedfund och de krav vi har att ställa på det bolaget många gånger i kammaren. Det beror inte bara på att det är helstatligt utan också på att det finansieras med biståndsmedel och att vi måste ha högt ställda krav på det.

Jag har tagit mitt ansvar genom att nu, i samband med bolagsstämman som hölls den 20 april, förtydliga styrningen av bolaget och se till att bolaget är mer aktivt när det gäller den transparensgaranti som vi har i biståndet och att de följer internationella normer och principer för ansvarsfulla investeringar. Vi har också breddat kompetensen i styrelsen för att vi ska kunna få ökad förståelse för utvecklingskonsekvenser.

Jag tycker att det är mycket viktigt att vi diskuterar den fråga som Hans Linde tar upp om vilka effekter gjorda investeringar får och vilka de långsiktiga utvecklingskonsekvenserna är. Frågan om landgrabbing och frågor om skatteflykt och annat är någonting som jag tror att vi behöver belysa ytterligare när vi försöker bidra till att få fram företagande och jobb i utvecklingsländerna.

Anf. 44 HANS LINDE (V):

Fru talman! Precis som biståndsministern säger har vi diskuterat Swedfund förut här i kammaren. Det beror på att skandalerna löpt som ett pärlband genom Swedfunds verksamheter under de senaste åren. Man har investerat i misslyckade projekt som har bidragit till ökad fattigdom och arbetslöshet, till exempel Swedmilk i Makedonien. Man har investerat i företag som har ägnat sig åt skatteplanering och kapitalflykt, till exempel Pan Africa Energy i Tanzania. Man har kanaliserat svenskt bistånd genom skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna. Man har lämnat ut namn på whistle-blowers som har varnat för korruption i Nigeria. Man har fått sin verksamhet grundligt sågad av Riksrevisionen, och nu kommer detta avslöjande om Sierra Leone.

Trots det har biståndsmedlen regnat över detta riskkapitalbolag. Hittills har den borgerliga regeringen tagit 1,7 miljarder från biståndsbudgeten för att ge till Swedfund i kapitaltillskott. I år blir det ytterligare 400 miljoner, och det planeras för ytterligare 400 miljoner nästa år.

Min fråga till biståndsministern blir därför: Finns det någon anledning för den borgerliga regeringen att beakta alla de här skandalerna och avslöjandena och ompröva det omfattande stödet till Swedfund?

Anf. 45 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Först vill jag ta tillfället i akt och upplysa kammaren om det enorma regn av pengar som har strösslats över bolaget Swedfund och sätta in det i sitt sammanhang. Mig veterligt är det 2 miljarder kronor under hela den tid som det här bolaget har funnits, och det startades långt innan jag blev biståndsminister. 2 miljarder ska sättas i relation till årets biståndsbudget som ligger på närmare 36 miljarder. Under hela det här bolagets livslängd har 2 miljarder investerats för att få fram möjligheter till jobb, investeringar och företagande i utvecklingsländerna.

Hans Linde säger att skandalerna har haglat. Jag vill att vi diskuterar effekterna av biståndet och konsekvenserna av det. Jag tror inte att problemet med landgrabbing och skatteflykt bara förekommer i Swedfund, utan det finns i andra delar av biståndet också. Det är därför som det är så viktigt att vi kan mäta de totala utvecklingskonsekvenserna när vi går in med statliga pengar för att påverka utvecklingen i andra länder.

Det här är en del av den diskussion vi behöver ha om effekterna när vi försöker påverka och bidra till utveckling i andra länder. Ibland går det fel, och det är därför som vi också ska ha ökad transparens och bättre ansvarsutkrävande när det gäller biståndsmedlen.

Förebyggande av våldsbejakande extremism

Anf. 46 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Birgitta Ohlsson. I går hade kammaren två debatter. Den ena handlade om den nya svenska nationella strategin mot terrorism, men vi löser inte problemen med terrorism om vi inte arbetar förebyggande. Debatten dessförinnan handlade om regeringens handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Det finns vissa farhågor om att handlingsplanen fokuserar för mycket på en viss grupp och särskilt pekar ut just våldsbejakande islamistisk extremism.

Min fråga till statsrådet är: Hur bemöter man detta argument och vad gör regeringen för att planen, som har ett brett stöd och stark legitimitet, ska kunna tas emot av flera berörda aktörer i samhället?

Prot. 2011/12:108
3 maj

Frågestund

Anf. 47 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Jag noterade att det var en debatt i kammaren i går om detta ämne. Vi har avsatt 62 miljoner kronor fram till 2014 när det gäller det förebyggande arbetet. Justitieminister Beatrice Ask ansvarar för strategin vad gäller terrorism, och jag som demokratiminister jobbar med frågor som rör våldsbejakande extremism.

Vi i den svenska regeringen har varit mycket noggranna med att ha ett brett perspektiv och inte bara fördjupa oss i någon form av våldsbejakande extremism. Vi pratar om religiös sådan och politisk sådan. Vi pratar om den högerextrema miljön, den autonoma miljön och även om våldsbejakande islamister. Det är de tre grupper som Säkerhetspolisen har definierat. Det är inte vi som gör hotbedömningar, utan det gör Säkerhetspolisen.

Jag tycker att det är viktigt att betona och ha den här öppenheten. Jag är besviken på att alltför många länder faller i fällan att springa efter ett spår beroende på vad som är på tapeten i medierna för tillfället. Det är bra att ha den här öppenheten och vara mycket bred.

Anf. 48 ROGER HADDAD (FP):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för förtydligandet. För att kunna förebygga grogrunden för ideologiskt, politiskt och religiöst våld läggs stort fokus på myndigheten och inte minst på det lokala och kommunala arbetet.

Det skulle vara intressant att höra statsrådets bedömning av hur engagerade och aktiva kommunerna är och vad regeringen tänker göra för att få med dem. Får man inte med sig kommunerna på stadsdelsnivå och kommunnivå, till exempel fritidsgårdar, skolor och olika typer av insatser, kommer inte handlingsplanen att få de effekter som regeringen vill.

Anf. 49 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Det är sant. Staten kan inte göra allt. Därför jobbar vi mycket med Sveriges Kommuner och Landsting som är en nyckelaktör. Redan hösten 2010 tog vi fram en skrift med olika exempel på hur man framgångsrikt har bekämpat våldsbejakande extremism i Sveriges kommuner. Det arbetet har också fortsatt i handlingsplanen. Vi har tagit fram 22 workshoppar med Forum för levande historia som kan användas i klassrum i hela landet. Vi håller nu på att ta fram metodmaterial till nyckelgrupper som lärare, folk som jobbar i kriminalvården med mera. Det ska också spridas lokalt.

Det lokala är mycket viktigt, och det är också viktigt att man inte uppfinnar hjulet på nytt utan ser de fantastiskt bra exempel som finns i vårt eget land.

Ett fält som jag tycker är extra viktigt att studera och ha en öppenhet kring när det gäller framtidens extremism – vi vet inte hur framtidens extremister kommer att se ut – är det vi kallar för counter jihad-rörelsen, det vill säga den antimuslimska miljön. Jag tycker att det är viktigt att

Finansieringen av den svenska stabilitetsfonden

Anf. 50 ERIK ALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag har en fråga som jag vill rikta till finansmarknadsministern. År 2008 upplevde världen en global finanskris. Som en konsekvens av det upprättade bland annat Sverige en stabilitetsfond för att säkra de svenska kreditinstituten.

Den fonden skulle finansieras av kreditinstituten själva, men sedan dess har vi kunnat se hur mellan 20 och 40 miljarder kronor har tillförts av statens medel, alltså av skattemedel. Jag undrar om svenska skattebetalare kommer att få se de pengarna igen och i sådana fall när det kommer att ske.

Anf. 51 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Precis som Erik Almqvist säger är det här ett av många medel för att förhindra en framtida finanskris. Ett annat sätt är att öka kapitaltäckningen hos bankerna. Allt syftar till att förhindra kriser, och om det uppstår kriser ska vi se till att det blir så lite skadeverkningar som möjligt av dessa.

Argumentet till varför det finns offentliga pengar i den här fonden är att om den över huvud taget skulle ha någon effekt på beteendet måste den bli stor, och därför tillfördes offentliga medel. Jag har ingen annan uppfattning än Erik Almqvist när det gäller att de här pengarna ska tillföras det allmänna när fonden blir av den storleken att den har en respektingivande storlek i sig själv.

Målet är att fonden över en konjunkturcykel åtminstone ska uppgå till 2 ½ procent av bnp, och jag kan inte i dag svara exakt när pengarna kommer att återföras, men det är absolut ambitionen att det ska ske.

Anf. 52 ERIK ALMQVIST (SD):

Fru talman! Jag vill påpeka att om vi ser till exempel till senast avslutade verksamhetsår har enbart de fyra största privata affärsbankerna i Sverige gjort vinster på 80 miljarder kronor. Vi talar alltså om motsvarande över 3 000 kronor per genomsnittlig svensk barnfamilj i hela landet, och det är bara för 2011. De privata affärsbankernas andel som har tillförts stabilitetsfonden under samma period handlar inte om mer än ett par tre miljarder, medan svenska skattebetalare har tillfört mellan 20 och 40 miljarder de senaste åren.

Jag undrar om det finns någon rimlighet i de här proportionerna. Om det här var avsikten från början, varför deklarerade man då att det här var en fond som skulle finansieras av kreditinstituten på egen hand? Det har inte skett hittills.

Jag tycker att statsrådet har ett ansvar mot väljarna och skattebetalarna att förklara när svenska skattebetalare kan få återse sina medel.

Anf. 53 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Vi sade precis samma sak då som vi säger nu, det vill säga den här fonden ska finansieras av bankerna själva. Det har inte skett någon ändring, utan vi sade det då, och vi säger det nu.

Erik Almqvist väljer att ta upp ett år då bankerna hade hög lönsamhet. Tar man ett annat år, 2008 till exempel, var det stora förluster. Det går alltså lite upp och ned. Jag håller med om att det var höga vinster 2011, men det är viktigt att det här arbetet sker på ett noggrant och förutsägbart sätt, det vill säga avgifter tas från bankerna på ett förutsägbart sätt till krisfonden, alltså stabilitetsfonden. Så kommer det att vara även fortsättningsvis. Målet är att den ska uppgå till åtminstone 2 ½ procent av bnp, men om vi skulle ta bort de pengar nu som är allmänna medel skulle fonden bli något tandlös och därmed inte få den effekt man skulle vilja ha. Det skulle ingen vara betjänt av. Hushållen skulle inte alls vara betjänta av det.

Jag kan lugna Erik Almqvist med att vi har samma ambitioner. Pengarna kommer att komma tillbaka när fonden växer i storlek.

Reklam för bantningspreparat

Anf. 54 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Min fråga går till konsumentminister Birgitta Ohlsson. På senare tid har förekomsten av tveksam annonsering för oseriösa bantningspreparat exploderat bland annat i tidningar och i sociala medier. Aftonbladet fick vite efter att enskilda konsumentkämpar KO-anmälde tidningen på grund av en annonsering. Problemet var bara att annonsen fanns både i Expressen och i Ica-Kuriren och också delades ut till en halv miljon hushåll.

Det är ganska mycket sådan reklam om till exempel bantningspreparat och olika produkter som är direkt hälsofarliga även på lokala hem-sidor. Det handlar om alltifrån ultraljud till piller, och när man tittade på detta i Stockholm blev kritiken ganska stor när det gällde vad preparaten innehöll.

Det här sker nästan okontrollerat, och många av preparaten har heller inte några vetenskapliga belägg för den påstådda effekten. Min fråga till konsumentministern är: Vad kommer ministern att göra för att vi ska få stopp på de här produkterna?

Anf. 55 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Det är en mycket viktig fråga som Rickard Nordin tar upp, och jag har också noterat detta. Vi ser bland annat att reklam för den här typen av preparat också ökar i sociala medier, exempelvis i mycket populära bloggar på nätet där det är svårt med gränsdragningen mellan vad som är reklam och vad som är ett inlägg av bloggaren. Det har Konsumentverket tittat på. Det handlar i grunden om marknadsföringslagen, det vill säga vilseledande reklam.

Jag tror att det viktigaste just nu är att å ena sidan se vad Konsumentverket kan göra för att strama upp – de kommer att få mer pengar för att ha mer tillsyn, inte minst på den här fronten – och å andra sidan se hur vi kan göra konsumenterna i grunden mer medvetna.

Den största utredningen på konsumentfronten de senaste tio åren kommer att presenteras i början av sommaren. Där tittar man på hur man ska ge bättre stöd till konsumenter, framför allt till sårbara konsumenter. Det är ofta unga som drabbas av den här typen av vilseledande reklam, och vi behöver se till att vi får ett jämnt konsumentstöd över hela landet.

Vi behöver alltså göra konsumenterna mer medvetna men också se över hur marknadsföringslagen kan fungera bättre.

Anf. 56 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Tack, Birgitta Ohlsson, för svaret! Det var precis detta jag efterlyste. Vi behöver mer medel till Konsumentverket. De får ganska mycket stöd när det gäller utvärderingar som rör tobaksreklam och alkoholreklam, men de här produkterna kan vara minst lika farliga om de doseras fel eller hamnar i orätta händer. Många är till och med direkt skadliga i sig själva.

Det är, precis som statsrådet säger, många unga människor som drabbas av det här. Jag ser sådan här reklam i stort sett dagligen på Facebook, och där är det inte alls självklart vad som är äkta reklam och vad som är falsk marknadsföring. Det låter bra att vi får mer pengar till Konsumentverket och kan få ännu bättre informerade konsumenter.

Anf. 57 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Jag lovar Rickard Nordin att vi ska följa upp den här frågan. Den rör inte bara bantningsprodukter, utan det handlar också om olika skönhetspreparat och skönhetsoperationer. Det finns en hel flora av produkter som medför att alltför många konsumenter dess värre hamnar mellan stolarna. Det är ett väldigt viktigt fält där vi måste skjuta fram positionerna.

Ett nytt skatteutjämningsystem

Anf. 58 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill ställa en kort men angelägen fråga till statsrådet Peter Norman.

Utjämningskommittén lade förra året fram ett enigt betänkande med förslag på ett nytt skatteutjämningsystem. Min fråga är: När kan vi här i Sveriges riksdag se fram emot att få ett förslag på ett nytt skatteutjämningsystem från regeringen att behandla?

Anf. 59 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Tack, Andreas Carlson, för frågan! Ärendet bereds i Finansdepartementet. Det har kommit in ett stort antal remissvar. En stor del av dem är positiva, och några är negativa. Det brukar vara så att de som vinner på ett förslag är positiva och de som förlorar på det är negativa. Det finns några remissinstanser som är neutrala, dock inte kommuner eller landsting, och vissa av dem har uttryckt skepsis för att det föreslagna systemet skulle kunna ha tillväxthämmande effekter, vilket vi ju måste beakta. Därför pågår beredningen i departementet.

Jag kan i dag inte säga vilket datum vi kommer att lägga fram en proposition, men jag inser att det är angeläget för kommunerna att i tid veta sina marginaler för budgetarbete och liknande.

Prot. 2011/12:108
3 maj

Frågestund

Anf. 60 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är glädjande att höra att Peter Norman säger att det är angeläget. I min roll som riksdagsledamot och i min roll som distriktsordförande för Kristdemokraterna i Jönköpings län får jag ofta frågan från såväl kristdemokratiska som moderata kommun- och landstingspolitiker: När kan vi få fram ett förslag, för vi sitter med budgeten just nu?

Det här håller på att utvecklas till ett stort problem i landets 290 kommuner. Även om Peter Norman inte kan säga ett datum kanske han kan ge någon form av tidsplan för när vi kan förvänta oss att få ett svar. Det är inte bara jag som ställer frågan här på riksdagens frågestund i dag, utan den ställs även av kommunpolitiker runt om i landet som tycker att det är en mycket angelägen fråga.

Anf. 61 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! De som är angelägna i denna fråga är de kommuner och landsting som kommer att vinna på det nya förslaget. De som inte kommer att vinna på det är inte lika angelägna.

Det här är ett nollsummespel, som alla vet. Vissa förlorar och vissa vinner. Det förslag som finns har dock karaktären att det är många som kommer att vinna på det. 80–90 procent vinner på det, och 10–20 procent förlorar. Men de 80–90 procent som vinner vinner ganska lite, och de som förlorar förlorar ganska mycket, så det är fortfarande ett nollsummespel.

Förutom att det måste analyseras noga om det eventuellt finns tillväxthämmande faktorer fick utredningen också i uppdrag att förenkla systemet så gott det gick. Även här har, enligt min uppfattning, utredningen tyvärr inte lyckats, utan det är ett komplicerat system som få förstår.

Alternativen är att göra som utredningen säger och göra om förslaget enligt vår beredning eller att göra om en del av förslaget och låta resten av förslaget ligga kvar som det är i dag.

Jag har tyvärr inget bättre besked att ge än att jag inser att kommuner och landsting är angelägna och att vi jobbar så fort vi kan med detta.

Styrningen av Swedfunds verksamhet

Anf. 62 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Frågor om Swedfund har redan varit uppe här, och jag vill fortsätta på den tråden. Det har varit en lång rad tillkortakommanden för Swedfunds verksamhet, en verksamhet som i grunden är positiv och syftar till att skapa jobb och tillväxt i länder som verkligen behöver utveckling för att komma ur sin fattigdom. Senast i går kom ytterligare ett sådant tillkortakommande upp i ljuset, som Hans Linde pekade på.

Styrelsen är utbytt sedan knappt två veckor tillbaka. Man har fått en tydligare ägarstyrning. Men tyvärr tror jag inte att det räcker med det.

Anf. 63 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Tack vare att vi från regeringens sida har förtydligat att Swedfund ska vara bättre på att delta i transparensgarantin och ska informera mer aktivt på informationstjänsten openaid.se kan vi få reda på allt det bra som bolaget bidrar med och som Kenneth G Forslund nämner. Man kan då se och följa detta bättre, så att det blir lättare för bland annat riksdagsledamöter att utkräva ansvar.

Jag hoppas också väldigt mycket på att de tydligare instruktioner som vi har gett för ansvarsfulla investeringar, de högt ställda etiska kraven samt den breddning som vi nu har gjort av styrelsen ska få ökat genomslag i bolagets hantering av sin portfölj och att detta ska kunna öka bolagets legitimitet inom biståndet. Det är en liten men rätt så viktig del som jag tror att många utvecklingsländer kommer att efterfråga i ökad grad. Därför är jag så glad att vi har det, men vi måste få ökad trovärdighet kring hur bolaget hanterar sin verksamhet.

Anf. 64 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Jag får tacka biståndsministern för det svaret.

Styrelsen är utbytt. Det är nya ägardirektiv. Det kom också en signal i går om att en särskild oberoende konsult ska granska detta senaste tillkortakommande. Men jag tror ändå att man måste ta ett större och mer varaktigt grepp för att bringa ordning i Swedfunds verksamhet. Verksamheten är i grunden positiv, men den har inte råd med att dessa problem uppstår gång på gång, inte minst för sin egen trovärdighet. Det är inte heller bra för världens fattiga.

Vad tänker biståndsministern göra i fortsättningen för att styra upp Swedfunds verksamhet?

Anf. 65 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Jag ska följa detta mycket nogsamt. Jag är glad att Kenneth G Forslund noterat att bolaget reagerat rätt snabbt på detta och medgett att en oberoende konsult ska granska det. Man kommer att göra platsbesök för att se vad den senaste investeringen i Sierra Leone, som diskuterades, har gett för utvecklingseffekter.

Vi som ägnar oss åt biståndarbete ska fundera mycket på den utveckling som sker i många fattiga länder i svåra miljöer dit biståndet ska nå. Vi ska problematisera ytterligare kring landgrabbing och vad det får för konsekvenser när man försöker exploatera odlingsbar mark för att få mer avkastning. Vi ska titta på skatte- och kapitalflykt i världen.

Det här är genuina utvecklingsfrågor som jag följer mycket noga och som jag hoppas att vi kan diskutera tillsammans. En del insatser kan leda till en fantastisk utveckling för tusentalet personer, medan det kan vara 100, 200 eller 300 som drabbas väldigt hårt. Detta är sådant som jag tycker att vi ska vara bättre på att analysera när vi använder statliga biståndsmedel för att bidra till förändring.

Anf. 66 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Vad roligt att det är så många nyfikna elever på läktaren i dag! Jag tänkte ställa en fråga till Anna-Karin Hatt om just skolan.

Förutom att det blir större och större skillnader i skolan saknar också skolan en nationell it-strategi. Anna-Karin Hatt har visat intresse och ambitioner när det gäller it-samhället och att lägga Sverige i framkant, nästan lika bra som vi socialdemokrater på vår tid, och det vill inte säga lite!

Däremot har hon mycket att slåss mot. Utbildningsministern är tveksam till digitala hjälpmedel och ny teknik och till att lära ungdomar kritiskt granskande.

När får Sverige en nationell it-strategi för skolan?

Anf. 67 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Jag tackar för den angelägna frågan. Sverige placerar sig i topp i många undersökningar av it-användningen när det gäller bredbandstillgång, hastigheter, it-mognad och så vidare. Men det finns några områden där Sverige än så länge inte ligger i den internationella toppen. Ett av dem är it-användningen i skolan.

Det är bakgrunden till att regeringen har valt att gå igenom alla de nationella styrmedel som vi har – skollagen, läroplanen, alla relevanta kursplaner och timplaner samt lärarutbildningen – och nu ställer krav på att alla lärare och elever ska ha rätt att få använda moderna tidsenliga läroverktyg och på att man för att kunna bli lärare i dagens Sverige ska ha kunskap om och insikt i hur it påverkar undervisningen och barns och ungdomars verklighet.

Anf. 68 MONICA GREEN (S):

Fru talman! Ska jag tolka det svaret som att det inte blir någon nationell it-strategi, att regeringen valt en annan väg?

Jag är ganska övertygad om att skolorna behöver en strategi för att lyfta sig. Som Anna-Karin Hatt säger går det inte så bra när det gäller it i skolan. Vi införde ITIS, it i skolan, på vår tid. Jag kan hålla med Anna-Karin Hatt om att vi måste utveckla det. Det var bra på sin tid, men nu måste man hitta på nya sätt.

Jag har märkt att utbildningsminister Björklund inte är särskilt intresserad av de digitala hjälpmedlen i skolan, så jag förstår att Anna-Karin Hatt har lite problem med detta. Men jag efterfrågar fortfarande en nationell it-strategi för skolan.

Anf. 69 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Nu har vi i ett antal år haft en rad sektorsvisa strategier för it-politiken i Sverige: bredbandsstrategin, e-hälsostategin och så vidare. Sedan oktober i höstas har Sverige den digitala agendan där vi pekar ut 23 strategiska områden. It i skolan är ett viktigt sådant område. Vi tydliggör att alla elever i Sverige ska ha rätt att använda moderna läroverktyg. Detta har vi också infört i alla styrmedel som regeringen och

Frågestund

riksdagen förfogar över och som de kommunala skolhuvudmännen och friskolorna nu har att förhålla sig till.

Det som nu måste ske är att duktiga skollärare och pedagoger i klassrummen gör rätt prioriteringar och köper in materialet, att man ser till att lärarna har rätt kompetens och att man vågar ta in it i klassrummen. När man gör det ökar möjligheterna för eleverna att nå sina kunskapsresultat.

EU:s långtidsbudget

Anf. 70 SUSANNA HABY (M):

Fru talman! Jag har en liten fråga till statsrådet Birgitta Ohlsson som gäller det pågående arbetet med EU:s långtidsbudget. Jag undrar vilken strategi Sverige har inför de vad jag kan förstå ganska svåra förhandlingarna samt vad detta får för konsekvenser för den budget som ska antas för 2013. De hör ihop lite grann.

Anf. 71 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Som Susanna Haby sade står vi inför ett viktigt och spännande år. Om planerna håller ska vi ha en långtidsbudget framme i december 2012. Det kan bli så att det tar lite längre tid. Detta kommer upp framför allt på statsministrarnas bord på junitoppmötet.

Prioriterat från svensk sida är för det första att vi måste ha en mer restriktiv budget. Där samarbetar vi med tio andra länder. Vi har kommit överens om att man måste sänka med ungefär 10 procent jämfört med kommissionens förslag, som presenterades för nästan ett år sedan.

Vi tycker också att det är väldigt viktigt att man investerar i framtidens sektorer. Det handlar om det som vi har varit inne på tidigare: utbildning, innovation, teknik och forskning, som vi behöver för att kunna konkurrera med Asien.

Men det handlar också om att man måste göra prioriteringar. Där har vi en annan utmaning. Vi har byggt upp en allians med länder som vill reformera jordbruksstödet. Sverige samarbetar med exempelvis Polen och flera östländer för att få ned jordbruksstödet.

Anf. 72 SUSANNA HABY (M):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det känns skönt att Sverige har denna strategi.

Jag undrar ändå vad som händer om vi inte får tillräckligt många länder med oss. Vad skulle det få för konsekvenser för den budget som vi har att hantera här i riksdagen? Naturligtvis tar detta i anspråk medel som vi då inte kan satsa på annat här i Sverige.

Anf. 73 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Jag känner mig relativt tryggad med att vi är en stor majoritet som vill ha en mer restriktiv budget. Vi företräder tre femtedelar av unionens medborgare. Det är stora länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien som är med i den allians som Sverige tog initiativ till.

Skulle kommissionens förslag gå igenom kommer Sveriges EU-avgift att höjas markant. Det kommer i praktiken att innebära att ingen svensk regering kommer att kunna genomföra några välfärdsreformer över hu-

vud taget. Det innebär att de pengar vi kommer att ha för att göra reformer i framtiden kommer att ätas upp av den ökning som går till EU.

Det är viktigt att markera att detta är en otroligt viktig framtidsfråga. Det är skönt att som svensk EU-minister känna ett brett stöd från denna riksdag och denna kammare att vi vill ha reformer.

Vi är positiva till vårt EU-medlemskap. Vi ska nyttja det bra på många sätt. Men vi måste också tänka på framtiden. Europa håller på att halka efter gentemot Asien. Då måste man investera i framtidssektorer och inte i kor och mer regionalstöd.

Ångerrätt vid gatuförsäljning

Anf. 74 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till konsumentminister Birgitta Ohlsson.

Sedan Nixregistret infördes är det allt fler som har anslutit sig till det. De vill inte ha telefonförsäljning via telefon i sitt hem. Den här försäljningen har då i stället sökt sig ut på gatorna i form av gatuförsäljning. Det finns en lucka i lagen som innebär att ångerrätten inte gäller vid gatuförsäljning. Det är många som har drabbats hårt av det.

Ett exempel är Gunhild Aspegren som fick erbjudande om att få gratis elektriska tandborstar, men hon var tvungen att skriva på ett papper. Hon vägrade först. De lugnade henne och sade: Vi vill bara registrera att du verkligen har fått tandborstarna och att vi kan ringa upp dig. Sedan hade hon helt plötsligt ett abonnemang på tandborsthuvuden.

När ska luckan i lagen täppas till?

Anf. 75 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Det är ett oerhört angeläget ämne som Hillevi Larsson tar upp. Den typen av historier som du berättar om har också jag hört av människor som har kontaktat mig.

Det finns som du nämnde ångerrätt vid distansavtal och hemförsäljning. Men det saknas när det gäller gatuförsäljning, eller canvasförsäljning som man också säger.

Det handlar tämligen ofta om att enskilda konsumenter blir pålurade någon produkt. Man kan stå utanför ett köpcentrum eller någonting. Framför allt ser vi att det är sårbara grupper som unga och äldre som oftast faller offer.

Från regeringens sida är vi glasklara och tydliga. Vi vill definitivt införa en ångerrätt. Hur kommer det att ske? Det är kopplat till att EU:s direktiv om konsumenträttigheter kommer att genomföras i svensk rätt.

Nu håller vi på att ta fram en departementspromemoria. Jag hoppas att vi kommer att ha en lagstiftning nästa år.

Anf. 76 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det är tråkigt att vi inte har lyckats täppa till luckan i lagen på egen hand. Men det är glädjande att man nu på EU-nivå har gjort gemensamma regler som ska gälla i alla EU-länder, även Sverige.

EU-direktivet kom i höstas. Vi har i Sverige två år på oss att genomföra det. Jag ser ingen anledning till att vi ska vänta i två år. Detta brådskar. Det är väldigt många konsumenter som drabbas.

När det gäller exemplet med kvinnan som hamnade i ett abonnemang av tandborsthuvuden som hon inte ville ha och som hon heller inte kunde säga upp på grund av att hon inte har ångerrätt finns det bara mot detta företag ett femtiotal anmälningar hos Konsumentverket. Sedan finns det också andra företag.

Jag tycker att detta brådskar. Det finns andra bra saker i EU-direktivet. Det är till exempel att man inte ska behöva ringa samtal till dyr kundtjänst för att få tag i företaget.

Detta brådskar. Det är väldigt viktigt för konsumenträtten.

Anf. 77 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP):

Fru talman! Det är viktigt att se att vi blir alltmer rörliga som konsumenter. Därför blir EU:s konsumentdirektiv oerhört viktigt. Vi handlar via nätet, vi handlar på semestern och vi rör oss. Vi får nu en gemensam lagstiftning som gäller i hela Europa. Det är en stor seger för oss alla.

Jag ser inte heller någon anledning till att vi ska vänta med detta. Anledningen till att vi har väntat under kort tid har varit att det ska komma parallellt med EU-lagstiftningen. Det blir också mycket enklare för denna kammare när vi tar fram en departementspromemoria.

Vi kommer att komma tillbaka inom kort. Under nästa år ska denna lagstiftning vara på plats.

Den offentliga måltiden och Matlandet Sverige

Anf. 78 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till landsbygdsministern på temat mat.

Regeringens satsning på Matlandet Sverige är inte bara intressant. Det är också en otroligt viktig fråga och en fråga som har väldigt många olika perspektiv. Ett av de perspektiven skulle kunna vara kunskapen om mat och den offentliga måltiden.

Kunskapen om mat måste börja tidigt i livet. Jag undrar därför hur det går med arbetet med den offentliga måltiden på grundskolenivå inom ramen för Matlandet Sverige.

Anf. 79 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack för frågeställningen! Vi har fem fokusområden i visionen om Matlandet Sverige. Ett av dem är det vi kallar för den offentliga måltiden. Det har vi bland annat av den anledningen att ungefär tre miljoner måltider tillagas varje dag i de offentliga köken och äts på dagis, skolor och liknande.

Det har vidtagits ett flertal konkreta åtgärder. Ett exempel är att vi från och med i fjol 2011 har anslagit 4 miljoner kronor per år under mandatperioden för att kunna inrätta ett nationellt kompetenscentrum som kan hjälpa brukarna men också den personal och liknande som finns i organisationen för att tillhandahålla mat som är tilltalande för till exempel grundskoleeleverna.

Anf. 80 ÅSA COENRAADS (M):

Fru talman! Jag vill tacka landsbygdsministern för svaret. Det känns bra att ministern tar frågan på största allvar. Vi vet att den kunskap och den erfarenhet som man får när man är liten är någonting som man tar med sig genom hela livet. Mat är en fråga som förföljer oss genom hela livet. Det är en grundplåt för hur vi kan agera och vara.

Jag undrar lite grann hur man kan se resultat av satsningen och hur utvärderingen av den offentliga måltiden kommer att se ut.

Anf. 81 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Den utvärdering som självklart ska göras av alla sorters visioner och projekt som vi har i vårt samhälle ska enligt min mening på lämpligt sätt göras lokalt. Det är ändå lokalt som mat tillhandahålles, mat lagas och mat konsumeras.

Jag vet att ett flertal kommuner som har huvudansvaret för detta är i gång med utvärderingar om nöjdheten men också om näringsnyttigheten. Den har vi nu för övrigt lagstiftat om, något som tidigare inte har funnits i den svenska lagstiftningen. Nu har vi alltså lag på att den skolmåltid som serveras ska vara näringsriktig och ingenting annat.

Dessutom vill jag gärna i sammanhanget nämna att det finns exempel på projekt som är synnerligen intressanta. Ett sådant som jag vet nu är i gång eftersom jag själv har invigt detsamma är att skolkock möter bonde. Jag tror att man kan få en ökad förståelse för den mat som serveras till exempel i grundskolans matsalar.

Beredningen av skatteutjämningssystemet

Anf. 82 LARS JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag noterade tidigare i ett svar från Peter Norman att man bereder frågan om skatteutjämningssystemet. Tyvärr har den beredningen pågått under en längre tid. Det hastar nu på med att ge besked till kommunerna. Många kommuner sitter i ett läge där de bereder sina budgetar för 2013, och man får inga besked från regeringen.

Vi från Socialdemokraternas sida har hela tiden sagt att vi tycker att det är viktigt att skapa likvärdiga förutsättningar för kommunerna när det gäller kostnadsutjämningen och inkomstutjämningen. Det är avgörande för att kommunerna ska få likvärdiga förutsättningar.

Min fråga till Peter Norman blir därför: Tidigare reformförändringar av utjämningssystemet har byggt på breda majoriteter i riksdagen. Därför är det extra oroande när det inte förekommer några kontakter över parti-gränserna för att åstadkomma en bred enighet om ett nytt förslag.

Anf. 83 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Den här frågan har jag nyss fått och försökt besvara. Dessutom ska jag och Lars Johansson ha en interpellationsdebatt i morgon bitti. Jag är därför lite förvånad över att frågan i dag kommer just från Lars Johansson, men jag ska försöka att besvara den så gott jag kan.

Vi är väldigt måna om att det ska vara likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Men det vi också är måna om, vilket även Lars Johansson borde vara mån om, är att det system man har inte är tillväxthämmande.

Det får inte heller vara så, som jag fick höra för ett tag sedan, att de två personer som kan detta system inte får åka med samma flygplan, för om det skulle störta så skulle systemet falla ihop.

Det måste bli enklare att förstå. Det måste bli enklare att lära sig och enklare att förklara, inte minst för legitimiteten för systemet.

Därför är den här frågan mycket svårare än att bara klubba igenom ett system som eventuellt har de här bristerna, och därför bereds frågan fortfarande inom departementet.

Anf. 84 LARS JOHANSSON (S):

Fru talman! Tack för svaret, herr statsråd! Det är så att jag har rätt att ställa frågor när det är frågestund.

Jag tycker att det är en oerhört väsentlig frågeställning. Det handlar nämligen om att skapa likvärdiga förutsättningar. Det system som vi har har vi haft under flera årtionden. Man gör förändringar i det när förändringar sker i samhället i övrigt.

Nu är en mycket viktig förändring på väg. Det gäller förskolan, där glesbygdskommunerna inte har samma förutsättningar som storstadsområdena, inte minst Stockholmsområdet, när det gäller att tillgodose behovet av förskola i glesbygd. Det är en sådan mycket konkret förändring som detta innebär. Det borde vara ganska enkelt att göra den justeringen.

Talet om att det inte ska vara tillväxthämmande har Moderaterna i Storstockholm alltid tagit upp. Men de har alltid haft fel efteråt, för det har visat sig att det växer väldigt starkt i Stockholm trots att vi har ett skatteutjämnningssystem.

Anf. 85 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag håller med Lars Johansson om att det i dag finns orättvisor inom barnomsorgen i landets kommuner. Det beror delvis på utvecklingen inom barnomsorgen men också på att det beslut som togs av den förra utredningen inte var speciellt lyckat.

Därför finns det ett antal saker som vi kan göra. Det ena är att anamma utredningens förslag rakt av. Det andra är att göra en liten del, till exempel skära ut just barnomsorgen och låta det bli det första förslaget, och titta lite mer på tillväxtfrågorna. Det tredje är att gräva ännu mer i tillväxtfrågorna för att göra detta bättre.

Som det är nu i Sverige är Stockholm ofta gynnat av systemet, som det ser ut i dag. Då är det inte heller så konstigt om tillväxten är högre i Stockholm.

Vårt uppdrag är ändå att se till att tillväxten fungerar över hela landet. Därför är det viktigt att göra detta rätt, och därför fortsätter beredningen i kansliet tills vidare.

Hundavelsverksamheten

Anf. 86 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson. Vi har haft en debatt i kammaren och också haft en skriftväxling angående en fråga som jag tycker är viktig hemma i vårt län i Västernorrland: den hundavelsverksamhet som vi har haft och har där uppe.

Vid ett flertal tillfällen har jag undrat hur arbetet går. Jag har fått ett löfte om att det kommer ett samarbete mellan olika myndigheter för att se vikten av och förutsättningarna för verksamheten. Jag känner mig nödgad att ställa frågan igen, eftersom det nu är fyra år sedan jag ställde den första frågan och det känns som om ingenting har hänt sedan dess.

Därför skulle jag vilja veta från ministern vad det är som händer.

Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack för frågan! Den frågeställning som Eva Sonidsson tar upp är en angelägen fråga, inte minst för den bygd och stad som hyser verksamheten. Av det skälet har frågan beretts grundligt och noga.

Vad jag känner till fungerar verksamheten i dag på det sätt som man kan förvänta sig att den ska fungera på.

Anf. 88 EVA SONIDSSON (S):

Fru talman! Det låter bra. Det har ju varit en mängd utredningar kring frågan, och det känns som om den fortfarande hänger lite grann i luften. Men då kanske jag kan känna mig trygg med att verksamheten kommer att fortsätta som det har varit tidigare.

Det skulle komma ett besked hösten 2011 kring vad myndigheterna hade kommit överens om. Men då kanske jag kan känna mig trygg med att det fortsätter som tidigare.

Anf. 89 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Vad jag känner till – det är med den reservationen – är myndigheterna överens om hanteringen av verksamheten i fråga. Vad jag förstår fungerar det på det sätt som det är tänkt.

Graviditetspenningen

Anf. 90 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag ställer frågan till Anna-Karin Hatt, som är regeringens företrädare i frågan.

Graviditetspenningen har uppfattats som mycket orättvis. Kvinnor i vissa områden av Sverige får rätt till graviditetspenning, medan kvinnor i andra områden inte får rätt till det.

Ett enigt socialförsäkringsutskott gav därför regeringen i uppdrag att återkomma med förslag om hur man skulle förändra graviditetspenningen. Försäkringskassan har som en del i sitt regelförenklaringsarbete lagt fram ett förslag till regeringen om hur man skulle kunna göra om graviditetspenningen så att fler kvinnor kunde ta del av den och det skulle bli ett rättvist system.

Min fråga till ministern är: När kommer regeringen att lägga fram ett förslag om ny graviditetspenning?

Anf. 91 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Tack för frågan! Sverige är ett fantastiskt land med fantastiskt fina villkor, både under själva graviditeten och sedan under själva föräldraledigheten.

Precis som Eva-Lena Jansson beskriver det har regeringen tagit emot ett förslag från Försäkringskassan som vi nu bereder i Regeringskansliet. Vi återkommer till riksdagen så snart vi är färdiga med den beredningen.

Anf. 92 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Det var inte riktigt svar på frågan, för frågan var: När tänker regeringen lägga fram ett förslag?

Vi har påtalat regeringens saktfärdighet i frågan. Det är en viktig fråga, för det ska vara rättvist, så att fler kvinnor kan omfattas. Även om ministern säger att vi har ett fantastiskt system kan vi konstatera att flera kvinnor nekas graviditetspenning, trots att de har ett tungt arbete.

Ett enigt socialförsäkringsutskott där alla partier är med tycker att detta är en viktig fråga, och jag hoppas att även regeringen tycker att det är en viktig fråga och återkommer skyndsamt.

Ministern kanske kan precisera sig. Blir det i år eller nästa år?

Anf. 93 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C):

Fru talman! Precis som frågeställaren beskriver är detta en typ av system som är mycket viktigt för samhället och för många enskilda individer. Ska man göra förändringar i sådana system kan man därför inte göra dem slarvigt eller hafsigt.

Det är just därför regeringen kommer att ta den tid som krävs för att bereda det förslag som vi har fått från Försäkringskassan. Så snart vi är färdiga med den grundliga beredningen återkommer vi med besked om det finns anledning att genomföra några av de förändringar som har föreslagits.

Sveriges roll i Rio + 20-konferensen

Anf. 94 CHRISTIAN HOLM (M):

Fru talman! Förra veckan arrangerades konferensen Stockholm + 40 här i Stockholm, med seminarier bland annat här i riksdagen. Det var en viktig konferens och en bra förberedelse för det kommande arbetet med hållbar utveckling.

I juni hålls nästa konferens på samma tema, Rio + 20. Där är temat grön ekonomi inom ramen för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning samt det internationella ramverket för hållbar utveckling. Med andra ord handlar det om hur regler och organisation ska se ut när det gäller just hållbar utveckling.

Jag skulle vilja fråga bistandsministern hur hon ser på Sveriges roll och vilka frågor bistandsministern avser att driva i Rio under konferensen Rio + 20.

Anf. 95 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Tack till riksdagen för att vi fick möjlighet att använda lokalerna för att hålla denna viktiga konferens, där jag och Lena Ek stod värdar!

Jag är ansvarig för den svenska delegationen till Rio + 20. Våra förväntningar på konferensen handlar om att det var tjugo år sedan man

träffades i Rio för att diskutera global hållbar utveckling och att det har hänt ofantligt mycket sedan dess.

Vi lever i en föränderlig tid med nya förutsättningar, en globalisering som har lyft miljontals människor ur fattigdomen. Samtidigt har vi nya utmaningar kring utbredd fattigdom, bristande naturresurser, ojämna förutsättningar och framför allt att klimatförändringar och förlust av ekosystem påverkar våra framtida förutsättningar. Därför handlar det också om ett generationsperspektiv.

Jag hoppas att Riokonferensen verkligen ska kunna ta in allt det nya som sker, att vi ska kunna dra nytta av innovationer och nytänkande, men också att vi på bredden ska kunna engagera nya aktörer, näringslivet, unga människor. Vi kommer att ha en rätt ung delegation i Rio. Jag hoppas för övrigt att vi ska kunna göra mer kring vatten och sanitet.

Anf. 96 CHRISTIAN HOLM (M):

Fru talman! Tack för det svaret!

Under konferenser som Rio + 20 och andra stora högnivåtoppmöten är det ofta ganska många ord och fina ord. Hur kan vi arbeta för att det inte bara ska bli ord utan att det också ska bli handling bakom orden och att det sker något när hela delegationen lämnar Rio efter mötet?

Och hur kan vi säkerställa att det inte bara är länder från EU-regionen som tar sitt stora ansvar? Hur får vi med oss länder som USA, Indien, Kina och övriga världen beträffande detta viktiga arbete och att verkligen visa handlingskraft?

Anf. 97 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M):

Fru talman! Det är just detta som jag tror är en risk med Rio. Förväntningarna på att man ska komma fram till hur vi ska kunna leva tillsammans på det här klotet är stora, med all rätt, men samtidigt kan det vara svårt att vara konkret i Rio eftersom en hel del länder inte har någon tydlig agenda när det gäller att komma till bindande överenskommelser.

Jag hoppas att det banar väg för ett nytänkande. En sak som jag tror är viktig att få med sig hem från Rio är nya tankar om hållbarhetsmål som ska vara mer inkluderande och kunna mäta ytterligare. Vi måste utgå från erfarenheterna från millenniemålen men bygga vidare för att kunna mäta och utvärdera mer.

Om vi nu ska jobba mer med näringslivet och finna nya samarbetsformer måste man också ha ekonomiska styrmedel som gör att vi kan använda en hållbar konsumtion och produktion på ett annat sätt än tidigare och att vi får en inkluderande hållbar tillväxt som skapar värden men som också har en förmåga att se till de orättvisor som finns i världen.

Jag hoppas alltså att vi ska kunna vara konkreta i några delar. Jag hoppas att det är den ny start för globala utvecklingsfrågor som världen behöver.

Anf. 98 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund avslutad. Jag tackar deltagarna.

Anf. 99 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (FP):

Fru talman! Begreppet integritet kan tolkas på många olika sätt beroende på i vilket sammanhang det används och vem det är som tolkar begreppet.

Jag har hört många olika exempel på vad människor upplever som stötande och närmast kränkande. En person tyckte till exempel att det kändes obehagligt att på hotellrummets tv-skärm mötas av texten: Välkommen Lena Andersson vi hoppas att du ska trivas hos oss under din vistelse! Någon annan ansåg att det borde vara helt förbjudet att fotografera människor som befinner sig tillsammans med andra i offentliga miljöer. Ytterligare någon ansåg att alla myndighetsuppgifter borde kunna samköras.

Nationalencyklopedin skriver att integritet är rätten att få sin personliga egenart och inre sfär respekterad och att inte utsättas för personligen stötande ingrepp. Det handlar också om helgjutenhets, vilket innebär att veta sitt mål, att kunna handla efter sin övertygelse och att stå emot påtryckningar. Detta är ett par exempel.

Det här betänkandet behandlar 33 olika motionsyrkanden som spänner över många olika områden. Det handlar om alltifrån kränkningar på internet till patientintegritet och öppnande av Stasiarkiv.

Skyddet av den personliga integriteten är så pass viktig i vårt land att den är grundlagsfäst. En av de förändringar som infördes efter det senaste valet 2010 förtydligar betydelsen av att skydda integriteten ytterligare genom skrivningen i 2 kap. 6 § regeringsformen om grundläggande fri- och rättigheter, där det i det i första stycket bland annat talas om skyddet mot påtvingat kroppsligt ingrepp. Det står om kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Det står också om brev och andra förtroliga försändelser och om skydd mot hemlig avlyssning med mera.

Andra stycket har förtydligats med: "Utöver vad som föreskrivs i första stycket är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden."

Enligt kap. 8 i den europeiska konventionen om skyddet för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, som Sverige för övrigt har tillträtt, har var och en rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.

I en humanistisk stat som vår är det av stor vikt att människors privatliv skyddas. Enligt min och Folkpartiets uppfattning är det oerhört viktigt att människor känner tilltro till staten och att maktförhållandet mellan staten och enskilda människor är i god balans. Det är därför angeläget att lagarna utformas så att enskilda människor och deras privatliv skyddas.

Dess värre finns det en rad händelser och rättsfall under åren som har visat hur oskyddade människor är när det handlar om fotografering och smygfilmning. I ett av de mer uppmärksammade målen hade en hyresvärd utan tillåtelse berett sig tillgång till en ung kvinnas lägenhet, där han installerat en kamera i en badrumsventil, vilken gjorde det möjligt att observera kvinnan. Mannen åtalades för sexuellt ofredande och hemfridsbrott, men han dömdes enbart för hemfridsbrott eftersom han utan

lov hade befunnit sig i kvinnans lägenhet i samband med installationen av utrustningen.

Frågan huruvida smygfilmning har inneburit en brottslig handling har prövats i flera mål. Det har handlat om filmning på stränder, i omklädningsrum, i grannars sovrum etcetera. I många fall har domstolarna ansett att själva filmningen inte varit straffbar men dömt för andra brott, till exempel hemfridsbrott, olovlig avlyssning och tjänstefel.

Fru talman! Här finns en lucka i vår lagstiftning. Det har dock visat sig svårt att utforma en lag som skyddar enskilda personer mot händelser av det här slaget utan att inskränka friheten för medier, vilket är en annan viktig princip i en av våra grundlagar.

Frågor av det här slaget måste enligt vår uppfattning gå att lösa. Det är inte acceptabelt att man som enskild individ inte ska kunna lita på att det finns platser där man kan vara säker på att man inte bli filmad eller fotograferad.

Integritetsfrågorna är och har i stort sett ständigt varit under utredning i någon form. Just nu arbetar Yttrandefrihetskommittén med en översyn av huruvida det generella skyddet för den enskildes integritet och privatliv bör stärkas i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Detta arbete ska redovisas i augusti i år.

Alla motionsyrkanden inom det här området visar att integritetsfrågor är något som engagerar. Någon vill begränsa myndigheters tillgång till uppgifter om enskilda människor. Någon annan vill öka öppenheten och möjligheten till insyn.

Samtidigt som diskussionen om graden av öppenhet och transparens inom det offentligt finansierade diskuteras öppnas nya möjligheter att kartlägga människors liv genom den tekniska utvecklingen – till exempel genom det kontantlösa samhället, genom stamkundskort, genom RFID-teknik, genom tjänster via mobila abonnemang och mycket mer. Var gränsen går för vad som är möjligt är svårt att se.

När nya möjligheter öppnas måste olika intressen balanseras mot varandra. Ökad öppenhet och transparens ställs mot behovet av sekretess för att skydda människor. Tillgången till register ställs mot skydd av enskilds egendom och privatliv. Möjligheten att kommunicera fritt ställs mot möjligheten att förebygga brottsliga handlingar. I varje sammanhang måste skyddet för den enskilda människans integritet finnas med.

Fru talman! Många av motionerna i det här betänkandet är intressanta, och det finns anledning att ta frågeställningarna på största allvar. Det är viktigt att integritetsfrågorna är under lupp och att diskussionen om den här typen av frågor är levande. Det pågår utredningar och ärenden bereds, vilket framgår av utskottets ställningstaganden. Det finns en bred samsyn i riksdagen när det gäller frågor av detta slag. Det visar inte minst det begränsade antalet reservationer i detta betänkande.

Med hänvisning till detta vill jag avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 100 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i det här ärendet.

I betänkandet behandlar vi 33 motionsyrkanden från både 2010 och 2011. Samtliga avstyrks. Men visst finns det också välvilliga skrivningar

när det gäller flera av motionerna, liksom en del hänvisningar till överväganden som är gjorda tidigare eller som kommer att göras i andra sammanhang framöver.

Den mest uppmärksammade frågan i betänkandet gäller sekretessen för de så kallade Stasisarkiven. Här har utskottet enhälligt uttalat att man ställer sig bakom regeringens hantering av frågan om offentlighet och sekretess när det gäller de uppgifter som finns hos Säkerhetspolisen från de så kallade Stasiarkiven. Konstitutionsutskottet uttalar också att de samtal som har förts med företrädare för samtliga riksdagspartier har genomförts på ett bra sätt.

En fråga som jag som landstingspolitiker har brottats med och tagit upp flera gånger är önskemål om sekretess för ansökningshandlingar när det gäller offentliga tjänster. Tidigare år har motioner i den här frågan hänvisats och avstyrkts med hänvisning till den utredning som har funnits om sekretess i ärenden om anställningar av myndighetschefer. När det gäller myndighetschefer har frågan nu lösts. Det innebär att det gäller sekretess för ansökningar till dessa tjänster. Men frågan när det gäller offentliga tjänster i övrigt har inte fått någon lösning. Nu uttalar utskottet här att vi av öppenhets- och demokratihänsyn avvisar tankar på sekretessförfaranden för ansökningshandlingar.

Men vi har, kan man säga, i betänkandet inte kommenterat det förfarande som är ganska vanligt hos kommuner och landsting, nämligen att man låter rekryteringsföretag ta emot ansökningarna. Den frågan har vi inte gått in på.

Frågan om kränkningar på internet tas upp av ett antal motionärer. Vi hänvisar från utskottet till det arbete som Yttrandefrihetskommittén ska slutföra i augusti. Där ska man överväga om skyddet för enskildas integritet och privatliv behöver stärkas. Vi får återkomma då.

Man kan väl säga, rent generellt, att konstitutionsutskottet avvisar de motioner som handlar om att på olika sätt begränsa offentlighetsprincipen.

Anf. 101 TUVE SKÅNBERG (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Utskottet behandlar i dag 33 motionsyrkanden som på olika sätt handlar om skyddet av den personliga integriteten.

Den personliga integriteten är viktig. Den är viktig för oss i riksdagen, och den är viktig för medborgaren. Och i regeringsformen anges att det allmänna ska värna den enskildes privatliv och familjeliv och skydda mot intrång i den kroppsliga integriteten. Man får inte övervaka eller kartlägga en enskild persons personliga förhållanden. Det är också förbjudet att registrera åsikter. Det är ett samhälle så som vi vill ha det.

I en av de många motioner som har väckts, en kristdemokratisk motion, yrkar man på en översyn av lagstiftningen som rör kränkningar på internet och brott mot personuppgiftslagen, PUL. Många, inte minst ungdomar, råkar illa ut med systematiska kränkningar av deras person i olika angrepp på nätet.

Här är det än så länge ett otillräckligt reglerat område. När vi får klagomål kan vi inte stå upp och säga att vi har facit och var gränsen går för vad man måste tåla och vad som skulle vara straffbart.

Yttrandefrihetskommittén, vars arbete pågår just nu och som ska redovisas i augusti 2012, överväger om det generella skyddet för enskildas integritet och privatliv i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetslagen bör stärkas. Som vi har hört nyss får vi avvakta till de har lagt fram sitt förslag.

Frågan har för övrigt också granskats av Integritetsskyddskommittén, men de lade inte fram några lagändringsförslag.

När det gäller kränkande fotografering arbetar just nu Regeringskansliet med frågan. Vi hoppas och tror att vi ska kunna hitta en avvägning, precis som föregående talare har sagt, som skyddar pressens möjligheter att fotografera men som också skyddar den personliga integriteten i olika utsatta situationer.

Till sist är det en annan fråga om personlig integritet, eller den berörs i alla fall. Det gäller de så kallade Stasiarkiven och hur de ska behandlas.

Det har varit ett tryck i samhället, inte minst i medierna, på att man ska offentliggöra Stasiarkiven. Men det visade sig att det var att slå in en öppen dörr. Som vi har hört tidigare kan svenska medborgare på näst intill samma villkor som tyskar och andra medborgare gå direkt till källan, till de tyska arkiven, och begära att få del av detta. Om de har en anknytning eller om de är forskare och så vidare medges det.

Här tycker jag, som andra har sagt, att regeringen har handlat föredömligt och låtit företrädare för alla riksdagspartier vara med i bedömningarna av de här kraven på att öppna Stasiarkiven. Slutsatsen är att de 57 svenska personer som har funnits med i Stasis arkiv har haft möjlighet och har möjlighet att få ut de handlingar som berör just dem. Forskare, inte bara i singular utan också i plural, har möjlighet att söka tillstånd för att få forska och få tillgång till arkivet.

Det finns, som jag sade, också möjlighet för den som inte är nöjd med vad som finns i de svenska arkiven och som är personligt berörd eller är forskare att gå vidare till de tyska arkiven. I och med det finns egentligen inte behovet av att öppna några arkiv, när det är så öppet. Det här är en lämplig avvägning.

Anf. 102 HANS WALLMARK (M):

Fru talman! Som relativt nyinvald riksdagsledamot ställde jag redan under 2006–2007 en fråga till justitieminister Beatrice Ask om vad Säpo har i sina akter när det gäller folk som sprungit den östtyska säkerhetstjänsten Stasis ärenden i Sverige.

Den information jag då fick låg sedan till grund för en motion som väcktes året därpå. Ensam, och tillsammans med kolleger som exempelvis Mats Johansson och Carl B Hamilton, har opinion drivits för ökad öppenhet.

Med regeringens skrivelse 2011/12:67 *Uppgifter hos Säkerhetspolisen om misstänkt samröre med Stasi*, som behandlas i det betänkande från konstitutionsutskottet som nu debatteras, har ett viktigt steg tagits.

Regeringens skrivelse är en kortare populärversion som berör rådande rättsläge, ger en schematisk bakgrundsteckning och visar på tillstånden i ett par viktiga grannländer.

Det finns all anledning att vara glad och tacksam för denna skrivelse. Jag ser den dock inte som något slags slut på en process utan möjligtvis

som inledningen på en annan. Det handlar om kunskap om vår samtid och förståelse av vår historia.

Det handlar om Säpo, Stasi och sekretess.

Fru talman! Historia kan på sitt sätt liknas vid körsbärsträden i Kungsträdgården i Stockholm. Just nu, vid den här tiden på året, väcker de beundran och uppmärksamhet. Folk kommer för att titta och kommentera.

Sådan kan historia också vara. Den väcker intresse. Den blir föremål för samtal. Men likt körsbärsträden kan den också ändra skepnad och karaktär, från vårens skira grönska till höstens blad som faller och vinterns nakna mörka grenar.

Historia är aldrig någonting entydigt. Den är föremål för ständiga perspektivskiften. Det kan bero på att tidigare regimer fallit som möjligt gjort ny kunskap och fakta. Det kan innebära att nya aspekter lyfts fram.

Historia kan av totalitära regimer och inskränkthetens politiska rörelser användas för propaganda, för att lägga till rätta och för att rensa ut det man inte vill se. Styrkan i en demokrati och ett öppet samhälle är möjligheten till granskning och att låta olika goda och välgrundade argument brytas mot varandra. Diktaturens taggiga svarta buskar utan frukt utgör en kontrast till frihetens blommande åsiktsträdgårdar.

Fru talman! En central frågeställning när det gäller vad som finns i Säpos arkiv angående svenska medborgares Stasisamröre handlar om öppenhet och möjligheten för forskare, journalister och experter att ta del av handlingar.

Regeringen menar i sin skrivelse att det inte finns någon anledning att ändra den praxis som utvecklats. Det noteras: "Högsta förvaltningsdomstolen visar att det i förhållande till Säkerhetspolisens uppdrag finns möjlighet att för forskningsändamål ta del av ett omfattande material hos Säkerhetspolisen som rör misstänkt samröre med Stasi och som är sekretessbelagt i förhållande till allmänheten. Offentlighets- och sekretesslagen behöver därför inte ändras."

Otvivelaktigt har en forskare, professor Birgitta Almgren, efter månader av överklaganden och processande till slut fått ta del av vissa handlingar. Det är onekligen det goda föredömet, som går att visa upp. Baksidan är den som utskottet själv noterar i sitt betänkande, att Justitiekanslern, efter en anmälan från Säkerhetspolisen, beslutat att inleda en förundersökning om brott mot tystnadsplikten mot just den forskare som hittills beretts möjlighet att läsa en del relevanta handlingar.

Därmed finns det en uppenbar risk att andra forskare och historiker drar sig för att själva ansöka om att få ta del av handlingar. Det som många av oss hoppas ska bli en väg mot öppenhet kan, om vi inte ser upp, i själva verket leda till slutenhet.

Det är inte riksdagens uppgift att överpröva enskilda myndigheters beslut, oavsett om det handlar om att göra en anmälan eller om det handlar om att inleda ett förundersökningsförfarande. Däremot är det riksdagens uppgift att peka på konturen av vilket samhälle vi önskar.

För egen del vill jag se ett Sverige där forskare utan rädsla kan ta del av handlingar, där man med hjälp av gedigna böcker, som dem Brigitta Almgren har skrivit, eller via tidnings- och tidskriftsartiklar kan diskutera samtidens utmaningar och frågeställningar. Varför, hur och kanske rent

av vem som sprang den östtyska säkerhetstjänstens ärenden i Sverige under 1960-, 70- och 80-talet är i det sammanhanget relevant.

Det var inte utan rätt kraftiga restriktioner Högsta förvaltningsdomstolen gick med på ett utlämnande till Birgitta Almgren. Bland annat stadgades att

- handlingarna ska läsas i säkerhetspolisens lokaler
- handlingarna får inte avbildas med hjälp av teknisk utrustning
- uppgifter i handlingarna som rör enskilda får inte publiceras eller lämnas vidare till någon annan, inklusive den berörde själv, om de inte har sådan form att de enskilda inte kan identifieras
- eventuella minnesanteckningar ska förvaras på ett sådant sätt att någon annan inte kan ta del av dem
- eventuella minnesanteckningar ska förstöras senast den 30 juni 2011.

Trots dessa kraftiga begränsningar och trots pågående förundersökning mot den enda forskare som hittills getts möjlighet att ta del av vissa av Säpos handlingar hoppas jag personligen att fler seriösa granskare skulle våga, inom ramen för nuvarande lagstiftning, begära att få ta del av Säpos uppgifter med koppling till Stasi.

Ett annat önskemål skulle kunna vara en större satsning på oberoende forskning genom att exempelvis något universitet eller högskola genom en extra medelstilldelning kunde upprätta ett program där Sveriges och svenskars förhållande till förtryckets och kommunismens Östtyskland granskades, från andra världskrigets slut till Berlinmurens fall.

Det skulle också vara helt i linje med uppmaningen från Europaparlamentet där EU:s medlemsländer uppmuntras visa öppenhet. Med mycket bred majoritet antog Europaparlamentet den 2 april 2009 en resolution. I § 6 sägs: ”Europaparlamentet beklagar att tillgången till handlingar av personlig betydelse eller för vetenskaplig forskning fortfarande är orimligt begränsad i vissa medlemsstater 20 år efter det att de totalitära kommunistregimerna i Central- och Östeuropa föll. Parlamentet uppmanar samtliga medlemsstater att göra en verklig kraftansträngning för att öppna arkiv, däribland dem som tillhörde de tidigare säkerhets- och underrättelsetjänsterna.”

Fru talman! Besöker man arkiven i Berlin och Prag visas en tydlig ambition att skapa möjligheter för människor att granska såväl sin samtidshistoria som de eventuella oförrätter man själv kan ha varit utsatt för. Med hjälp av internet och speciella lokaler som ställts i ordning går det att bedriva granskning och ta del av information.

Men det handlar inte bara om Säpo. Det finns andra institutioner, låt oss ta till exempel Svenska kyrkan, vilka också borde ställa vad man har av relevanta handlingar i forskningens tjänst. Just nu pågår ett ärende i Luleå domkapitel om en präst som misstänks för tidigare Stasisamröre. Det är viktigt att allt detta görs seriöst och med respekt. Biskop Lars Carlzon var under ett antal år ordförande och aktiv i Förbundet Sverige-DDR. Visst kan mer göras av många fler för att bidra till ökad öppenhet.

Den 27 september 2011 avslutades en konferens i Visby med nordiska forskare som ägnar sig åt Stasi. Där antogs ett manifest med bland annat följande lydelse: ”Den östtyska säkerhetstjänsten Stasis verksamhet i de nordiska länderna är historia.

Det handlar om nutidshistoria och en viktig del av den internationella politiken.

Under de senaste 20 åren har detta övervägande varit föremål för undersökande journalistik.

Långsamt har forskningsintresset ökat från historikers och statsvetares sida. Men forskning om DDR:s underrättelsetjänsts verksamhet bör vara en fast beståndsdel i vår europeiska historia. Men så långt har vi ännu inte kommit.

En anledning till detta är att de avgörande dokumenten från DDR:s säkerhetstjänst fram till i dag inte är tillgängliga för forskningen. Det handlar om Rosenholz-dokumenten som rör medborgare från de nordiska länderna. I Stasiarkivet, i den tyska myndigheten BStU i Berlin, finns inte Rosenholz-dokumenterna som rör Danmark, Finland, Norge och Sverige. Originalen finns i CIA:s arkiv i USA. Med detta manifest tar vi upp ett förslag som den ledande politikern i förbundskanslerns kansli och nuvarande chefen för tyska underrättelsetjänsten Bundesnachrichtendienst Ernst Uhrlau redan i februari 2000 lade fram för de nordiska ländernas ambassadörer.

Vi vädjar till de nordiska regeringarna att agera så att Rosenholz-dokumenterna ställs till Stasiarkivets förfogande, eftersom denna myndighet är ansvarig för bearbetning och dataskydd gällande DDR-historia. Det är dags att DDR:s underrättelsetjänsts verksamhet blir föremål för seriös forskning.”

Det var Visbydeklarationen. Här tror jag att Norden inom forskningsområde kan göra mer tillsammans.

Är då allt detta relevant? Ja, det tycker jag. I januari 1989, några månader före murens fall, genomfördes det sista högnivåbesöket i Östtyskland då Sveriges dåvarande statsminister togs emot med öppna armar av Erich Honecker. I min motion från 2007/08 anför jag bland annat: ”Vad kunde då utländska kontakter göra sig skyldiga till? Genom att skvallra på exempelvis östtyska medborgare som varit på besök utomlands löpte dessa risken att sedan straffas av Stasi vid hemkomsten med yrkesförbud, trakasserier eller internering. Det finns offer som plågats samtidigt som de medansvariga fortfarande i den dag som idag är går fria och utan yttre fläckar trots sina tarvligheter.”

Hans Albin Larsson, professor i historia, skrev bara för någon dag sedan i Dagens Nyheter: ”Säpos handlingar från kalla kriget om kontakterna med den östtyska diktaturen DDR hemlighölls länge i Sverige. Det är välkänt att en diktatur kan infiltrera i ett öppet demokratiskt land men inte hur Stasi verkligen gick till väga i Sverige.”

Författaren Ola Larsmo har i en längre kulturartikel uttryckt det väl: ”Dragkampen mellan integritet och offentlighet är vad man måste kalla en äkta politisk konflikt. Här finns inga färdiga svar, inga enkla ideologiska hållpunkter. Respekterar vi inte människors integritet hamnar vi oundvikligen i lynchjustis. Är respekten för hög klarar sig alla makthavare undan granskning. Vi måste hela tiden bestämma var på linjen vi ska befinna oss, var demokratin försvaras och var den hotas. Det är

denna strömförande gränslinje som Birgitta Almgren rört vid. ... Det är nog naturligt att säkerhetspolis och militär säkerhetstjänst i det längsta försöker förhindra insyn i sitt arbete. Men det är lika naturligt att parlamentariska krafter gör sitt bästa för att öppna för seriös forskning också kring pinsamma och fula sidor av det egna landets och egna affärsintressens samröre med diktaturer.”

Fru talman! Ett enkelt konstaterande: Sanningen ska göra oss fria!

Anf. 103 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.

Vi ser i dag en dramatisk ökning av information om oss alla i olika digitala källor. De kan naturligtvis ställas samman till en helhetsbild om oss som vi av personliga integritetsskäl kanske inte vill ska finnas. Det är en utveckling som det finns all anledning att vara vaksam på.

Många av de motioner som behandlas i betänkandet handlar om den väldigt komplexa samhällsutvecklingen. Utskottet är väl medvetet om problemen och kommer att följa utvecklingen med stor vaksamhet. Vi finner det dock inte i dag vara lämpligt att bifalla någon av de motioner som behandlar frågan.

Ett exempel som nämns i en av motionerna är sekretessen runt patientjournaler i samband med en samlad journalhantering. Det är positivt när vi som enskilda kommer till vården att man kan få rätt behandling beroende på att en helhetsbild finns runt vårt tillstånd. Men det finns naturligtvis också den dimensionen att om åtkomsten finns för brett spridd så blir det ett kraftigt intrång i vår personliga integritet. Det visar svårigheten med dessa frågor.

På nätet sker i dag många problematiska överskridanden, och lagstiftningen ses nu också delvis över av Yttrandefrihetskommittén.

Som historiker är man lycklig när man hör Hans Wallmark tala sig varm för forskning och nutidshistoria. Som varm Tysklandsvän och flitig Berlinresenär också under DDR-åren – när jag i och för sig åkte till Västberlin, men man åkte ju genom Östtyskland och tullade – och med många östtyska vänner vet jag att man ganska många gånger var funder-sam över vilka man pratade med och vilka syften som fanns.

Jag tror dock att den här väldigt komplexa bilden som finns runt Stasiarkiven har hanterats på ett väldigt bra sätt av regeringen. Till skillnad, verkar det som, från Hans Wallmark är jag väldigt nöjd med regeringens hantering av frågan.

Det finns stora skäl att följa utvecklingen framöver, och det kommer vi att göra från socialdemokratisk sida. Man behöver inte reservera sig mot delar av förslaget i betänkandet för att vara intresserad av den fortsatta utvecklingen.

Anf. 104 JONAS ÅKERLUND (SD):

Fru talman! Eftersom det är fullt möjligt att jag inte sade det jag trodde mig ha sagt vill jag för tydlighetens skull säga att jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas båda reservationer, nr 2 och nr 3.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2011/12:SfU14
Ett återinförande av begreppet normalt förekommande arbete (prop.
2011/12:113).

Anf. 105 TOMAS ENEROTH (S):

Fru talman! Ärade ledamöter av denna kammare! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. För dem som tittar på oss och undrar vad det är vi ska debattera kan jag säga att det här är en proposition från regeringen som innebär att vi ändrar arbetsmarknadsbegreppet i sjukförsäkringen. Det är ett enigt betänkande och jag är väldigt glad åt att vi har kommit dithän, även om vägen har varit lång och den har varit krokig. Därför tänker jag nyttja tiden i debatten till att ge en liten historisk beskrivning, för protokollets skull men också för kunskapens skull, så att alla vet vad det här egentligen handlar om.

Jag tror att de flesta är väl bekanta med att vi efter valet 2006, när vi fick en borgerlig regering, fick ett omfattande systemskifte i sjukförsäkringen. Det första som inträffade var bland annat att man sänkte taken i sjukförsäkringen för 1,7 miljoner löntagare. Det innebar att lärare, sjuksköterskor, poliser och väldigt många andra fick en kraftig försämring av ersättningen om de skulle råka bli sjuka. Det har sedermera också inneburit att väldigt många av de här grupperna nu känner sig nödgade och tvingade att ha kompletterande privata försäkringar i stället, vilket gör att vi sakta men säkert riskerar att stöpa om Sveriges sociala försäkringssystem till ett mer marknadsbaserat försäkringssystem, där det bara är de som har råd och möjlighet och som är friska nog som kan ha ett ordentligt skydd om de drabbas av sjukdom. En sådan utveckling är någonting som vi socialdemokrater skarpt motsätter oss.

Det var inte bara taken som sänktes. Regelverket förändrades. Det gjordes stramare. Det blev tuffare. Det blev hårdare. Det blev faktiskt inte heller riktigt mänskliga regler. Det tog inte lång tid förrän man uppfattade hur hårt de nya sjukförsäkringsreglerna slog. Den rehabiliteringsgaranti som infördes fick redan innan införandet hård kritik, inte minst av remissinstanserna som påpekade att det här kommer att leda till att väldigt många människor ställs helt utan skydd trots att de fortfarande är sjuka.

Det struntade regeringen i och införde reformen. Vi fick en utveckling där man i medierna återkommande nästan varje vecka fick höra om enskilda fall som drabbades, som trots svår cancersjukdom eller andra svåra sjukdomar ställdes utanför sjukförsäkringssystemet. Vid varje tillfälle kunde man höra hur företrädare för regeringen och de borgerliga partierna sade att det där bara är kantigheter som ska rättas till. Men tillrättandet dröjde och det tog tid. Under tiden utförsäkrades människor till ett antal som nu är uppe i 65 000 från försäkringen.

Det är inte bara det att man utförsäkras från sjukförsäkringen utan man tappar också kraftigt ekonomiskt. Kommunal har redovisat att av deras utförsäkrade medlemmar har 37 procent förlorat mer än 5 000 kronor i månaden. Mer än 5 000 kronor i månaden på en kommunalarbetslön, då kan vi tänka oss vad det kan innebära för en lärare, polis eller

sjuksköterska. För ytterligare en tredjedel är det mellan 2 500 och 5 000 kronor.

Effekten av detta är att du inte bara blir utförsäkrad, du blir rejält fattig. Vi har fått en utveckling där den som drabbas av längre sjukdom i Sverige också blir rejält fattig. Jag har aldrig begripit hur man någonsin kan tro att fattigdom på något sätt skulle göra att människor blir friska. Snarare försvårar det förutsättningarna att kunna fullfölja en ordentlig rehabilitering.

Alla de här reformerna har lett till hård kritik från läkare, från fackföreningsrörelsen, från handikappförbunden, från anhöriga och från många andra. Återkommande debatter i riksdagen visade vid flera tillfällen att det behövdes förändringar. Men det röstades ned av de borgerliga partierna och i många fall också av Sverigedemokraterna.

När vi efterlyste förändringar av de mest akuta problemen i sjukförsäkringen fick vi i december 2010 höra att det kommer ändringar i närtid. Det kommer snart. Jag tror att Solveig Zander, som jag ser sitta här, sade att närtid är efter nyår, då kommer det. Men under februari månad 2011 hände ingenting. Så småningom kom en liten departementsstencil som var relativt tunn och inte innehöll några kraftiga förslag. Regeringen avstod från att lägga fram några förslag på Sveriges riksdags bord.

Då valde vi från de rödgröna partierna att gå fram med ett utskottsinitiativ där vi föreslog att man skulle förändra ersättningen för de nollklasade, för dem som ställts helt utanför sjukförsäkringssystemet trots att de bar på en svår sjukdom. Man hamnade där när den tidsbegränsade sjukersättningen avvecklades.

Vi föreslog också att man skulle stoppa utförsäkringar, förhindra den administrativa tidsgräns, den stupstock, som vi sett och i stället säkerställa att den sjuke fick en individuell prövning.

Vi föreslog också att man skulle ändra arbetsmarknadsprövningen efter 180 dagar så att människor inte prövas mot en fiktiv arbetsmarknad utan prövas mot de jobb som faktiskt finns. Effekten av 180-dagarsprövningen och det arbetsmarknadsbegrepp som hade införts innebar att väldigt många människor inte ens kunde fullfölja sin rehabilitering utan tvingades, på väg tillbaka in i arbete, avsäga sig sin plats på arbetsmarknaden för att gå till Arbetsförmedlingen, trots att man kanske fortfarande var svårt sjuk.

De här förslagen borde vi ha kunnat förhandla om i riksdagen. Vi borde ha kunnat hitta överenskommelser om flera stycken av dem. Nog finns det stora ideologiska skillnader mellan de politiska partierna och nog är det så att vi fortsatt kan bråka väldigt mycket om höjda tak och ersättningsnivåer, om principer för rehabilitering, men min bedömning är fortfarande i efterhand att det borde ha kunnat finnas förutsättningar att hitta lösningar på en del av de uppenbara akuta problem som fanns i sjukförsäkringen. Men det fanns inget förhandlingsmandat hos de borgerliga ledamöterna i riksdagens socialförsäkringsutskott.

Effekten blev i stället att vi fick ett skarpt avgörande med utskottsinitiativ, där vårt förslag att stoppa utförsäkringarna föll eftersom Sverigedemokraterna valde att stödja de borgerliga partierna och säkerställa fortsatta utförsäkringar.

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

De andra två förslagen, om nollklassades ersättningar och om förändrad arbetsmarknadsprövning, vann riksdagens gehör. Vi hade en tuff debatt i riksdagen och jag tror att många förvånades över den obstruktionsvilja som fanns från de borgerliga partiernas sida att försöka försena och förhåla ett riksdagsbeslut så till den milda grad att vi fick kalla in en extra riksdag den 1 juli för att fatta beslut om att förändra sjukförsäkringen. Det var till och med så att man redovisade att det här skulle kosta 2,4 miljarder kronor om det genomfördes, en bedömning som ingen annan delade och som Alliansens företrädare sedan har varit tysta om.

Vi fick till slut ett beslut och vi fick en budgetproposition som levererade, låt vara ett något annorlunda men ändå ett förslag till förändring av de nollklassades ersättningar. Men så fick vi också ett besked från regeringen om att man inte var beredd att ändra arbetsmarknadsbegreppet utan ville utreda frågan vidare. För oss var det inte acceptabelt. Med ett riksdagsbeslut i december säkerställde vi att regeringen skulle återkomma till riksdagen senast i mars med förslag om att förändra arbetsmarknadsbegreppet.

När Ulf Kristersson i utskottet i våras sade att han inte tänkte göra detta väckte det stor förvåning. Det väckte en debatt som ledde till att vi ifrågasatte om man inte skulle diskutera frågan om misstroendevotum. Det blev naturligtvis inte aktuellt utan Ulf Kristersson avbröt sin sportlovssemester, kom till Stockholm och riksdagen och berättade att det nog kommer ett förslag. Det tyckte jag var bra, för riksdagens beslut ska följas. I det här fallet innebar det att regeringen redovisade en proposition där man ändrar det arbetsmarknadsbegrepp vi har vid prövningen så att det blir normalt förekommade arbete som man ska provas gentemot i försäkringen.

Det där är en viktig förändring. Det är en förändring som har eftersträvat från handikapporganisationer, från LO-TCO Rättsskydd, från många.

För att säkerställa att det också blir rätt tolkning och rätt tillämpning har vi varit noga med att se till att vi i betänkandet hänvisar till den proposition som föregick den lagstiftning som föreslogs. Vi har också säkerställt att man citerar och följer rätt dom, den vägledande dom som finns i Högsta förvaltningsdomstolen, så att vi vet att det blir rätt tillämpning.

Det här är viktigt eftersom vi vill att det ska vara en rejäl förändring i prövningen mot arbetsmarknaden som görs efter 180 dagar. Det är viktigt eftersom det också kan innebära att fler människor får en möjlighet att vara kvar på arbetsmarknaden och kunna komma tillbaka med full kraft. Det är en riktig arbetslinje, inte en utsorteringslinje, inte en rehabiliteringsgaranti som gör att du tvingas lämna arbetsmarknaden, utan en rehabilitering, en möjlighet och en prövning som säkerställer att du får stöd och chansen att komma tillbaka.

Vi kommer att följa implementeringen av den nya lagstiftningen. Vi kommer att följa Försäkringskassans arbete och jag är övertygad om att LO-TCO Rättsskydd, handikapprörelsen och många andra också kommer att göra det för att säkerställa att det blir rätt tillämpning.

Detta är viktigt för dem som drabbas, även om det sedan kommer att vara många andra förändringar som också behöver göras i sjukförsäkringen. Låt mig avslutningsvis säga något om dessa.

Det här är en förändring som vi har genomdrivit i riksdagen och som vi kan vara stolta och glada över att vi gör. Men gudarna ska veta att det finns många andra förändringar som behöver göras i sjukförsäkringen! I den bästa av alla världar skulle vi kunna fortsätta att föra konstruktiva samtal i riksdagen om att korrigera de felaktigheter som finns. Men jag är mycket väl medveten om att regeringen och de borgerliga partierna fortfarande tycker att det är viktigt att göra stora besparingar i sjukförsäkringen. De tycker att delar av reformen fortfarande är väl genomförda. Detta kommer nog att vara ett område för stor politisk och ideologisk debatt även framöver.

För mig som socialdemokrat är det givet att vi fortsatt driver frågan så att vi får en rejäl arbetslinje med rätt till rehabilitering och rimliga ersättningar. Man ska inte behöva dubbelförsäkra sig, utan man ska ha ett ordentligt ekonomiskt skydd i en social försäkring. Vi vill ha en sjukförsäkring som fungerar även för läraren, polisen och sjuksköterskan. Vi motsätter oss en utveckling där man tvingas ta kompletterande försäkringar. Vi vill se en arbetslinje som erbjuder stöd och rehabilitering i stället för utförsäkring. Och vi vill sätta stopp för utförsäkringarna, för det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige att ha så stora utförsäkringar.

(Applåder)

I detta anförande instämde Shadiye Heydari, Eva-Lena Jansson, Annelie Karlsson, Kurt Kvarnström, Fredrik Lundh Sammeli och Jasenko Omanovic (alla S).

Anf. 106 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Som Tomas Eneroth precis har sagt debatterar vi i dag ett enigt betänkande i linje med regeringens förslag om att när den försäkrades arbetsförmåga har varit nedsatt under 180 dagar ska arbetsförmågan prövas mot sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden i stället för mot förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Jag tänkte ge en lite annorlunda beskrivning än den som Tomas Eneroth gav av vägen fram till detta förslag till beslut. Detta är en återgång till det begrepp för arbetsmarknaden som gällde före den 1 juli 2008 när sjukförsäkringen nödvändigtvis reformerades mot bakgrund av förslagen i socialförsäkringsutredningen *Mera försäkring och mera arbete*. Utredningen leddes av förra socialförsäkringsministern och socialdemokraten Anna Hedborg. Den var initierad av ministären från Socialdemokraterna ledd av Göran Persson, och efter valförlusten 2006 överlämnades den i november samma år till socialförsäkringsminister Cristina Husmark Pehrsson från Moderaterna.

Reformen av sjukförsäkringen, som trädde i kraft den 1 juli 2008, visade sig i allt väsentligt vara både nödvändig och riktig bedömd både ur Alliansens och säkert också ur den tidigare tongivande socialdemokratins synvinkel.

Det senare baserar jag bland annat på ett citat ur Anna Hedborgs utredning där följande står att läsa under rubriken Samspelet med arbetsmarknaden på s. 109: ”I praktiken är det dock rimligt att åtminstone övergångsvis räkna med att resultatet av en bättre fungerande sjukförsäk-

ring blir ökad arbetslöshet. En betydande grupp som i dagens system blir långtidssjukskrivna och till sist hamnar i förtidspension skulle i stället tvingas söka arbete. Vi skulle få en överflyttning av personer från sjukförsäkringen till arbetslöshet och i förlängningen förhoppningsvis arbete. Denna ökning av arbetslösheten som en mellanstation är enligt vår mening en målsättning med en reformerad sjukförsäkring och inte en risk att försöka undvika. En person som är arbetslös i stället för långtidssjukskriven står betydligt närmare arbetsmarknaden.”

Färska siffror från Försäkringskassan, som bekräftades av Försäkringskassans direktör Birgitta Målsäter tillsammans med generaldirektör Dan Eliasson när de så sent som i förmiddags besökte utskottet, visar också att en framgångsrik reformering av sjukförsäkringen genomfördes av alliansregeringen 2008, men då under hårt motstånd av dagens socialdemokrater stödda av miljöpartister och vänsterpartister här i riksdagen.

I korthet visar dessa siffror att sjuktalen har blivit radikalt lägre och sjukskrivningsperioderna betydligt kortare. Samma minskning ses också av antalet förtidspensionärer. Jämförs detta med toppåret 2002 är det i dag hälften så många som är sjukskrivna och som är det hälften så länge. Även de för individen skadliga och samhället kostliga förtidspensioneringarna har minskat kraftigt från de tidigare toppnoteringarna år 2002 med hela 140 personer som varje dag året runt försköts in i en sådan passivitet utan ambition att se om arbetsförmåga fanns.

De tidigare helt medicinskt omotiverade geografiska skillnaderna har dessutom nu försvunnit när det gäller sjuktalen. Det visar enligt min mening att man möjligen använde sjukförsäkringen som ett arbetsmarknadspolitiskt instrument, vilket helt förfelar sjukförsäkringens syfte. Sjukförsäkringen fungerar kort sagt som den ursprungligen var tänkt, till gagn för både individer och samhälle.

Det är viktigt att regeringens formulerade mål från 2009 nu vidmakthålls med en låg sjukfrånvaro som ligger i linje med jämförbara länder i Europa. Den ska ligga lågt och stabilt och inte fluktuera som tidigare – kanske på grund av att den användes felaktigt från tid till annan.

Till och med år 2010, det vill säga två och ett halvt år efter reformens ikraftträdande, har nu knappt 55 000 personer uppnått maximal tid i försäkringens borte gräns. Av dessa har en fjärdedel trots allt fortsatt att vara sjukförsäkrade på grund av de många rimliga undantag som finns därför att det skulle vara oskäligt att lämna försäkringen i deras specifika situation.

Av de runt 40 000 som lämnade sjukförsäkringen har ungefär hälften sedan återvänt till sjukförsäkringen igen, medan den andra halvan fortsätter utan att återgå till sjukskrivning. Hela 36 000, eller 88 procent, valde emellertid först att prova den nytillskapade frivilliga tre månaders arbetslivsintroduktionen på Arbetsförmedlingen för att se om man kan komma närmare arbetsmarknaden. Av dessa är hela 5 049 personer, eller 14 procent, i dag i någon form av arbete. 6 523 personer eller 18 procent deltar i dag i olika fortsättningsprogram på Arbetsförmedlingen med eller utan arbetslivsinriktad rehabilitering. Drygt 2 500 personer, eller 7 procent, är arbetssökande.

Dessa över 14 000 individer, eller 39 procent, som annars hade gått en säker men passiviserande förtidspension till mötes i det gamla sjukförsäkringssystemet befinner sig nu på arbetsmarknaden eller mycket närmare den än vad de skulle ha varit utan reformen. Det har alltså blivit just så som den tidigare socialdemokratiska socialministern Anna Hedborg förutspådde i sitt förslag, som allianspartierna genomförde. Detta var i allt väsentligt en både nödvändig och bra reform för att värna arbetslinjen och hindra att sjukförsäkringen användes för andra syften än det den var tänkt för.

Efter valet 2010 förbättrades reformen ytterligare genom ett antal förändringar föreslagna av alliansregeringen under hösten 2011 med ikraftträdande den 1 januari i år, 2012. Även dessa förbättringar visade sig vid dagens redogörelse för utskottet från Försäkringskassans direktör och generaldirektör leva upp till förväntningarna på att hjälpa individer som möjligen hamnade mellan stolarna när reformen infördes. Nu kan de få bättre hjälp och stöd, som de har ansökt om.

Vad är det då för återgång till det gamla som nu diskuteras? Det handlar om förslag från riksdagen som regeringen har låtit utreda av bland annat Försäkringskassan själv om vad en förändring av arbetsmarknadsbegreppet från det nuvarande till det gamla där prövningen sker vid 180 dagars sjukskrivningslängd egentligen betyder.

Enligt Försäkringskassans analys kommer en sådan mindre justering till det gamla att ha en ytterst begränsad betydelse. Trots detta tar alliansregeringen höjd för detta i bland annat vårpropositionen och tillskjuter mer medel för att försäkra sig om att de försäkrade verkligen får sin ersättning.

Dagens förslag är därför enligt min mening endast en kosmetisk förändring – tyvärr inte ens säkert till det bättre. Rättsprövningar av det förra begreppet liksom av det nuvarande har ungefär samma status i dag. Därför har allianspartierna också lämnat ett särskilt yttrande i detta betänkande där vi ifrågasätter tillvägagångssättet från oppositionen. Det är en ohelig allians som hellre vill knäppa regeringen på näsan än konstruktivt jobba framåt med de förslag som också stod att läsa om i Försäkringskassans utredning.

Men det viktiga är att sjukförsäkringsreformens huvudsakliga för tjänster därmed också värnas genom att vi med den förändring som i dag föreslås beslutas också behåller en mer legitim sjukförsäkring samtidigt som arbetslinjen stärks bättre än i det tidigare systemet. Försäkringskassan lämnade nämligen i sitt svar i februari i år till regeringens uppdrag på grund av riksdagens förslag ett eget förslag på ett ännu lämpligare utformande av ett helt nytt tredje begrepp för hur samverkan mellan arbetsoförmåga och arbetsmarknad bör kunna formuleras i framtiden.

Man föreslår då att ordet "arbetsmarknad" inte alls bör ingå i en sådan formulering i lagtexten utan att uttrycket "medicinska förutsättningar för arbete" i stället bör ingå, och man bör fokusera på denna problematik. Detta förefaller mig och alliansregeringen som ett klokt övervägande, inte minst som Försäkringskassan parallellt med detta utredningsuppdrag har arbetat med att långsiktigt införa nya verktyg för att bättre bedöma arbetsoförmåga och förmåga.

Till min beskrivning i samklang med tidigare tongivande socialdemokrater och dagens försäkringskasseledning målade Tomas Eneroth, Socialdemokraterna, nyss upp en helt annan bild som speglar en helt annan verklighet, som jag och många andra med mig inte alls känner igen.

Det är lite förvånande att Tomas Eneroth också driver tesen att riksdagen här ska föregripa regeringen med fortsatta förändringar av sjukförsäkringen när han sitter med i bland annat den parlamentariska socialförsäkringsutredningen, där man brett parlamentariskt i lugn och ro kan jobba fram förhoppningsvis samstämmiga förslag om hur sjukförsäkringen ska utformas i framtiden. Det förefaller mig vara en mycket bättre arbetsform än att komma med näsknappar till regeringens normalt ledande förmåga att komma fram med förslag som sedan kan diskuteras här i riksdagen.

Fru talman! Avslutningsvis kan jag säga att det blev slående när journalisterna började få upp ögonen för vad det här spelet egentligen har inneburit. Jag tyckte att det var intressant att läsa Lena Mellin, socialdemokrat, som i Aftonbladet bland annat sade att Alliansen och oppositionen bråkar om ingenting. Det här är i princip tyvärr vad en lång process har inneburit som jag menar i vissa stycken försenar möjligheten att titta på det nya tredje begreppet.

Men vi är, fru talman, överens om att vi ska följa riksdagens ordning, och i vårt särskilda yttrande har vi noterat just detta, samtidigt som vi hoppas att alliansregeringen tillsammans med den parlamentariska socialförsäkringsutredningen och Försäkringskassan tittar vidare på ett nytt begrepp som bättre möter arbetsoförmåga och som inte nödvändigtvis tittar på arbetsmarknaden i första rummet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Nordgren (M) och Solveig Zander (C).

(forts. 15 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

KrU6 Kulturskaparnas villkor och kultur i det offentliga rummet

Punkt 1 (Kulturskaparnas villkor)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

115 för res. 1

19 för res. 2

167 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Jonas Jacobsson Gjörtler (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

168 för utskottet

114 för res. 1

19 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 21 FP, 19 C, 18 SD, 16 KD

För res. 1: 96 S, 18 V

Avstod: 19 MP

Frånvarande: 16 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 1 SD, 1 V, 3 KD, 1 -

Punkt 2 (Stödet till centrumbildningarna)

1. utskottet

2. res. 3 (MP, V)

Votering:

265 för utskottet

36 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 94 M, 21 FP, 19 C, 19 SD, 16 KD

För res. 3: 19 MP, 17 V

Frånvarande: 16 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 2 V, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU9 Integritetsfrågor m.m.

Punkt 11 (Lag om allmän kommunikationshemlighet)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

284 för utskottet

18 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 94 M, 19 MP, 21 FP, 19 C, 19 SD, 16 KD

För res. 1: 18 V

Frånvarande: 16 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 1 V, 3 KD, 1 -

Punkt 12 (Behandlingen av personuppgifter inom kriminalvården)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

283 för utskottet

19 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 94 M, 19 MP, 21 FP, 19 C, 18 V, 16 KD

För res. 2: 19 SD

Frånvarande: 16 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 1 V, 3 KD, 1 -

Punkt 13 (Offentlighet i skolor med enskild huvudman)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

282 för utskottet

19 för res. 3

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 S, 94 M, 19 MP, 21 FP, 19 C, 18 V, 16 KD

För res. 3: 19 SD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 6 MP, 3 FP, 4 C, 1 V, 3 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

15 § (forts. från 13 §) **Ett återinförande av begreppet normalt förekommande arbete** (forts. SfU14)

Anf. 107 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag är inte alldeles säker på att Finn Bengtsson förstår hur provocerande hans inlägg i talarstolen nyligen kan ha varit för väldigt många. När han från moderat sida säger att det var väldigt många som

valde den frivilliga arbetslivsintroduktionen ska han vara medveten om att det för svårt sjuka människor var det enda alternativet för att garanteras någon form av rimlig ersättning. Trots att man gjorde det innebar det att man ibland kom till en arbetsförmedlare som fick söka upp en mitt under en vårdssituation och erbjuda en att skriva ett cv i ett läge där man var svårt sjuk och mitt i en rehabilitering. Många upplevde detta som kränkande.

När dessutom erfarenheten nu visar, trots vad dåvarande regering sade, att många förlorade uppemot 5 000 kronor i månaden på den här prövningen för att sedan återkomma i sjukförsäkringen, tror jag att man måste förstå att Finn Bengtssons beskrivning att detta var något som man valde frivilligt kommer att upplevas som oerhört provocerande för många.

Tycker Finn Bengtsson verkligen att det är skäligt att man under en tids sjukdom, med den utförsäkring som de regler som Finn Bengtsson har röstat för innebär, ska förlora uppemot 5 000 kronor i månaden?

Vad säger Finn Bengtsson om det faktum att majoriteten nu kommer tillbaka till sjukförsäkringen? De var ju sjuka. Det var inte så som regeringen tycktes tro, att de stod friska och glada och beredda att gå in på arbetsmarknaden. Det är ju knappt 5 procent som återkommer till jobb.

Finn Bengtsson noterar att regeringen gör ett tillskott i budgeten, men det är inte på grund av de nya sjukskrivningsreglerna eller den nya arbetsmarknadsprövningen, utan det är på grund av det faktum att sjuktagen nu ökar.

På tal om kostnader skulle jag också vilja höra Finn Bengtssons synpunkt på hans åsikt i riksdagen för mindre än ett år sedan, att det skulle kosta 2,4 miljarder kronor att genomföra den här reformen. Delar inte Finn Bengtsson den uppfattningen längre?

Anf. 108 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Först och främst är det viktigt att slå fast att den här reformen, enligt vår bedömning och tidigare socialdemokratiska utredare, har varit helt nödvändig och att siffrorna som vi har fått föredragna i dag av Försäkringskassans ledning i alla väsentliga stycken visar att reformen fungerar. Motfrågan inställer sig naturligtvis omedelbart: Är Tomas Eneroth beredd att backa tillbaka från allt vad Anna Hedborg har föreslagit och som sedan alliansregeringen har genomfört?

Så till den konkreta frågan om arbetslivsintroduktionen. Ja, det är intressant att se hur man i en reformering av sjukförsäkringen närmat sig arbetsmarknaden genom att introducera inte bara Försäkringskassan utan även Arbetsförmedlingen i arbetet. Arbetsförmedlingen har enligt mitt sätt att se det gjort ett jättearbete för att få arbetslivsintroduktionen att fungera genom att anställa helt ny personal för att möta de från sjukförsäkringen kommande individerna på deras egna meriter och göra helt individuella bedömningar. Man hade introduktionsmöten där man förvisade sig om i vilken situation dessa individer egentligen satt.

Jag kan hålla med Tomas Eneroth om att det kanske var olyckligt att gå från ett försäkringssystem till ett annat där man i grunden har en viss osäkerhet i många fall om det exakta utfallet av inkomst för att fortsätta sitt liv. Från den 1 januari 2012 har vi dock ändrat på detta. Vi har förstärkt och förbättrat möjligheterna att komma över till arbetslivsintro-

duktionen tidigare, under sjukförsäkringsskyddet, och då påbörja en analys av i vad mån arbetsmarknaden ändå kan finnas för en individ som har varit långtidssjukskriven. Detta är en bra förbättring av en redan bra reform.

Så till dem som återvänder. När man prövar arbetsförmåga kan det visa sig att en del inte har det. Då ska de åter till sjukförsäkringen, och så sker också i dag. Glöm dock inte att det var 14 000, vilket jag nämnde i mitt anförande, som kom över i någon form av arbetsmarknadsriktade åtgärder.

Anf. 109 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Vi ska komma ihåg att man hamnar i en rundgång, i någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd. I arbete är det mindre än 5 procent som hamnar. Det är ungefär i relation till den del som var i arbete redan innan. Dessa resultat stämmer ganska väl överens med de prövningar som gjordes tidigare, under 2002–2006, vad det innebär när man gör en fördjupad granskning. Hade regeringen redan då lyssnat på oss hade man redan då också kunnat öppna möjligheten för en tidigare prövning av förmågan att kunna vara på arbetsmarknaden.

Återigen: För Finn Bengtsson verkar det vara en petitess eller en mindre besvärslighet att förlora 5 000 kronor i månaden. Men för en undersköterska eller ett vårdbiträde är det en väsentlig del av inkomsten. Och för alla de ytterligare som förlorar tusentals kronor i månaden på den utförsäkring och rundgång som ni har infört i sjukförsäkringen leder det knappast till förbättrade förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden.

Grundfrågan kvarstår: Hur mycket tycker Finn Bengtsson att det är rimligt att man ska förlora på att man råkar vara sjuk över den administrativa tidsgräns som regeringen har hittat på?

Det är inte rimligt att sätta en tidsgräns på en sjukdom, utan det måste ske en individuell prövning.

Frågan om de 2,4 miljarderna återstår. För ett år sedan tyckte Finn Bengtsson och hans partikamrater att en sådan här reform var omöjlig att genomföra, och den skulle kosta 2,4 miljarder. Det var den bedömning som Socialdepartementet skickade till finansutskottet också. Nu genomförs reformen, och det talas inte om 2,4 miljarder utan om marginella kostnader för genomförandet.

Jag är nyfiken. Har Finn Bengtsson och Moderaterna någon uppfattning om vad detta kommer att leda till och vilka kostnader det handlar om? Delar Finn Bengtsson dagens åsikt eller står han kvar vid den åsikt han hade för ett år sedan?

Anf. 110 FINN BENGTTSSON (M) replik:

Herr talman! Först till den viktiga frågan om dem som kommer till arbete med reformen. Det är en humanitär ekvation som Socialdemokraterna inte har förstått att vi parar reformeringen av sjukförsäkringen och ansatsen att komma närmare arbetsmarknaden med att vi också stärker vinsten av att arbeta med jobbskatteavdrag. De som tidigare har varit sjukskrivna kommer över till arbetslivsintroduktion och finner kanske sedan ett arbete.

Tomas Eneroth säger att det inte ens är 5 procent. Men med det tidigare systemet var det 0 procent. Man var förpassad i långtidssjukskrivning som passivt ledde till att man flyttades över i förtidspension och sedan levde under de ekonomiska betingelserna resten av livet.

Nu kan man i stället komma in i arbete genom olika åtgärder. Siffran som jag nämnde i mitt anförande och som vi fick styrkt i dag av Försäkringskassans ledning var att av de 36 000 som kommit till ALI hade 14 procent kommit in i någon form av arbete, allt från timanställning till heltidsarbete. Det var 18 procent som var i arbetslivsinriktade åtgärder med syfte att komma till ett arbete. Då kan man dessutom komma i åtnjutande av jobbskatteavdraget.

Det är att satsa på människor, Tomas Eneroth. Det är att satsa på förstärkt inkomst och på att människor blir mindre beroende av politiker och deras bidragssystem.

Det här är en viktig reform som gagnar utvecklingen att komma från ohälsa och sjukdom till arbete, med den ökning av självkänsla och den förstärkning av den egna ekonomin det innebär.

Jag sade också att regeringen på olika sätt har försökt prognostisera kostnaderna för den förbättring vi gjort av sjukförsäkringen. Det fanns tilläggsekonomi för detta både i budgetpropositionen i höstas och nu i vårpropositionen inför det beslut vi debatterar i dag och förhoppningsvis kommer att fatta i nästa vecka. Jag litar på att man har räknat fram dessa siffror på departementet på ett korrekt sätt.

Anf. 111 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! Då står vi äntligen här för att debattera inför beslutet om att genomföra den lagändring som Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tog initiativ till. Vi ska besluta om en lagändring i enlighet med riksdagens tillkännagivande att en försäkrads arbetsförmåga vid den tidpunkt då han eller hon har haft sin arbetsförmåga nedsatt i 180 dagar ska prövas mot sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden i stället för mot den reguljära arbetsmarknaden.

Det är nästan ett år sedan vi i denna kammare fattade beslut om det. Det var i juli förra året efter att vi hade tagit ett utskottsinitiativ i socialförsäkringsutskottet. Vi begärde att regeringen snarast skulle återkomma till riksdagen med ett förslag som kunde träda i kraft från den 1 januari 2012.

Vi har hört Tomas Eneroth berätta om alla turer i historien, så jag ska inte upprepa det. Men det är märkligt att det behövdes så många turer för att kunna fatta ett beslut som gör det mer rättssäkert i bedömningen av arbetsförmåga.

Det gör mig förvånad att Moderaternas Finn Bengtsson försöker framhäva att besluten som togs 2008 var avgörande för att minska ohälsotalen och sjukskrivningarna. Vid en genomgång från Försäkringskassan på utskottet i dag såg vi nämligen en graf som visade att sjuktalen började minska 2003. Grafen föll sakta i samma takt nästan hela tiden från 2003 över 2008 och fram till i dag. Dock har sjukskrivningstalen vänt upp igen den senaste tiden eftersom många utförsäkrade kommer tillbaka till sjukförsäkringen.

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

Alla de som drastiskt blev utkastade ur försäkringen har drabbats av de förändringar som gjordes 2008.

Försäkringskassan sade redan i april 2010: Vi är på väg åt rätt håll. Vi är på väg ned. Gör inte den här gigantiska förändringen nu.

Men den gjordes ändå.

Många är de med psykiatriska diagnoser och många är de som har blivit utförsäkrade och som ju som sagt kommit tillbaka igen i försäkringen.

Bland det totala antalet som blir sjukskrivna råder det fortfarande en väldigt skev könsbalans. Över 60 procent av de sjukskrivna är kvinnor.

De som har utförsäkrats har knuffats in i åtgärder. Det visar bara att Moderaterna själva har hamnat i den återvändsgränd i arbetsmarknadspolitik som uppstår när människor bollats över till Arbetsförmedlingen och i stället fastnat i fas 3.

Många är de människor som kan vittna om åtgärder i fas 3. Jag träffade för en tid sedan en person som är inne på sin tredje sväng i fas 3. Han har inte fått något nytt jobb, men utförsäkrad är han likväl.

När vi nu fattar beslut om denna lagändring är det viktigt att vi gör det utifrån att tidigare förarbeten och utvecklad praxis alltså är vägledande för tolkningen av det föreslagna begreppet.

I proposition 1996/97:28, där begreppet infördes, skrev man bland annat: Vad som kan anses vara normalt förekommande arbeten påverkas av faktorer som inte är statiska. Med den övergripande benämningen normalt förekommande arbeten kan tillämpningen anpassas till förändringar på arbetsmarknaden utan att reglerna behöver ändras.

Att partierna i alliansregeringen egentligen inte vill använda det mer rättssäkra begreppet normalt förekommande arbete är uppenbart.

Nej, det är inte helt perfekt, men utvecklingen sedan rehabedjan infördes förskräcker. Ni har försökt tona ned skillnaden, men det finns rättspraxis, bland annat ett avgörande mål från Regeringsrätten – numera Högsta förvaltningsdomstolen – som den 8 april 2008 tog upp ett mål som avser lagstiftningen före den 1 juli 2008. Där anförde kammarrätten: Enligt kammarrättens mening får det anses ligga närmast till hands att anta att med ”normalt förekommande arbeten” avses vanliga arbeten på arbetsmarknaden där en försäkrads arbetsförmåga kan tas till vara i full eller närmast full omfattning. Ett sådant arbete innebär krav på normal prestation där ringa eller ingen anpassning kan väntas förekomma med hänsyn till funktionshinder eller medicinska besvär hos en arbetstagare.

Försäkringskassan överklagade men Regeringsrätten instämde i kammarrättens bedömning och tog därmed avstånd från vad Försäkringskassan anförde. Det innebär att det finns en definition och att prövningen ska ske på det sätt som fastställts i praxis och som står i de förarbeten som gjordes inför införandet av lagen.

Det vi nu diskuterar visar hur nära sjukförsäkring och arbetsmarknad hänger ihop. Att vi fortfarande har Försäkringskassan i ett stuprör, arbetslöshetsförsäkringen i ett annat och Arbetsförmedlingen i ett tredje gör det inte lättare för individer som har blivit sjuka eller arbetslösa eller för den delen sjuka och sedan arbetslösa på grund av att de blev sjuka.

I den pågående parlamentariska socialförsäkringsutredningen kommer Miljöpartiet att driva på för en helhetssyn och bättre samordning. Vi håller med; målet är att alla människor ska kunna försörja sig själva. Men

alla kan vi drabbas av sjukdom eller bli arbetslösa. Därför vill vi på sikt se *en* försäkring som gäller vid både sjukdom och arbetslöshet.

Redan 1955 infördes en allmän sjukförsäkring. Argumentet var tydligt, nämligen att skapa ett inkluderande och jämlikt system för människor vid sjukdom. Alla skulle omfattas av trygghetssystemen och de skulle finansieras via skatten.

Framtidens socialförsäkring måste vara modern, enkel, solidarisk och trygg. Folk måste få tillbaka förtroendet och trygghetskänslan. Det är viktigt att man kan känna tillit och inte misstänkliggörs när man är i behov av stöd.

Vi vill se ett trygghetssystem med en dörr in som finansieras gemensamt av alla, även av den som inte tror sig kunna bli arbetslös eller sjuk. Att vi nu ändrar till ett mer rättssäkert begrepp – normalt förekommande arbete – är ett steg i rätt riktning, men arbetet måste fortsätta för en bättre socialförsäkring där människor sätts i fokus – en försäkring som fungerar såväl för undersköterskan och metallaren med fast anställning som för den som bara har kunnat få ett vikariat eller den som har ett så kallat ring-och-spring-arbete och ännu inte har fått en fast förankring på arbetsmarknaden. Det är viktigt att vi gör en socialförsäkring där de begrepp som används är sådana som människor kan förstå och lita på så att man vet vad som gäller. Ett viktigt steg som vi snart kan fatta beslut om här i kammaren är att gå tillbaka till lagändringen. Men det är bara *ett* steg. Det behövs många fler förändringar för att vi ska få ett bra trygghetssystem som fungerar för alla.

Anf. 112 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Gunvor G Ericson inledde sitt anförande med att ifrågasätta att alliansregeringens reform på området med sjukförsäkringen hade någon betydelse för de nu historiskt låga sjuktagen. Det anfördes som argument att sjuktagen började sjunka redan 2003, att det fortsatte så och att reformen bygger på detta och att det skulle ha inletts tidigare.

Det är riktigt att Göran Persson utsåg Anna Hedborg till utredare för att ta fram det förslag som vi sedan genomförde och som ni nu av någon anledning inte tycker är något att stå upp för. Det har ändå gett de här låga sjuktagen. Det fanns en väsentlig skillnad. Samma regering sänkte ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen 2003. Det har naturligtvis delvis påverkat sänkta sjuktal. Det är lustigt att höra från talarstolen att det bara är vi som sänker nivåerna; det gjorde den socialdemokratiska regeringen också. Jag menar att det har påverkat detta.

En viktigare faktor är att samtidigt som man sänkte sjuktagen 2003 fram till dess att man började arbeta med den här reformen efter utredningen 2006, ökade förtidspensioneringarna. Man gled över från sjukförsäkring till förtidspensionering. Det ser då ut som om sjuktagen sjunker. Nu sjunker både sjuktagen och förtidspensionerna. Det är alltså en sann minskning av utanförskap på grund av sjukdom. Rehabiliteringskedjan spelar en stor roll och att man har fasta tidsgränser när man bedömer arbetsförmåga och styr om den långtidssjukes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Jag vill nog påstå att den beskrivning som Gunvor G Ericson gör ger sken av något som inte stämmer. Den verkliga sänkningen av ohälsotalen

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

här i landet har skett efter den genomförda sjukförsäkringsreformen på förslag av en tidigare socialdemokratisk socialförsäkringsminister.

Anf. 113 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det stämmer att det inte längre är så många som får sjukförsäkring och att det inte längre är så många som blir förtidspensionärer. Men faktum är att det är fler som nu står helt utan någon som helst försäkring. Det är ett av svaren.

Genom att utförsäkra försätter man någon i verkligt utanförskap. Man har gått från det som ni kallade utanförskap, nämligen att man var i en försäkring och blev sjukförsäkrad eftersom man inte hade möjlighet att få jobb. Ni har infört ett jobbskatteavdrag som ökar skillnaderna för dem som har kunnat få ett jobb som de kan klara av med sina förutsättningar. Det är allvarligt att de som har en funktionsnedsättning och söker arbete i dag har svårare att få ett jobb än man hade tidigare.

I december 2004 röstade Miljöpartiet tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna här i riksdagen igenom att vi skulle ha en parlamentarisk socialförsäkringsutredning. När ni kom till makten valde ni att inte tillsätta den utredningen. I stället drev ni igenom flera förslag utan bred enighet. Tyvärr har det skett på många människors bekostnad. Det är olyckligt att vi inte kan få en bred samsyn i socialförsäkringen. Det ni har åstadkommit är att ni har offrat många människor. Det beklagar jag.

Anf. 114 FINN BENGTSSON (M) replik:

Herr talman! Jag blir lite förvånad över Gunvor G Ericsons resone-
mang. Hon inleder sitt anförande med att tala om att sjuktalen sjunker
precis som tidigare. Det är i allt väsentligt positivt. Som svar på min
fråga säger Gunvor G Ericson: Det är väl ingen fördel att sjuktalen sjun-
ker. Ni lämnar ju folk i sticket.

Det gör vi väl inte. Vi vill att de som har en långtidssjukskrivning el-
ler förtidspension, där man inte har uteslutit arbetsförmåga, får en rimlig
chans att prova detta i ett annat system, nämligen i Arbetsförmedlingens
regi. Därtill har vi skapat arbetslivsintroduktionen som en övergångsmöj-
lighet mellan sjukförsäkringen och ett möjligt inträde på arbetsmark-
naden i stället för att förpassa människor till förtidspension vilket är det
enda andra alternativet.

Om Gunvor G Ericson tycker att det är inhumant säger hon emot sig
själv när hon samtidigt gläds åt de sjunkande ohälsotalen.

Sverige ligger nu i nivå med jämförbara länder i resten av Europa och
världen. Min fråga till Gunvor G Ericson är: Är det bättre att sträva efter
att Sverige ska ha dubbelt så många och dubbelt så långa sjukskrivnings-
tider som andra jämförbara länder?

Har vi så olika arbetsmarknader? Eller är vi så mycket sjukare i detta
land? Är vi så lite friska? Naturligtvis säger jag detta retoriskt eftersom
vi inte är det. Vi är ett friskt folk, och det gäller att ta till vara på varje
arbetsförmåga som finns. Det handlar inte bara om ekonomi, Gunvor G
Ericson, alltså att Sverige står starkare ju fler som arbetar och betalar
skatt och att vi därför långsiktigt kan trygga dessa viktiga socialförsäk-
ringssystem. Det handlar också om människans egenvärde, att känna tillit

till sin egen kapacitet, att ha en egen inkomst och vara oberoende av politikernas goda vilja att ge allmosor.

Jag tycker att det är mycket anmärkningsvärt att Miljöpartiet har en så konstig retorik.

Anf. 115 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det stämmer att det inte bara handlar om ekonomi. För att man verkligen ska få ett hållbart samhälle räcker det inte med bara ekonomiska styrsystem och incitament. Man måste också ge människor förutsättningar att kunna växa.

En av Miljöpartiets visioner är att ge människor förutsättningar att kunna bygga sitt eget liv, inte att dra undan mattan under fötterna på dem. Vi har en långsiktig vision om ett hållbart samhälle som hänger ihop både ekologiskt, socialt och ekonomiskt och inte enbart ekonomiskt, som Moderaterna tycks tro.

Över hälften av dem som har kommit in i denna arbetslivsintroduktion har faktiskt varit tvungna att gå tillbaka till sjukförsäkringen igen.

När det gäller andra länder kom det en intressant rapport för en tid sedan som visar att Tyskland, Holland och Finland har ett system med en dörr in. Man har inte olika stuprör för sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och försörjningsstöd.

Det som man också har åstadkommit är att övervältra kostnader från staten till kommunerna när fler och fler söker socialbidrag. 40 procent av dem som söker socialbidrag gör det på grund av att de inte har någon ersättning för att de är arbetslösa. Det innebär att kommunerna måste prioritera i sin verksamhet. Är det skolan, är det omsorgen eller vad är det som de ska prioritera för att finansiera de ökade socialbidragskostnaderna? Därför är det smart med ett hållbart system med en dörr in.

Anf. 116 ULF NILSSON (FP):

Herr talman! För sex, sju eller åtta år sedan hade vi en mycket livlig debatt om sjukförsäkringarna i Sverige. Då handlade det om hur vi skulle kunna hjälpa fler människor tillbaka från långa sjukskrivningar. Hur skulle vi kunna komma ifrån de långa passiva sjukskrivningarna där många människor varje månad utan stöd och åtgärder fick det allt svårare att komma tillbaka till arbete? Man talar om att Sverige hade ungefär 750 000 människor i långtidssjukskrivning eller förtidspensionering. Det var unga människor som aldrig kom in i ett riktigt jobb, det var människor med psykiska besvär som i stället för att få rehabilitering lämnades till ett liv utan arbete, och det var människor som bodde i län i Sverige med hög arbetslöshet som sjukskrevs eller förtidspensionerades.

Vi får inte glömma alla i det gamla systemet som snabbt faktiskt utsortades till ett passivt liv utanför arbete och social gemenskap. Vi får inte heller glömma alla som inte fick rehabilitering på många månader eller år. Och glöm inte det som nämndes tidigare, nämligen att 140 människor om dagen, när det var som värst, förtidspensionerades.

Under dessa år var det bråttom att göra något radikalt för att stoppa just utsorteringen av människor som tappade fotfästet i arbetslivet.

Visst har en del detaljer i reformen fått rättas till. Så är det ofta. Men det hade inte varit bättre att vänta. Tvärtom hade det varit oförlåtligt att inte göra något åt den katastrofala situationen med sjukskrivningarna.

När allianspartierna 2006 och 2007 presenterade den nya rehabiliteringskedjan med tydliga tidsgränser blev det mycket oro och rädsla. Det är naturligt eftersom det alltid är dramatiskt när det blir stora förändringar i något så viktigt som socialförsäkringarna.

Vi från Folkpartiet har alltid haft utgångspunkten att det behövs aktiv rehabilitering men att sjuka människor också måste ha en trygg försörjning. Det har varit utgångspunkten i vårt arbete med sjukförsäkringarna.

Nu efter sex år kan vi se att det som helhet har blivit ett positivt resultat. Men vissa ändringar och förbättringar har fått göras. Men vad vi än säger är det faktiskt så att allt fler människor hittar en snabbare väg tillbaka till ett aktivt liv med studier eller arbete. Sjukskrivningstiderna har förkortats rejält, och Sverige är nere på normalnivå när det gäller sjukskrivningstider. Likaså har skillnaderna mellan olika geografiska delar av Sverige minskat kraftigt. Det beror framför allt på att rehabilitering och arbetsträning sätts in tidigare än förut, att stora resurser har satsats på sjukvården och att sjukskrivningen inte längre bara innebär passivitet.

Det finns som bekant tidsgränser i den nya sjukförsäkringen när man gör en individuell prövning av arbetsförmågan. Just efter 180 dagars sjukskrivning gör Försäkringskassan den första prövningen mot hela arbetsmarknaden. Som vi har hört är det just denna prövning efter 180 dagar som dagens debatt egentligen handlar om. I själva verket är det ytterst få – det måste nämnas – som får sjukpenningen indragen på grund av prövningen efter 180 dagar. De allra flesta har fått tillbaka sin arbetsförmåga på kortare tid. Om man inte har blivit frisk väntar man antingen på operation eller på behandling som gör att man så småningom kan återvända till sitt vanliga jobb. Då får man givetvis också fortsatt sjukpenning. Eller också är man tyvärr så sjuk att arbete inte är att tänka på, och då får man givetvis också sin sjukpenning. Vi konstaterar när det gäller bland annat de siffror som vi fick redovisade i dag att närmare 90 procent av de sjukskrivna har lämnat sjukskrivningen före 180 dagar.

Oppositionen hävdade tidigare att dagens prövning efter 180 dagars sjukskrivning innebär att många får sin sjukpenning indragen. Statistiken visar att det är helt fel. Normalt sett får alla sjuka fortsatt sjukpenning efter 180 dagar om de vill ha det.

Lagstiftningen är faktiskt mycket tydlig. Sjuka människor med behov av rehabilitering har en minst lika trygg försörjning som tidigare.

Oppositionen är numera inte emot denna prövning. Det var man från början. Dagens debatt handlar om hur man ska formulera begreppet arbetsförmåga. Ska arbetsförmågan prövas mot, som det heter i dag, den reguljära arbetsmarknaden, eller ska förmågan prövas mot så kallat normalt förekommande arbeten, som oppositionen vill? Det är svårt, tror jag, för vem som helst att förstå skillnaden mellan dessa begrepp. Jag har inte hört någon i oppositionen som har kunnat förklara den.

Till exempel Försäkringskassan, som får betraktas som en expertmyndighet i denna fråga, menar att skillnaden har en mycket begränsad betydelse. Däremot har Försäkringskassan i sin utredning kommit fram till att det behövs ett nytt och betydligt bättre begrepp för att beskriva hur man prövar arbetsförmåga. Enligt Försäkringskassan ska ett sådant nytt begrepp innehålla ett uttryck som handlar om medicinska förutsättningar för arbete. Men det ska inte innehålla ordet arbetsmarknad.

Båda dessa begrepp som vi har diskuterat och som oppositionen har tagit ett utskottsinitiativ om är ganska otydliga och svåra att definiera. Jag har inte hört någon säga vad skillnaden blir, och vilken typ av arbeten som man nu inte kommer att behöva söka eller kommer att behöva söka.

Naturligtvis tycker vi i Folkpartiet att det egentligen är ganska onödigt att införa ett nygammalt begrepp som inte på något avgörande sätt skiljer sig från dagens. Men som vi har hört är det en majoritet med de rödgröna och Sverigedemokraterna som vill ha denna ändring av formuleringen, och därför gör regeringen rätt när man nu går denna riksdagsmajoritet till mötes.

Samtidigt har regeringen påbörjat ett arbete med att förtydliga vad som egentligen menas med arbetsförmåga. Jag ser fram emot att riksdagen får ta ställning till ett nytt och bättre förslag redan nästa år.

Herr talman! Vi i Folkpartiet är tydliga med att sjukförsäkringen måste prioriteras i politiken och i statens budget.

Det är viktigt att den hörnsten som socialförsäkringarna utgör i vårt välfärdssystem inger förtroende. Just beslutet om det vi diskuterar här i dag kommer inte att göra stor skillnad vare sig till det bättre eller till det sämre. Däremot kan vi se fram emot att regeringen, vi allianspartier och förhoppningsvis även andra partier i riksdagen fortsätter arbetet med att utveckla hur just arbetsförmågan på ett rättvist och rättssäkert sätt ska bedömas.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 117 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Ulf Nilsson säger att beslutet om det vi diskuterar här i dag inte kommer att leda till någon skillnad. Det är fascinerande. Ulf Nilsson och hans allianskamrater har ju ägnat mer än ett år åt att ivrigt försöka förhindra det här beslutet, åt att obstruera och se till att vi kallas till en extra riksdag. Dessutom har det hävdats att det här kostar 2,4 miljarder. Det är dock inte det jag hade tänkt säga.

I förra replikskiftet sade Ulf Nilssons allianskollega Finn Bengtsson att man inte ska ha allmosor till de sjukskrivna med bidrag från politiker. Jag som tycker att sjukförsäkringen är en försäkring – det handlar om ersättningar, inte om bidrag; man avstår en del av lönen för att betala en social försäkring – finner det gjorda påståendet anmärkningsvärt.

Min fråga får därför bli: Delar Ulf Nilsson Finn Bengtssons uppfattning om att det här handlar om allmosor från politiker?

I sammanhanget ska det påpekas att av de sociala avgifter till vilka vi avstår en del av vår lön för att finansiera vår gemensamma försäkring går nu mer än en tredjedel till annat än till vår sjukförsäkring. Sjukförsäkringen går nämligen med vinst, med ordentliga överskott. Men de pengarna går inte till rehabilitering, inte till omställning eller till annat som hade varit rimligt för att upprätthålla en bra arbetslinje och en väl fungerande försäkring. Nej, de pengarna går till annat.

Det har gjort att väldigt många, inte minst bland TCO:s medlemmar – lärare, sjuksköterskor och poliser – hamnar i ett läge där de måste ta kompletterande försäkringar. Det räcker alltså inte att bara ha en social-

försäkring som man betalar via lönen. Dessutom måste man betala en privat försäkring.

Ett sätt att komma ifrån detta vore att höja taken, någonting som Folkpartiet tidigare har tyckt vara ett väldigt viktigt förslag. Tycker ni i Folkpartiet fortfarande att taken i sjukförsäkringen ska höjas?

Min sista fråga kan jag vänta med till min nästa replik.

Anf. 118 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Det är lite svårt att debattera när Tomas Eneroth kommenterar vad en annan talare sagt. Jag uppfattade inte att Finn Bengtsson i sin replik hade nämnda åsikt.

Självklart är vi, både i Alliansen och förhoppningsvis i alla partier i riksdagen, överens om att sjukförsäkringen är just en försäkring. Människor som bor och vistas i Sverige har rätt till försäkringen. Det är självklart, och det är min och naturligtvis hela Alliansens utgångspunkt.

Sjukförsäkringen är någonting som man har rätt till, och det handlar inte om allmosor.

Beträffande begreppet "normalt förekommande arbete" när det gäller den reguljära arbetsmarknaden vill jag minnas att vi från olika myndigheter fått tre olika tolkningar av innebörden. Jag tillhörde aldrig dem som bestämde sig för vilken tolkning från myndigheterna som var den korrekta, utan jag nöjde mig med att konstatera att det var mycket osäkert om det skulle bli någon större skillnad med begreppet här.

Som vi under utskottsredovisningen i dag hörde tolkade generaldirektören hos Försäkringskassan – vi får se hur det blir – att det blir en ytterst liten skillnad när det gäller de här begreppen.

Sammanfattningsvis: Det är onödigt att göra en sådan här förändring när vi har ett så stort arbete med att fortsätta att utveckla sjukförsäkringen. Det är mitt argument för att inte ha stött den föreslagna förändringen. Ändå accepterar jag den eftersom jag inte tror att den i någon större utsträckning kommer att skada.

När vi går vidare med sjukförsäkringen kommer vi i Folkpartiet att genom våra representanter i den parlamentariska utredningen återkomma till många av de förslag som vi har i vårt partiprogram och så vidare. En av de principer som vi står bakom är att det ska vara högre tak än som är fallet i dag i sjukförsäkringen. Ca 80 procent av befolkningen ska ha 80 procent av sin inkomst försäkrad.

Anf. 119 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Ulf Nilsson för klargörandet här. Jag uppskattar att Folkpartiet står fast vid att det är fråga om försäkringsersättningar, inte bidrag, och att man ställer sig bakom kravet på 80 procents ersättningsnivå och att taken behöver höjas.

Det vore bra om vi i en allmänpolitisk debatt kunde hitta ett debattklimat i Sverige där också Folkpartiet utåt skulle kunna tycka och argumentera för detta. Det är kanske så att blockpolitiken är på väg mot en upplösning och att vi då skulle hitta ett läge i riksdagen för att få en majoritet även för att höja taken. Vem vet? Drömma kan man ibland göra. Men jag inser att Folkpartiets utrymme i alliansregeringen har varit relativt begränsat.

Jag tänker uppehålla mig vid frågan om det medicinska arbetsmarknadsbegreppet eftersom det utredningsarbete som pågår inom Försäkringskassan förvisso är intressant. Men det väcker också en del uppmärksamhet och förvåning när man väljer att helt och hållet exkludera arbetsmarknadsbegreppet från en försäkring som har som huvuduppgift att reglera förutsättningarna för att vara på arbetsmarknaden om man drabbas av sjukdom eller arbetslöshet.

Det har lett till att vi i första skedet tycker att det är väldigt angeläget att arbetsmarknadens parter involveras i det arbete som Försäkringskassan nu genomför.

Eftersom det på partssidan pågår ordentliga diskussioner om omställningsavtal och eftersom det här i grunden handlar om arbetsmarknadens funktionssätt blir min andra fråga: Delar Ulf Nilsson uppfattningen att arbetet med att titta på den nya arbetsförmågeprövning som Försäkringskassan arbetar med också djupt måste involvera arbetsmarknadens parter och ta hänsyn till dess synpunkter och ställningstaganden när det gäller hur man framöver ska kunna hantera arbetsförmågeprövningen?

Anf. 120 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag anser att arbetet med att förbättra begreppet för hur man prövar arbetsförmågan naturligtvis ska diskuteras brett. Jag lägger mig inte i detaljer. Försäkringskassan bedriver sitt arbete, och jag utgår från att man har kontakt med både arbetsmarknadens parter och andra som kan ha synpunkter på detta.

Jag utgår från att det blir en bred remissomgång när regeringen så småningom kommer med sitt förslag. Utan att gå in på detaljer blir mitt svar att det naturligtvis är viktigt att lyssna på alla som på något sätt har att göra med arbetsmarknaden och som har synpunkter på hur arbetsförmågebegreppet ska tolkas.

Angående Folkpartiets inställning till taken i sjukförsäkringen vill jag säga att vi tycker att vi fått igenom väldigt mycket av det vi tillsammans med övriga allianspartier gick till val på när det gäller att förbättra sjukförsäkringen och vända utvecklingen från en passiv till en aktiv sjukförsäkring och att garantera människor en trygg ersättning när de är sjuk-skrivna och så vidare.

Men i samband med Socialförsäkringsutredningen och i andra sammanhang kommer vi att mycket tydligt visa att vi fortfarande håller på grundprincipen: Det ska finnas ett inkomstbortfallsskydd som bör gå högre upp i löneklasserna än det gör i dag. Det är *en* viktig sak, alltså inte den enda. Vi tycker att de förbättringar som jag i mitt anförande talade om och som gjort att fler arbetslösa i stället för att döljas bakom sjukförsäkringen har kommit in i ett aktivt liv och rehabiliterats.

Utifrån Tomas Eneroths kritik tycker jag mig höra att ni egentligen inte längre vill ändra så mycket i grundprinciperna i den nya sjukförsäkringen.

Anf. 121 GUNVOR GERICSON (MP) replik:

Herr talman! I sitt anförande tog Ulf Nilsson upp att det inte är fler som har nekats sjukpenning. Men jag har inte talat om att fler har nekats sjukpenning, och jag har inte hört någon annan i debatten heller nämna det.

Det vi har tagit upp är det faktum att fler har blivit helt utan försäkring – alltså inte att man inte beviljats försäkring utan att man uppnått tidsgränser och därmed blivit utförsäkrad eller blivit prövad mot hela den reguljära arbetsmarknaden och därmed inte fått möjlighet att fortsatt finnas i sjukförsäkringen.

Det är den kritiken vi tagit upp. Det gäller alltså inte att man nekats utifrån den bedömning som gjorts rent allmänt. Där stämmer siffrorna; det är en väldigt liten del. Men det är de facto många som har blivit utförsäkrade.

Jag har en fråga till Ulf Nilsson. Han sade i sitt anförande att det är onödigt att införa förändringen. Likaså skrev Ulf Nilsson i sin blogg i december, när vi också diskuterade frågan, att det är oseriösa förslag om sjukförsäkringen. Det här är ändå en lagtext som har funnits tidigare, där det finns rättspraxis och där det finns förslag om hur man kan genomföra detta på ett mer rättssäkert sätt än i dag i väntan på något annat.

Ska vi tolka det som att ni i Folkpartiet är nöjda med hur det fungerar i dag?

Anf. 122 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att sjukförsäkringen fungerar oerhört mycket bättre i dag än för sex sju år sedan. Jag håller med om vad Gunvor G Ericson sade tidigare, nämligen att det hade startat en debatt och ett arbete i frågan redan innan Alliansen fanns. Samtidigt gjorde man ingenting åt till exempel förtidspensioneringarna.

Kort sagt fungerar sjukförsäkringen bättre i dag. Flera hundra tusen människor är tillbaka på arbetsmarknaden. Alla har inte fått ett arbete, men de är aktiva, utbildar sig, rehabiliterar sig eller har fått ett arbete.

Bland dem som provas för arbete efter lång tids sjukskrivning brukar man säga att hälften kommer tillbaka till sjukförsäkringen. De har prövats och fått en chans. Men det är faktiskt hälften som inte kommer tillbaka till sjukförsäkringen fastän de skulle ha rätt till det om de var sjuka. De har antingen arbete, utbildar sig eller är aktiva på annat sätt. De människorna fick aldrig den chansen i det gamla systemet.

Även om det ständigt finns förbättringar att göra kan vi med gott samvete säga att det har blivit bättre. Vi har sett i redovisningen i dag att de förändringar som genomfördes vid årsskiftet har lett till att fler individuella undantag görs från att behöva genomgå arbetsprövning om situationen är besvärlig för den enskilde.

Likaså har vi sedan årsskiftet försökt lösa frågan om ersättningar. Det var en liten grupp människor som drabbades av dåliga ersättningar när de kom till arbetsprövningen, de så kallade nollklassade. Där har också regeringen genomfört en välkommen förändring.

Vad blir det för skillnad, Gunvor G Ericson, med det nya arbetsförmågebegreppet? Vilken typ av arbeten kommer man att inte behöva söka?

Anf. 123 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det är inte vår sak att exakt tala om vilka arbeten det är fråga om. Ulf Nilsson vet mycket väl att vi politiker inte kan säga det. Däremot finns utarbetad rättspraxis. Det finns förarbeten som kan användas. Det är den tydliga skillnaden mellan de två begreppen. Jag re-

dogjorde i mitt anförande för att det finns en regeringsrättsdom från den 8 april 2008.

Jag tycker inte att Folkpartiet tydligt framför vad ni vill. Ni säger att ni är nöjda och att ni tycker att det fungerar bättre, men att det kan behövas en liten justering. Problemet är att med redan gjorda regeländringar är det fler i dag som inte får vara med i försäkringen över huvud taget eftersom möjligheten till tillfällig sjukersättning har tagits bort. Det är fler i dag som blir nollklassade. Reglerna för nollklassade gäller bara de som fanns med i sjukförsäkringen innan 2008. De nytillkomna, till exempel studenter som inte har hunnit upparbeta en ersättningsgrundande inkomst, får inte vara med i försäkringen eftersom de är nollklassade. De hinner inte komma in på arbetsmarknaden och får därmed inte en försäkring.

Miljöpartiets utgångspunkt är att människor kan och vill om de ges förutsättningar. Trygghet föder kreativitet. I Folkpartiet brukar det finnas en socialliberal ådra där man också talar om människors möjligheter om de ges förutsättningar. Jag tror inte att så många människor känner igen sig i beskrivningen att socialförsäkringssystemet, som det fungerar i dag, verkligen ger den möjligheten. Kan Folkpartiet tänka sig att förändra sjukförsäkringen, Ulf Nilsson, så att fler får komma in i systemet, även de som inte har ett fast arbete?

Anf. 124 ULF NILSSON (FP) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns en hel del att diskutera om hur vi ska ordna trygghet och hjälp att komma tillbaka till ett liv för människor som av olika skäl är utanför både arbetsmarknad och försäkring. Lösningen är inte att tricksa med sjukförsäkringen och kalla människor sjuka som inte är sjuka utan som är arbetslösa eller av olika skäl har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Det finns naturligtvis all anledning att i Socialförsäkringsutredningen och i andra sammanhang hitta olika sätt att hjälpa människor som har hamnat utanför arbetsmarknaden att komma tillbaka. Den diskussionen måste fortsätta, men lösningen är inte att kalla arbetslösa sjukskrivna om de inte har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Det är en viktig utgångspunkt.

Jag konstaterar att vi får inget svar på vad den nya formuleringen om arbetsförmåga innebär. Naturligtvis kan varken Gunvor G Ericson, jag eller någon annan i detalj redogöra för det, men det skulle vara roligt att få något grepp om det. Inte ens Försäkringskassan har kunnat visa på det. Visst har formuleringen använts förut, men kommer det att bli någon skillnad som gör att man kan säga att människor kommer att få större möjlighet att bli sjukskrivna eller tvärtom? Vi har inte hört någonting av er politiskt i dag och vi har inte hört något från annat håll heller.

Jag tror inte att det beslut vi ska fatta blir särskilt dramatiskt, men det är lite onödigt arbete att fatta beslut som man inte har en aning om vad det kommer att leda till. Jag ser fram emot att vi kan fatta ett riktigt beslut om något år när Försäkringskassan har lämnat sin färdiga utredning om arbetsförmågebegreppet.

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

Anf. 125 SOLVEIG ZANDER (C):

Herr talman! Jag tillhör Alliansen, och jag ställer naturligtvis upp på det särskilda yttrande som Folkpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna har till betänkandet. Jag accepterar givetvis också det beslut vi kommer att fatta, men jag har några frågor i samband med detta.

Jag undrar om jag har förstått rätt, herr talman, nämligen att oppositionen – jag kanske inte ska säga oppositionen utan jag ska räkna upp de olika partierna, det vill säga Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänstern och Sverigedemokraterna – har ingenting emot rehabiliteringskedjan. Man har ingenting emot att de fasta tidsgränserna fortsätter att gälla.

IFS, Inspektionen för socialförsäkringen, har tittat på fasta tidsgränser. IFS säger att rehabiliteringskedjan hittills inte har tillämpats fullt ut i alla ärenden. Tror de fyra partierna som nu har drivit igenom förändringen att det kommer att bli bättre med det nya beslutet? Jag tror det naturligtvis inte.

IFS säger också i rapporten att det finns skillnader i tillämpningen mellan de lokala försäkringscentrumen i fråga om 180-dagarsregeln och prövningen mot arbetsmarknaden. Kommer det att bli bättre på den punkten nu? Det här handlar om rättssäkerheten, förutsägbarheten, att människor ska veta vad de har att rätta sig efter, likhet inför lagen. Kommer dessa frågor att med det nya beslutet bli bättre? Nog måste det väl vara så att när vi fattar nya beslut i Sveriges riksdag ska det bli bättre än i dag?

Jag undrar också, precis som Ulf Nilsson alldeles nyss gjorde, vad normalt förekommande arbeten är. Om jag uppfattade det Gunvor G Ericson sade i sitt anförande rätt, uttryckte hon att det är någonting som varierar eftersom "normalt förekommande" inte är statistiskt över tiden.

Jag undrar också om Miljöpartiet och ni andra partier som har drivit igenom det här förslaget tycker att Försäkringskassan har fel när de säger att det inte kommer att bli någon skillnad.

Vad är normalt förekommande arbeten? Tillhör lönebidragsanställningar normalt förekommande arbeten? Eller är inte de statligt subventionerade arbetena normalt förekommande? Jag tycker att detta är mycket viktigt. Vi i Centerpartiet tycker att all sysselsättning och allt arbete som människor utför är viktigt eftersom det bidrar till samhällsutvecklingen.

Tomas Eneroth från Socialdemokraterna sade tydligt i sitt anförande att frågan om socialförsäkringen är viktig och att det finns mycket som ska förbättras på det området. Men i går när man presenterade sin vårbudget hörde jag inte ett enda ord nämnas om socialförsäkringen och vad som skulle förbättras i den.

Sedan tar man alltid fram alla dem som på ett eller annat sätt inte fått ut det de vill från sjukförsäkringen. Jag tycker att det är orättvist mot alla de personer som har fått en chans genom att provas på arbetsmarknaden. Jag, precis som ni andra, är ute och träffar personer på arbetsförmedlingar och försäkringskassor och kan vittna om alla dem som har fått en chans efter att ha varit sjukskrivna i många år.

För fjorton dagar sedan kom en arbetsförmedlare spontant fram till mig i Enköpings. Den personen sade till mig: Solveig, det roligaste är när jag har kunnat bidra till att personer som har stått långt från arbetsmarknaden har kommit tillbaka.

Varför pratar vi aldrig om dem som verkligen har fått hjälp med den nya sjukförsäkringen och det regelverk som vi här i Sveriges riksdag har infört?

Vi i Centerpartiet har pläderat för att det ska finnas ett tredje förslag på när man ska provas på arbetsmarknaden. Det är det förslaget vi väntar på nu. Det ska vara medicinska skäl som styr om en människa är färdig att stå till arbetsmarknadens förfogande.

I avvaktan på det förefaller det mig krångligt och inte riktigt sjyst mot Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och alla människor som berörs, att vi nu ändrar tillbaka. Det kommer ju att ta ett tag innan alla förstår att det är ett nytt regelverk som gäller. De fyra partier som har drivit igenom detta säger att det kommer att bli skillnad. Den skillnaden gör att det blir en osäkerhet. Att skapa en osäkerhet hos myndigheter och berörda människor är ingenting som jag och Centerpartiet företräder. Men när tredje part kommer i kläm, för det kommer att hända nu i osäkerhetens tidevarv, bryr sig uppenbarligen inte de fyra partier som har drivit igenom detta ett dugg om vad människor får stå ut med.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gunilla Nordgren (M).

Anf. 126 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det var en frän retorik från Solveig Zander, men den vittnar kanske om en viss okunskap om regelverket.

För det första är det inte en reservation ni har, utan det är ett särskilt yttrande. Ni står helt bakom det förslag som ligger här.

För det andra säkrställs rättssäkerheten i att återgå till ”normalt förekommande arbete” genom att det finns en prejudicerande dom i Högsta förvaltningsdomstolen. Det finns det inte när det gäller det begrepp som Solveig Zander stöder och som hon uppenbarligen är nöjd med. Det är till och med så att det finns hänvisningar till ett flertal praxisdomar och till förarbeten i betänkandet.

Detta innebär snarare en ökad rättssäkerhet och en förutsägbarhet. Det säger också juristerna på LO-TCO Rättskydd, företrädare för handikappförbunden och för många andra organisationer, till exempel TCO och andra, som känner att nu blir det äntligen någon ordning och reda till skillnad från den oreda som varit under tiden Alliansen experimenterat med sjukförsäkringen.

Alliansen har återkommande kommit in med oskälighetsregler och förändringar som har gjort att ingen riktigt vetat om man omfattas av sjukförsäkringen eller inte. Så fort det har varit en mediediskussion om att någon människa mitt i sin cellgiftsbehandling ställs på bar backe har några företrädare för Alliansen sagt att de här kantigheterna ska man absolut inte ställa upp på. Det måste man ändra. Sedan har man gjort en lite marginell förändring som inte har innefattat så många.

Vi ser effekterna av detta, nämligen en brutal misstro mot dagens sjukförsäkring. Den ligger lägst ned i alla undersökningar. I den senaste, välfärdsundersökningen, är förtroendet för sjukförsäkringen, och för den delen också för Försäkringskassan, oerhört lågt. Det ansvaret bär Solveig

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

Zander och de borgerliga politikerna eftersom de inte har tagit ansvar för att ha en försäkring som man kan lita på.

Snarare stärks nu rättssäkerheten, och snarare stärks också förutsättningarna att få förutsägbarhet. Det återstår att se om Försäkringskassans utredningsarbete sedan kommer att leda till en förändring. Jag hoppas och tror att man skulle kunna göra ett bredare arbetsförmågebegrepp som vi alla kan ställa upp på, men dit har vi en lång väg att vandra.

Är Solveig Zander verkligen nöjd med dagens sjukförsäkring? Det förvånar mig.

Anf. 127 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att be om ursäkt för att jag uttryckte mig fel. Jag vet naturligtvis att vi har ett särskilt yttrande och ingenting annat, men i debattens hetta använder man fel ord ibland. Det är inte meningen att man ska göra det.

Herr talman! Det är intressant att Tomas Eneroth säger att det finns en dom. Ja, det finns en dom, men det finns flera ärenden som ska upp till prövning. Vi vet ju att praxis utvecklas efter de prövningar man gör. Rättsväsendet fungerar inte så att man följer en exakt dom för tid och evighet.

Jag blir oerhört upprörd när Tomas Eneroth säger att det är en smärre förändring vi har gjort när det gäller personer som behandlades för sin cancer. Vi gjorde den förändringen för att tydliggöra att man inte ska stå till arbetsmarknadens förfogande när man mår bättre under en period i sin behandling. Vi gjorde den rättelsen snabbt eftersom det var viktigt att tydliggöra det som redan stod i betänkandet och det beslut som var fattat. Det här var viktigt. Det är inte meningen att människor i den situationen ska stå till arbetsmarknadens förfogande. Jag blir upprörd när man säger att det berörde få. Det menar inte de personer inom sjukvården som arbetar med just den patientkategorin. Det var oerhört viktigt. Där har Tomas Eneroth fel, herr talman.

Anf. 128 TOMAS ENEROTH (S) replik:

Herr talman! Det är skillnad på olika domar. Det här är en dom i Högsta förvaltningsdomstolen som tolkar vad begreppet "normalt förekommande arbete" innebär. Det är det som gör att den är vägledande och prejudicerande. Den kommer att vara en mycket tydlig vägledning när man ska tillämpa lagstiftningen även framöver. Det tycker jag är glädjande.

Man kan se detta med de cancersjuka på två olika sätt. För det första förvarnade såväl Försäkringskassan som handikappförhållanden, Läkareförbundet och många andra i remissomgången om att människor som genomgick cellgiftsbehandling skulle komma i kläm med det regelverk som hastades igenom och som Solveig Zander applåderade när det beslutades i riksdagen, men det struntade man i. När det sedan inträffade i verkligheten och aktuella ärenden kom upp till prövning genomfördes en marginell förändring som innebar att en del slapp att prövas på arbetsmarknaden när de genomgick cellgiftsbehandling. Men notera att formuleringen är: under den period i behandlingen då man mår bättre.

Vad talar vi om? Vi talar om människor som drabbas av cancer och genomgår cellgiftsbehandling och under den lilla period då man mår

bättre, då ska man inte provas. Det är hårt och strikt, och det är inte en fungerande arbetslinje så som ni tillämpar sjukförsäkringen. Det sätter människor med svåra sjukdomar i en oerhört svår situation.

Jag tycker att man någon gång under de här åren måste ha tagit intryck av det när man ser hur inte bara enskilda individer utan deras företrädare och organisationer återkommande säger: Ni måste inse att ni har en felaktig tillämpning av sjukförsäkringen!

Det här är ett område där jag trodde att det inte skulle vara någon politisk skillnad, för man kan tycka att det måste vara rent mänskligt att inse att människor som genomgår en cancerbehandling inte ska tvingas och förutsättas ta sig ut på arbetsmarknaden. Ändå har ni haft oerhört svårt att hantera detta.

Jag är förvånad över att Solveig Zander är så nöjd med sjukförsäkringen som har utförsäkrat 65 000 människor och sätter svårt sjuka människor både i en ekonomiskt bekymmersam situation och i en mycket svår situation när det gäller trygghet och möjlighet till rehabilitering.

Anf. 129 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Det är tiotusentals människor som har kommit tillbaka till arbetsmarknaden och har fått en andra chans tack vare sjukförsäkringsreformen som vi har genomfört.

När man är sjuk, om man så bara har ont i huvudet eller har influensa, och tar en huvudvärkstablett mår man bättre ett tag. Det är inte cyniskt eller elakt att säga att personer som genomgår behandlingar, till exempel cancerbehandlingar, mår bättre ett tag under sin behandling. Men det är inte meningen att de då ska stå till arbetsmarknadens förfogande, för de har ju en långvarig behandling framför sig.

Jag, om någon, är den första att säga att människor har rätt att vara sjuka när de är verkligt sjuka. Men samtidigt är det så att de brister som har funnits i sjukförsäkringen har vi från Alliansen på alla sätt och vis försökt medverka till att undanröja. Vi har verkligen medverkat till att exempelvis personer som var så kallat nollklassade och inte hade någon ekonomi när de överfördes till Arbetsförmedlingen och tillbaka till Försäkringskassan igen nu har fått sin ersättning.

Om jag tolkar Tomas Eneroth rätt, herr talman, vill man tillbaka till hur det var tidigare. Jag beklagar det, för det är de som har varit sjuk-skrivna och haft sjukersättning tillfälligt i 10–15 år som man vill ska få det likadant igen, och det ställer jag inte upp på. Man måste få en ärlig chans att veta vad regelverket gäller.

Anf. 130 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Solveig Zander ställde en fråga till mig om ett påstående som jag hade gjort i mitt inledningsanförande. Det jag och Miljöpartiet hänvisar till är inget allmänt tyckande. Det är ett citat från Regeringsrätten, numera Högsta förvaltningsdomstolen, den 8 april 2008 i mål nr 7437-06 som avser den lagstiftning vi i dag diskuterar. I RÅ 2008 ref. 15 anfördes följande av kammarrätten: ”Enligt kammarrättens mening får det anses ligga närmast till hands att anta att med ’normalt förekommande arbete’ avses vanliga arbeten på arbetsmarknaden där en försäkrads arbetsförmåga kan tas till vara i full eller närmast full omfattning. Ett sådant arbete innebär krav på normal prestation där ringa eller ingen

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

anpassning kan väntas förekomma med hänsyn till funktionshinder eller medicinska besvär hos en arbetstagare.”

Det här blev överklagat av Försäkringskassan, men Regeringsrätten instämde i kammarrättens bedömning och tog därmed avstånd från vad kassan anförde. Här beskriver man just vad man anser att det ska kunna vara för form av anpassning.

Nog tycker jag att man kan säga att det finns en definition på vad normalt förekommande arbete är. Därför blir jag ganska bekymrad när Solveig Zander försöker ställa människor mot varandra. Varje människa är unik. Det tror jag att Centerpartiet egentligen håller med om, eller hur?

Anf. 131 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! Centerpartiet håller med om att varje människa är unik. Det är därför som vi företräder den tredje benämningen när det gäller när man ska stå till arbetsmarknadens förfogande, nämligen att det ska vara de medicinska skälen som ska vara vägledande för om man klarar av ett arbete, det vill säga hur den enskilda människan verkligen mår. Det är det som ska vara vägledande.

Vi hade gärna sett att man hade väntat på den presentation som Försäkringskassan ska göra under våren nästa år då man ska lägga fram förslaget. Det är fyra år sedan domen 2008 föll, och det har hänt mycket sedan dess både på arbetsmarknaden och i regelverket över huvud taget.

En normal prestation att komma in på arbetsmarknaden igen är till exempel att få en utbildning. Man kanske måste lägga ned mycket jobb för att klara av det, men det som nu erbjuds från arbetsmarknaden och från Arbetsförmedlingen till dem som varit sjukskrivna och prövas är att de får möjlighet till ny utbildning och ny arbetsprövning. Det är för mig en normal prestation.

Gunvor G Ericson och oppositionen vill göra gällande att man ska återkomma precis till det som var innan den nya lagstiftningen hade trätt i kraft. Tycker Miljöpartiet att man ska kunna fortsätta att vara sjukskriven hur länge som helst om det inte finns något normalt förekommande arbete?

Anf. 132 GUNVOR G ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Om Solveig Zander hade lyssnat på mitt anförande skulle hon ha märkt att vi föreslår en helt ny försäkring där man slår samman sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen i en gemensam pott. Man har en pott pengar och erbjuder människor de insatser som behövs för att de ska kunna komma tillbaka till arbete. Det behöver inte betyda att man ska ha de strikta tidsgränser som finns i dag, utan att man gör en individuell bedömning utifrån varje människa.

Om man lyssnar på Solveig Zander kan man tycka att det här systemet fungerar ganska bra och att det bara handlar om några smärre förändringar. Det har tidigare talats här om nollklassade, och det kom till på grund av att vi i oppositionen i samband med att vi lyfte utskottsinitiativet om normalt förekommande arbete också lyfte upp att vi skulle införa ett regelverk så att vi inte helt lämnade de nollklassade i sticket. Vi lyckades få igenom det så tillvida att det gäller dem som förut har haft den tidsbegränsade sjukersättningen, men det gäller inte alla.

Jag tycker fortfarande att Solveig Zander behöver svara på frågan: Vad vill Centerpartiet? Ni säger att det finns ett tredje begrepp. Nej, det finns inget tredje begrepp. Det finns ett förslag från Försäkringskassan som säger att begreppet ”medicinsk” ska ingå och att begreppet ”arbetsmarknad” inte ska ingå. Menar Centerpartiet som tidigare värnade om grundtryggheten att det inte längre ska finnas?

Anf. 133 SOLVEIG ZANDER (C) replik:

Herr talman! För mig är det inte på något sätt en motsättning mellan det medicinska begreppet och grundtrygghet – absolut inte! När det gäller det här med strikta tidsgränser är Miljöpartiet inte emot att fasta tidsgränser och prövningen finns kvar, om jag förstår det rätt. Det, herr talman, ska vi inte fatta beslut om i dag.

Att vi från Alliansen inte gör någonting utan att vi bara gör förändringar och förbättringar på marginalen av den reform som vi har genomfört håller jag heller inte med om.

En av de viktiga saker som vi från Centerpartiet verkligen har företrätt är rehabiliteringen och att den kan påbörjas mycket tidigare i stället för att man följer de strikta tidsgränserna. Men vi från Centerpartiet skulle också vilja se att man i detta sammanhang införde någonting som benämns ”förrehabilitering”, det vill säga att personer får förberedas under sjukskrivningstiden för att återgå till arbete och prövas mot hela arbetsmarknaden.

Ytterligare en viktig del som vi från Centerpartiet vill jobba med är den sänkning av arbetsgivaravgifterna som vi nu har infört för personer som varit borta länge från arbetsmarknaden, bland annat på grund av sjukskrivning. Varför nyttjar inte arbetsgivarna den möjligheten? Det är väldigt viktigt att komma in på arbetsmarknaden. Där har vi en läxa att göra, och detta är en uppgift för oss att ta till oss.

Vi har alltså mycket att förbättra i den sjukförsäkring som finns. Men en återgång till det som var tidigare, då man kunde få vara sjukskriven år ut och år in, ställer inte Centerpartiet upp på.

(Applåder)

Anf. 134 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Förslaget om ett återinförande av begreppet ”normalt förekommande arbete” har debatterats i kammaren under så lång tid att vi sverigedemokrater till och med hunnit byta ledamot i socialförsäkringsutskottet. När jag har påmint mig om hur debatten förts vid tidigare behandlingar av ärendet i utskottet och i kammaren har jag insett att det utskottsinitiativ som ursprungligen satte i gång hela processen har resulterat i välbehövliga debatter, kanske något fler debatter än nödvändigt. Det var två nästan identiska debatter inom loppet av bara någon vecka förra sommaren. Debatten har handlat om det sätt på vilket utskottsinitiativet togs, hur frågor har beretts och inte minst vem som samarbetat mest med fel parti. Det sistnämnda har det dock inte talats så mycket om i dag.

Men riksdagspartierna har ändå åstadkommit någonting. Det råder ingen tvekan om att det fanns problem med sjukförsäkringssystemet före reformen 2008. Det orsakade onödigt stora kostnader för samhället. Men det har efter reformen blivit stora problem för många enskilda individer.

Det faktum att riksdagens ledamöter debatterat dessa frågor så pass intensivt visar att samtliga partier i riksdagen tar dessa frågor på stort allvar. Vi har alla bidragit till att öka medvetenheten om den situation som råder och har gjort klart för regeringen och för varandra att dessa frågor har hög prioritet. Det är en sak som vi har åstadkommit.

Vi som är i opposition har åstadkommit en viktig markering mot regeringen. Vi har markerat att vi inte sitter still när vi upplever att det finns problem som vi uppfattar att regeringen inte hanterar tillräckligt skyndsamt. Regeringen har å sin sida åstadkommit dels en förbättring i den senaste budgetpropositionen i höstas, dels propositionen om återinförande av begreppet ”normalt förekommande arbete”, som vi debatterar nu.

Av tidigare behandlingar framgår att Försäkringskassan inte har haft några starka synpunkter, medan handikappförbunden menar att detta är positivt för att komma till rätta med de mest akuta problemen. Det har under resans gång argumenterats för att förslaget skulle få stora ekonomiska konsekvenser, att det skulle vara väldigt dyrt. Det har också sagts att ingen egentligen vet vilka konsekvenserna blir. Det sista jag hörde var att effekten skulle bli kraftigt begränsad, men att det kan vara en legitimitetsfrämjande åtgärd och att det även är gynnsamt ur rättssäkerhetssynpunkt, vilket också tycks ha varit den gängse uppfattningen under tidigare beredningar, åtminstone bland majoriteten.

Vi har nu ett betänkande som ingen har reserverat sig emot. Det ser ut att bli enhälligt antaget i enlighet med riksdagens beslut. Jag ser det som ett steg i rätt riktning. Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 135 WIWI-ANNE JOHANSSON (V):

Herr talman! Vad ska vi säga? Vad ska man skriva? Vilka argument har vi ännu inte prövat för att få en mänskligare sjukförsäkring?

I dag behandlar vi en del av den: mot vilka jobb och mot vilken arbetsmarknad en sjukskriven ska prövas efter ett halvår som sjuk. Det har krävts två riksdagsbeslut för att få regeringen att komma med den proposition som vi nu hanterar i detta betänkande, SfiU4. När regeringen efter hård press äntligen förstått riksdagens beslut och betydelse tycks det vara en omvändelse under galgen.

Herr talman! Den 1 juli 2008 fattade en majoritet här i riksdagen beslut om en mängd nya regler som gäller i dag för ersättning vid sjukdom och ohälsa. Av alliansregeringen har det kallats en förändring av historiska mått, och det får man hålla med om att det har varit.

När det gäller historieber beskrivningen av hur det här utskottet har hanterats och hur sjukförsäkringen har förändrats och försämrats behöver jag inte upprepa det som bland andra Tomas Eneroth har beskrivit tidigare i debatten, mer än att det alltså har krävts två riksdagsbeslut i frågan för att komma dit där vi är i dag.

Det är onödigt att ändra, har regeringen och alliansföreträdare hävdat. Det blir ingen skillnad mellan om arbetsförmågan ska prövas mot normalt förekommande arbeten på arbetsmarknaden eller som i dag mot den reguljära arbetsmarknaden. Försäkringskassan har också sagt att det bara kommer att ha ytterst marginell betydelse. Andra, som LO-TCO Rättskydd, har en helt annan uppfattning, liksom handikapporganisationerna.

Kanske är det en fråga om vad vi menar med ordet ”marginell”. Jag återkommer till det.

I Försäkringskassans svar på regeringsuppdraget om arbetsmarknadsbegrepp och arbetsförmågebedömning skriver man i stycke tre, Jämförelse mellan arbetsmarknadsbegreppen, följande: ”Bytet av arbetsmarknadsbegrepp som arbetsförmåga prövas i förhållande till, från ’förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden’ till ’förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden’, innebär en viss medveten vidgning av arbetsmarknadsbegreppet och därmed en viss skärpning av lagen.” Alltså, herr talman, har det betydelse vilket begrepp som gäller för den enskilde som är sjuk och vars förmåga att återgå till arbete ska prövas, också enligt Försäkringskassans bedömning. Försäkringskassan skriver visserligen också att rehabiliteringskedjans tidsgränser har haft större betydelse genom att tidigarelägga bedömningar mot arbetsmarknaden och att detta nu sker i fler ärenden.

Herr talman! Jag och Vänsterpartiet har inget att invända mot den bedömning som Försäkringskassan gör här. Men vad vi rödgröna har lyckats få en utskottsmajoritet för att förändra genom två riksdagsbeslut är inte hela sjukförsäkringen. Tyvärr finns det ingen majoritet för att till exempel stoppa utförsäkringarna. De fyra partier som ingår i den borgerliga Alliansen plus Sverigedemokraterna vill inte det. Vi vill också förändra tidsgränserna till att bli en hjälp för den enskilde, inte stupstockar på vägen mot den slutliga stupstocken som utförsäkringen innebär. Detta har vi inte fått något gehör för ännu.

Det finns alltså väldigt mycket kvar att göra innan vi har en mänsklig sjukförsäkring. Men för en enskild person som hamnar i en situation som styrs av tidsgränser har det betydelse vilken arbetsmarknad man prövas mot: mot jobb som finns eller mot jobb som eventuellt skulle kunna utföras om de verkligen fanns på riktigt. Om Försäkringskassan samt regeringen och dess företrädare menar att förändringen endast är ytterst marginell eller har en begränsad betydelse tror jag att det är åtminstone två saker vi ser olika på.

Det ena är förstas vad den begränsade betydelsen innebär. Är det att det inte kommer att vara väldigt många personer som berörs? Det kan förstas vara så. Vi tror inte heller att hundratusentals sjuka kommer att beröras. Men för var och en som ska prövas mot jobb ska det ha och kommer det att ha betydelse om förarbetena till det tidigare begreppet och den dom i högsta instans som avkunnades 2008 följs av förändrade beslut av handläggarna, vilket ska vara fallet. Då får det betydelse.

Herr talman! Regeringen har också intagit olika positioner när det gäller förändringens betydelse. Efter det första utskottsinitiativet kom en något saltad uträkning från Socialdepartementet som talade om att det skulle kosta upp emot 2 ½ miljarder kronor årligen att förändra begreppet, och det är ju pengar som verkligen har mer än marginell eller begränsad betydelse, åtminstone för mig.

Men väldigt kort därefter skrotades detta pm och lades i någon byrålåda till förmån för inställningen att det inte skulle betyda någonting. Den förändrade inställningen betydde förstas något. Man behöver inte vara så väldigt konspiratoriskt lagd för att tänka sig att man ville förminska betydelsen av förändringen för att det skulle göra saken både obegriplig och till mer av ett politiskt spel att oppositionen ville tvinga regeringen att

Prot. 2011/12:108
3 maj

*Ett återinförande av
begreppet normalt
förekommande arbete*

göra någonting som ingen begriper varför man vill göra och som inte har någon praktisk betydelse för dem som är sjuka.

Frågan infinner sig förstås, för mig i varje fall, varför regeringen den 1 juli 2008 ändrade begreppet från förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden till att man skulle prövas mot förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden. Om det nu inte hade någon betydelse, och man fortfarande inte anser att det har någon betydelse i dag, varför hade då förändringen så stor betydelse för fyra år sedan när den infördes?

Herr talman! Vi är långt ifrån en mänsklig sjukförsäkring i dag. Men med dagens beslut kommer några att få det något bättre. Några sjuka personer som ska och säkerligen vill ut och jobba igen ska få sin arbetsförmåga prövad mot jobb som finns, inte mot jobb som bara finns i huvudet på politiker.

Jag vill understryka att utskottet i betänkandet är väldigt tydligt med att tidigare förarbeten och utvecklad praxis bör vara vägledande för tolkningen av begreppet. Detta betyder i klartext att Försäkringskassan har att förhålla sig till just detta och inget annat.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 136 LARS GUSTAFSSON (KD):

Herr talman! Nu har vi hållit på i ungefär två timmar och pratat om vad som är normalt och vad som är reguljärt. Ingen har talat om vad som är onormalt. Det kan man fundera på. Vad är ett onormalt arbete? Det kanske är att stå här i riksdagens talarstol.

Inför debatten om detta betänkande som handlar om en återgång till begreppet "normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden" från nuvarande definition "förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden" valde jag att slå upp Svenska Akademiens ordlista för att se hur man definierar begreppen "normal" och "reguljär". Begreppen är enligt ordlistan synonymer, och någon skillnad finns sakligt sett inte. Ordlistans gemensamma nämnare för båda begreppen är "regelbunden", "regelmässig" och "vanlig".

Semantiskt är detta alltså praktiskt sett ett betänkande om ord. Därför var det också rimligt när frågan väcktes i riksdagen att regeringen beslöt att efterhöra hos den berörda myndigheten, Försäkringskassan, som borde känna till det här och som har hanterat båda begreppen hur man tolkar de olika orden och begreppen och vilket utfall som de olika begreppen i lagstiftningen har haft för relaterade fall.

Då kan man, efter den debatt som varit de senaste timmarna, ställa sig frågan vad det är för få exempel på normalt förekommande arbete 2012 som inte finns på den reguljära arbetsmarknaden. Jag kan inte tänka mig att det finns någon större skillnad, mer än att man öppnar upp för möjligheten att personer kan söka sig utanför det arbete de tidigare har varit aktiva inom. Så har jag uppfattat det, så det är en positiv vidgning av begreppet. Men jag tillhör inte Akademien. De begriper inte heller skillnaden, så det kan jag vara glad för.

Herr talman! Inte oväntat kom Försäkringskassan också fram till att det är mycket tveksamt vilket utfall i praktiken som övergången från begreppet "förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden" fått jämfört med tidigare definition, för det finns inga prejudicerande domar ännu.

I stället för en återgång till tidigare definition vill Försäkringskassan, som ju normalt sett borde återopas, införa en ny definition som är bättre anpassad till de bedömningar som ska göras så att dessa blir mera rätts-säkra. Då föreslår man ett nytt begrepp som plockar bort ordet ”arbetsmarknad”, därför att man såg i sin hantering att det skulle vara bättre.

Kristdemokraterna tillsatte efter senaste valet en arbetsgrupp med uppdrag att se över utfallet av de nya sjukförsäkringsreglerna och lämna förslag till eventuella förändringar. Tillsammans med vår ordinarie ledamot i socialförsäkringsutskottet, Emma Henriksson, tilldelades jag uppdraget. Vi lämnade också en rapport som heter *En sjukförsäkring att lita på* där vi påtalar att definitionen av arbetsförmåga behöver utvecklas och att detta måste ske i samverkan med Arbetsförmedlingen för att undvika att myndigheternas bedömning av arbetsförmåga gör att enskilda hamnar mellan stolarna, för grundproblemet är just detta.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen har brottats med problemet vad arbetsförmåga är. Anna Hedborg har också gjort en vidare utredning efter den första sjukförsäkringsutredningen om begreppet arbetsförmåga och lagt fram en del förslag, för hon har i den utredningen påtalat att problematiken oftast sitter där. Vem är arbetsförmågebedömd för vad och hur kan olika personer utifrån sin egen förmåga kopplas till ett arbete på den normala eller reguljära arbetsmarknaden?

Det är det som är huvudpoängen, och det borde vara det som utskottet är intresserat av, för det är det som man har brottats med i tio år nu. Därför ser vi dagens betänkande mer som en markering från en oppositionsmajoritet än som ett viktigt steg i att lösa definitionsfrågan om arbetsförmåga.

Herr talman! Som en följd av det jag nu har anfört anser jag det vara viktigt att få fram en hållbar definition av arbetsförmågebegreppet som kan läggas fram för riksdagen. För dem som berörs är semantiska övningar på parlamentarisk nivå föga konstruktiva. Därför är det viktigt att Försäkringskassans uppdrag att presentera en ny, användbar definition av bedömning av arbetsförmåga och arbetsmarknadsbegreppet fortsätter i samverkan med Arbetsförmedlingen.

Efter denna debatt är det också min förväntan att vi när ett nytt förslag presenteras för riksdagen slipper se fler semantiska övningar i denna kammare. Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 maj.)

16 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 3 maj

2011/12:349 Tillgång till dator och telefon vid rättspsykiatrisk vård
av Carina Adolfsson Elgestam (S)
till socialminister Göran Hägglund (KD)

2011/12:350 Kommuners rätt att skapa trafiksäkra miljöer
av *Stina Bergström* (MP)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 maj.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställes

den 3 maj

2011/12:559 Skriftlig order till krigsplacerade värnpliktiga i IO 14
av *Allan Widman* (FP)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2011/12:560 Belastningsutdrag vid jobbansökan

av *Roger Haddad* (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:561 Parakvat

av *Christer Winbäck* (FP)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2011/12:562 Utvecklingsvänliga handelsavtal med Afrika

av *Hans Linde* (V)

till statsrådet Gunilla Carlsson (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 maj.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 maj

2011/12:543 Polisens resurser i Skåne

av *Tina Acketoft* (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

den 3 maj

2011/12:540 Åtgärder för bättre luftkvalitet

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:541 Glas som fyllnadsmaterial

av *Carina Adolfsson Elgestam* (S)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:545 Regelverk för biståndsprojekt

av *Kenneth G Forslund* (S)

till statsrådet Gunilla Carlsson (M)

2011/12:547 Oreglerat fiske i Natura 2000-områden

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:551 Lärlingsutbildningarnas kvalitet

av *Esabelle Dingizian* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2011/12:552 Rosenholz-kartoteket rörande svenska medborgare

av *Thoralf Alfsson* (SD)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:553 Referensgrupp inför arbetet med färdplan för Sverige utan klimatutsläpp 2050

av *Johan Löfstrand* (S)

till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:554 Otydligheter i lagen om bevakningsföretag

av *Elin Lundgren* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:556 Konkurrenshinder

av *Jan Lindholm* (MP)

till näringsminister Annie Lööf (C)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 maj.

19 § Kammaren åtskildes kl. 17.37.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 13.57,

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.52 och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

Prot. 2011/12:108

3 maj

Innehållsförteckning

1 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 maj	1
SoU13 Funktionshindersfrågor	1
2 § Justering av protokoll	3
3 § Avsägelse	3
4 § Minskning av antalet suppleanter i skatteutskottet.....	3
5 § Utökning av antalet suppleanter i kulturutskottet	3
6 § Val av extra suppleant i kulturutskottet.....	3
7 § Anmälan om inkommen granskningsrapport från Riksrevisionen.....	3
8 § Hänvisning av ärenden till utskott	4
9 § Kulturskaparnas villkor och kultur i det offentliga rummet	4
Kulturutskottets betänkande 2011/12:KrU6	4
Anf. 1 CHRISTINA ZEDEL (S)	4
Anf. 2 TINA EHN (MP)	6
Anf. 3 LARS OHLY (V).....	7
Anf. 4 ANNE MARIE BRODÉN (M)	9
Anf. 5 LARS OHLY (V) replik	12
Anf. 6 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik.....	12
Anf. 7 LARS OHLY (V) replik	13
Anf. 8 ANNE MARIE BRODÉN (M) replik.....	13
Anf. 9 CHRISTER NYLANDER (FP)	14
Anf. 10 LARS OHLY (V) replik	16
Anf. 11 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	17
Anf. 12 LARS OHLY (V) replik	17
Anf. 13 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	18
Anf. 14 TINA EHN (MP) replik	18
Anf. 15 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	19
Anf. 16 TINA EHN (MP) replik	19
Anf. 17 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	20
Anf. 18 PER LODENIUS (C)	20
Anf. 19 MATTIAS KARLSSON (SD)	22
Anf. 20 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	25
Anf. 21 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	25
Anf. 22 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	26
Anf. 23 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	26
Anf. 24 LARS-AXEL NORDELL (KD)	27
(Beslut fattades under 14 §.)	28
10 § Integritetsfrågor m.m.	29
Konstitutionsutskottets betänkande 2011/12:KU9	29
Anf. 25 JONAS ÅKERLUND (SD).....	29
Anf. 26 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	29
Anf. 27 PETER ERIKSSON (MP).....	30
Anf. 28 PER BILL (M)	32
(forts. 12 §).....	33

Ajournering.....	33	Prot. 2011/12:108
Återupptagna förhandlingar	33	3 maj
11 § Frågestund.....	33	
Anf. 29 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	33	
<i>Ungdomsarbetslösheten.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 30 YLVA JOHANSSON (S).....	33	
Anf. 31 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	34	
Anf. 32 YLVA JOHANSSON (S).....	34	
Anf. 33 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	34	
<i>Riksdagens inflytande över de statliga företagen</i>	<i>35</i>	
Anf. 34 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	35	
Anf. 35 Statsrådet PETER NORMAN (M)	35	
Anf. 36 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	35	
Anf. 37 Statsrådet PETER NORMAN (M)	35	
<i>Miljöhänsyn vid skogsavverkning.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 38 HELENA LEANDER (MP).....	36	
Anf. 39 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	36	
Anf. 40 HELENA LEANDER (MP).....	36	
Anf. 41 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	37	
<i>Biståndsmedel till riskkapitalbolaget Swedfund</i>	<i>37</i>	
Anf. 42 HANS LINDE (V).....	37	
Anf. 43 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M).....	37	
Anf. 44 HANS LINDE (V).....	38	
Anf. 45 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M).....	38	
<i>Förebyggande av våldsbejakande extremism</i>	<i>38</i>	
Anf. 46 ROGER HADDAD (FP).....	38	
Anf. 47 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP)	39	
Anf. 48 ROGER HADDAD (FP).....	39	
Anf. 49 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP)	39	
<i>Finansieringen av den svenska stabilitetsfonden.....</i>	<i>40</i>	
Anf. 50 ERIK ALMQVIST (SD)	40	
Anf. 51 Statsrådet PETER NORMAN (M)	40	
Anf. 52 ERIK ALMQVIST (SD)	40	
Anf. 53 Statsrådet PETER NORMAN (M)	41	
<i>Reklam för bantningspreparat.....</i>	<i>41</i>	
Anf. 54 RICKARD NORDIN (C)	41	
Anf. 55 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP)	41	
Anf. 56 RICKARD NORDIN (C)	42	
Anf. 57 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP)	42	
<i>Ett nytt skatteutjämningssystem</i>	<i>42</i>	
Anf. 58 ANDREAS CARLSON (KD)	42	
Anf. 59 Statsrådet PETER NORMAN (M)	42	
Anf. 60 ANDREAS CARLSON (KD)	43	
Anf. 61 Statsrådet PETER NORMAN (M)	43	
<i>Styrningen av Swedfunds verksamhet.....</i>	<i>43</i>	
Anf. 62 KENNETH G FORSLUND (S)	43	
Anf. 63 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M).....	44	
Anf. 64 KENNETH G FORSLUND (S)	44	

Anf. 65 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M)	44
<i>En nationell it-strategi för skolan</i>	45
Anf. 66 MONICA GREEN (S)	45
Anf. 67 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	45
Anf. 68 MONICA GREEN (S)	45
Anf. 69 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	45
<i>EU:s långtidsbudget</i>	46
Anf. 70 SUSANNA HABY (M)	46
Anf. 71 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP).....	46
Anf. 72 SUSANNA HABY (M)	46
Anf. 73 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP).....	46
<i>Ångerrätt vid gatuförsäljning</i>	47
Anf. 74 HILLEVI LARSSON (S)	47
Anf. 75 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP).....	47
Anf. 76 HILLEVI LARSSON (S)	47
Anf. 77 Statsrådet BIRGITTA OHLSSON (FP).....	48
<i>Den offentliga måltiden och Matlandet Sverige</i>	48
Anf. 78 ÅSA COENRAADS (M)	48
Anf. 79 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	48
Anf. 80 ÅSA COENRAADS (M)	49
Anf. 81 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	49
<i>Beredningen av skatteutjämningsystemet</i>	49
Anf. 82 LARS JOHANSSON (S)	49
Anf. 83 Statsrådet PETER NORMAN (M)	49
Anf. 84 LARS JOHANSSON (S)	50
Anf. 85 Statsrådet PETER NORMAN (M)	50
<i>Hundavelsverksamheten</i>	50
Anf. 86 EVA SONIDSSON (S)	50
Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	51
Anf. 88 EVA SONIDSSON (S)	51
Anf. 89 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	51
<i>Graviditetspenningen</i>	51
Anf. 90 EVA-LENA JANSSON (S)	51
Anf. 91 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	51
Anf. 92 EVA-LENA JANSSON (S)	52
Anf. 93 Statsrådet ANNA-KARIN HATT (C).....	52
<i>Sveriges roll i Rio + 20-konferensen</i>	52
Anf. 94 CHRISTIAN HOLM (M)	52
Anf. 95 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M)	52
Anf. 96 CHRISTIAN HOLM (M)	53
Anf. 97 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (M)	53
Anf. 98 FÖRSTE VICE TALMANNEN	53
12 § (forts. från 10 §) Integritetsfrågor m.m. (forts. KU9)	54
Anf. 99 Tredje vice talman LISELOTT HAGBERG (FP).....	54
Anf. 100 PER-INGVAR JOHNSON (C).....	55
Anf. 101 TUVE SKÅNBERG (KD)	56
Anf. 102 HANS WALLMARK (M)	57
Anf. 103 HANS EKSTRÖM (S).....	61

Anf. 104 JONAS ÅKERLUND (SD).....	61	Prot. 2011/12:108
(Beslut fattades under 14 §.).....	61	3 maj
13 § Ett återinförande av begreppet normalt förekommande		
arbete	62	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2011/12:SfU14	62	
Anf. 105 TOMAS ENEROTH (S)	62	
Anf. 106 FINN BENGTSSON (M).....	65	
(forts. 15 §).....	68	
Ajournering	68	
Återupptagna förhandlingar	68	
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde	69	
KrU6 Kulturskaparnas villkor och kultur i det offentliga		
rummet	69	
KU9 Integritetsfrågor m.m.	70	
15 § (forts. från 13 §) Ett återinförande av begreppet normalt		
förekommande arbete (forts. SfU14)	70	
Anf. 107 TOMAS ENEROTH (S) replik	70	
Anf. 108 FINN BENGTSSON (M) replik.....	71	
Anf. 109 TOMAS ENEROTH (S) replik	72	
Anf. 110 FINN BENGTSSON (M) replik.....	72	
Anf. 111 GUNVOR G ERICSON (MP).....	73	
Anf. 112 FINN BENGTSSON (M) replik.....	75	
Anf. 113 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	76	
Anf. 114 FINN BENGTSSON (M) replik.....	76	
Anf. 115 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	77	
Anf. 116 ULF NILSSON (FP)	77	
Anf. 117 TOMAS ENEROTH (S) replik	79	
Anf. 118 ULF NILSSON (FP) replik	80	
Anf. 119 TOMAS ENEROTH (S) replik	80	
Anf. 120 ULF NILSSON (FP) replik	81	
Anf. 121 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	81	
Anf. 122 ULF NILSSON (FP) replik	82	
Anf. 123 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	82	
Anf. 124 ULF NILSSON (FP) replik	83	
Anf. 125 SOLVEIG ZANDER (C)	84	
Anf. 126 TOMAS ENEROTH (S) replik	85	
Anf. 127 SOLVEIG ZANDER (C) replik	86	
Anf. 128 TOMAS ENEROTH (S) replik	86	
Anf. 129 SOLVEIG ZANDER (C) replik	87	
Anf. 130 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	87	
Anf. 131 SOLVEIG ZANDER (C) replik	88	
Anf. 132 GUNVOR G ERICSON (MP) replik	88	
Anf. 133 SOLVEIG ZANDER (C) replik	89	
Anf. 134 DAVID LÅNG (SD)	89	
Anf. 135 WIWI-ANNE JOHANSSON (V).....	90	
Anf. 136 LARS GUSTAFSSON (KD).....	92	
(Beslut skulle fattas den 9 maj.)	93	

Prot. 2011/12:108
3 maj

16 § Anmälan om interpellationer	93
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	94
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	94
19 § Kammaren åtskildes kl. 17.37.	95

Tryck: Elanders, Vällingby 2012